

Rysk operativ-strategisk övningsverksamhet under 2009 och 2010

MARKUS EKSTRÖM

Markus Ekström

Rysk operativ-strategisk övningsverksamhet under 2009 och 2010

Titel	Rysk operativ-strategisk övningsverksamhet under 2009 och 2010
Title	Russian military operational-strategic exercises, 2009–2010
Rapportnr/Report no	FOI-R--3022--SE
Rapporttyp Report Type	Användarrapport User Report
Månad/Month	Oktober/October
Utgivningsår/Year	2010
Antal sidor/Pages	85 p
ISSN	ISSN 1650-1942
Kund/Customer	Ministry of Defence
Projektnr/Project no	A12001
Godkänd av/Approved by	Johannes Malminen
FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut Avdelningen för Försvarsanalys	FOI, Swedish Defence Research Agency Division of Defence Analysis
164 90 Stockholm	SE-164 90 Stockholm

Sammanfattning

Under 2009 och 2010 genomförde Ryssland fyra stora militärövningar av operativ-strategisk karaktär. Denna studie beskriver, analyserar och kommenterar de fyra storövningarna mot bakgrund av de pågående förändringarna inom Rysslands Väpnade styrkor.

Under 2009 genomfördes Zapad, Ladoga och Kavkaz i de västra och södra strategiska riktningarna och i den ryska Fjärran Östern genomfördes Vostok under sommaren 2010. Zapad 2009 var då den ägde rum den största i sitt slag efter Sovjetunionens upplösning. Under 2010 blev istället Vostok den största övningen i postsovjetisk historia.

Zapad syftade till att öva gemensamt luftförsvar med Vitryssland, till största del på vitryskt territorium, mot en ”teknologiskt överlägsen” motståndare i väst. Ladoga genomfördes parallellt med Zapad och förutsåg samma motståndare, men innefattade även marina övningar och samverkan med trupp från andra ministerier och myndigheter än Försvarsministeriet. Kavkaz var troligen avsett som ett avskräckande exempel för Tbilisi, men var avsedd att öva bekämpning av ”banditformationer”, enligt officiella uttalanden. Vostok skulle utgöra en övning mot liknande formationer, men övningsmomenten vittnade om en helt annan motståndare: Kina. I samtliga övningar sade sig Ryssland vilja utvärdera övergången till en ny förbands- och ledningsstruktur.

Det från officiellt håll uttalade syftet med övningarna stämde inte alltid överens med de genomförda övningsmomenten och i övningarna ingick också taktiska moment som inte hade anmälts i förväg. Det fanns i viss utsträckning en diskrepans mellan övningarnas uttalade syften och de genomförda momenten. Sammantaget ger en analys av Rysslands övningar under 2009 och 2010 en bild av vilka motståndare Moskva anser det angeläget att öva mot liksom vilka förmågor man prioriterar, men den ger också inblickar i de svårigheter och framgångar som Ryssland har i arbetet med att reformera sina Väpnade styrkor.

Nyckelord: Ryssland, Vitryssland, Kaukasien, Kina, militärstrategisk, militärövning, operativ-strategisk, strategisk, väpnade styrkor, Inrikestrupperna, säkerhetspolitik, militärreform, militärdoktrin, försvarsindustri, militärindustri, kraftministerier, Zapad, Ladoga, Kavkaz, Vostok, militärdistrikt.

Summary

In 2009–2010 Russia conducted four large-scale operative-strategic military exercises. This study describes and analyzes the four Russian large-scale exercises against the backdrop of the ongoing reforms in the Russian Armed Forces.

In 2009 the Russian Armed Forces staged Zapad, Ladoga and Kavkaz in the western and southern strategic directions. In the Russian Far East, the exercise Vostok 2010 was the main event in the summer of 2010. At the time, Zapad 2009 was the largest military exercise since the collapse of the Soviet Union. In 2010, Vostok instead became the largest exercise to be held in post-Soviet times.

The purpose of Zapad was to exercise joint air defence against a “technologically superior” adversary in the West. Ladoga was conducted in parallel to Zapad against the same adversary, but included naval tactical manoeuvres and joint operations with troops belonging to other ministries and agencies than the Ministry of Defence. Kavkaz was probably intended at least in part as a warning to Tbilisi, but was officially declared to be an exercise in combating “bandit formations”. Vostok exercised combat against similar opponents, but the conducted tactical manoeuvres revealed a different adversary: China. In all the exercises, Russia wanted to test and evaluate the new command and control structures and the new brigade formations.

The officially announced purpose of the exercises did not always correspond to the conducted manoeuvres. There was, in other words, a discrepancy between the official purposes of the exercises and the conducted manoeuvres. The analysis of Russia’s military exercises in 2009–2010 yields important insights into which adversaries Moscow considers it necessary to train against and which capabilities it wants to enhance. It also gives clues as to which are the main challenges and successes in the reform process that Russia’s Armed Forces are currently undergoing.

Keywords: Russia, Belarus, Caucasus, China, military-strategic, military exercise, military manoeuvre, operative-strategic, strategic, Armed Forces, Interior ministry troops, Security policy, military reform, military doctrine, defence industry, military industry, power ministries, Zapad, Ladoga, Kavkaz, Vostok, military district.

Förord

Denna rapport har skrivits inom ramen för projektet för Rysk utrikes- försvars- och säkerhetspolitik (RUFS) som beställts av Försvarsdepartementet. Den är främst avsedd som ett led i projektets kunskapsuppbyggnad om ryska Väpnade styrkornas utveckling, men också som ett orienterande underlag om rysk militär övningsverksamhet under 2009 och 2010.

Rysk militär övningsverksamhet har tidigare beskrivits översiktligt i rapporterna ”Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv” som produceras av RUFS vartannat till vart tredje år. Denna studie är tänkt som en fördjupning och utgör ett led i arbetet med att utvärdera hur reformeringen av de ryska Väpnade styrkorna fortskrider och då inte minst resultaten av den omfattande förändringen av förbands- och ledningsstrukturen som inletts under försvarsminister Anatolij Serdjukov.

Rapporten behandlades på ett seminarium den 14 juni 2010. Opponent vid seminariet var Robert Larsson som på ett alltigenom konstruktivt och noggrant sätt granskade rapporten.

Ett särskilt tack riktas till Anders Byrén, Robert Dalsjö, Karlis Neretnieks, Ulf Thorsson, Fredrik Westerlund och samtliga seminariedeltagare som varit till hjälp med infallsvinklar, goda råd och faktauppgifter under arbetet med rapporten. Sist men inte minst ska Sanna Aronsson varmt tackas för sitt arbete med att ge rapporten rätt layout.

Carolina Vendil Pallin

Projektledare för RUFS

Oktober 2010

Innehållsförteckning

Förkortningsordlista	8
Övergripande slutsatser	9
1 Inledning	11
1.1 Syfte och frågeställningar	12
1.2 Metod, avgränsningar och material.....	13
2 Rysk övningsverksamhet – bakgrund	15
2.1 Rysslands militärstrategiska riktningar.....	16
2.2 Militärdistrikt	17
2.3 Övning på operativ-strategisk nivå.....	19
2.4 Omstruktureringen av de Väpnade styrkorna	21
2.5 Nya militärstrategiska prioriteringar i reformernas kölvatten.....	22
2.6 Rysk operativ-strategisk övningsverksamhet 2009 och 2010	24
3 Zapad 2009	25
3.1 Det uttalade syftet med Zapad 2009.....	27
3.2 Genomförda övningsmoment i Zapad 2009	28
3.3 Lärdomar från Zapad 2009	37
4 Ladoga 2009	41
4.1 Det uttalade syftet med Ladoga 2009	41
4.2 Genomförda övningsmoment i Ladoga 2009.....	42
4.3 Lärdomar från Ladoga 2009	47
5 Kavkaz 2009	49
5.1 Det uttalade syftet med Kavkaz 2009	50
5.2 Genomförda övningsmoment i Kavkaz 2009.....	51
5.3 Lärdomar från Kavkaz 2009.....	53

6	Vostok 2010	55
6.1	Det uttalade syftet med Vostok 2010	56
6.2	Genomförda övningsmoment i Vostok 2010	57
6.3	Lärdomar från Vostok 2010	61
7	Slutsatser – Övningsverksamhet 2009 och 2010	64
	Bilaga 1: Förband och reservdepåer fördelade på Rysslands MD	67
	Bilaga 2: Övade förband	68
2 a)	Deltagande ryska förband i Zapad 2009	68
2 b)	Deltagande vitryska förband i Zapad 2009	69
2 c)	Deltagande förband i Ladoga 2009	70
	Litteraturlista	73
	Officiella ryska källor	73
	Artiklar, bokkapitel, monografier, konferensbidrag och internetkällor	76
	Nyhetsartiklar	80
	FOI-publikationer 2008–2010 om Ryssland	83
	Kartor:	
	Karta 1: Rysslands militärdistrikt och mariner enligt indelningen från år 2000.....	17

Förkortningsordlista

BMD – Bronevaja masjina desanta, luftlandsättningsstridsfordon

BMP – Bronevaja masjina pechoty, stridsfordon

FSB – Federalnaja sluzjba bezopasnosti, Federala säkerhetstjänsten

MD – Militärdistrikt

MTJS – Ministerstvo po delam grazhdanskoj oborony, tjrezvytjajnym situatsijam i likvidatsii posledstvij stichiinyeh bedstvij, Ministeriet för civilförsvaret och nödfallsåtgärder

MTLB – Mnogotsjelevoj tjadatj legko bronnirovannyj, terränggående pansarfordon

MVD – Ministerstvo vnutrennich del, Inrikesministeriet

Nato – North Atlantic Treaty Organization

OSK – Operativ-strategiskt kommando

PVO – Protivovozdusjnaja oborona, Luftförsvaret

RGV(s) – Regionalnaja gruppirovka vojsk (sil), Den regionala grupperingen av styrkor

RVSN – Raketnyje vojska strategitjeskogo naznatjenija, Strategiska robottrupperna

SEAD – Suppression of enemy air defenses, bekämpning av motståndarens luftförsvaret

UAV – Unmanned aerial vehicle, obemannad flygfarkost

VDV – Vozdusjno-desantnyje vojska, Luftlandsättningsstrupperna

VVS – Vojenno-vozdusjnyje vojska, Luftstridskrafterna

Övergripande slutsatser

De ryska Väpnade styrkorna befinner sig i gränlandet mellan Sovjettidens frontstrider och en modern nätverksbaserad krigföringsförmåga. Ryssland kommer under en överskådlig tid tvingas att öva de förmågor Väpnade styrkorna sedan gammalt besitter samtidigt som nya system och ny metodik utvärderas under mer experimentliknande förhållanden. Ryssland har visat tecken på att i ökad utsträckning vara intresserat av att anskaffa högteknologiska vapensystem från väst. Detta skulle i så fall radikalt bryta med den gamla ryska föreställningen om att Ryssland ska vara självförsörjande med avseende på militär teknologi.

De taktiska momenten i övningarna präglades alltså av ett militärt tankesätt som känns igen från kalla kriget. De svagheter som uppdagades hos de Väpnade styrkorna i kriget med Georgien 2008 fanns fortfarande kvar i viss utsträckning under övningarna. Luftstridskrafterna saknade i övningarna förmåga att verka på ”stand-off”-avstånd och utsattes för en betydande risk att bli nedskjutna i det uttalade övningsscenariot mot en ”teknologiskt överlägsen” motståndare i den västliga strategiska riktningen. Markstridskrafternas taktiska uppträdande innefattade i hög grad närstrid med attackunderstöd från helikoptrar, artilleri och flygplan längs en tänkt front och skulle i ett skarpt läge ha utsatt soldaterna för direkt eldgivning. Soldater och materiel ses således fortfarande som förbrukningsresurser.

I övningarna fanns en viss diskrepans mellan övningarnas uttalade syften och de genomförda övningsmomenten. I de flesta av de ryska storövningarna var motståndaren ”banditformationer”. Denna term förekommer ofta i ryska dokument och uttalanden och tycks i övningssammanhang användas för att inte peka ut något specifikt land som motståndare. Övningsmomenten syftade inte till att i första hand få bukt med ”tjuvfiske”, något som framhölls som ett övningssyfte. Istället övades ubåtsjakt, landstigningar mot öppen kust och piratjakt. Inte heller är det troligt att Ryssland avser bekämpa ”banditformationer” med stridsvagnsbrigader, luftvärnsrobotsystem och taktiska kärnvapen. Övningsmoment ingick också som inte meddelades inom ramen för övningarnas syften.

Med bibehållna eller ökade försvarsanslag kommer Ryssland framöver att fortsätta genomföra stora operativ-strategiska militärövningar. Detta kan komma att leda till spänningar i det som Ryssland kallar det ”nära utlandet”, men övningarna i sig ger inte nödvändigtvis skäl till oro. Med fler stora övningar kommer Ryssland att utveckla sin förmåga till styrkeprojektion, och då främst som en regional stormakt. Ryssland kan inte mäta sig med t.ex. USA i internationell styrkeprojektion men väl med det ”nära utlandet” och det kan användas i regionala konflikter.

Det är tydligt utifrån officiella doktriner att Moskva ser en stor konflikt med Nato som mindre sannolik. Det finns också tecken på att Ryssland prioriterar Fjärran Östern och Kaukasien framför Europa och Nato. De olika övningarnas omfattning och den materiel som övades i respektive övning vittnar också om en prioritering av förband och resurser österut mot Kina. Koncentrationen av reservdepåer och förband är också flera gånger högre i Kaukasien, Sibirien och Fjärran Östern än i den västliga riktningen där Europa och Nato finns.

1 Inledning

I september 2009 genomförde Ryssland en stor militärövning under beteckningen Zapad (Väst) 2009. Svenska medier rapporterade om krigsfartyg, taktiska markrobotar, strategiska bombflygplan och attackhelikoptrar och närmare 20 000 ryska och vitryska soldater som under kort tid hade omgrupperats längs Rysslands och Vitrysslands västra gräns mot Europa. Media noterade i första hand det omfattande truppantalet som deltog i övningen och framhöll att Ryssland och Vitryssland övade landstigning av marina förband och fällning av pansarfordon med fallskärm: ”en mycket riskfylld manöver som snarast är aktuell i offensiva operationer”.¹

Svenska Dagbladet skrev om en militär närvaron längs hela Rysslands västra gräns; ett oroväckande antal krigsfartyg, pansarfordon, svävare och soldater hade plötsligt infunnit sig längs hela Rysslands gräns mot Europa och uppträdde ”professionellt, med självsäkerhet och stolthet”.² Tongångarna förde närmast tankarna tillbaka till kalla kriget. Från rysk sida på hög militär och politisk nivå sades med bestämdhet att övningen uteslutande var defensiv och att syftet var att samöva vitryska och ryska förband samt att testa nya förbandsledningssystem, och då främst det gemensamma luftförsvaret som uppställts inom ramen för den vitrysk-ryska unionsstaten. Inom de ryska Väpnade styrkorna inleddes dessutom en process 2009 för att genomföra kraftiga förändringar mot en ny förbands- och ledningsstruktur och detta ville Ryssland också öva och utvärdera.

Den i söder genomförda övningen Kavkaz (Kaukasien) 2009 som ägde rum under sommaren fick också mycket uppmärksamhet i väst. Kavkaz genomfördes även 2008 och ansågs då av vissa vara en generalrepetition inför invasionen i Georgien i augusti. Kriget kulminerade i det ryska erkännandet av de georgiska utbrytarrepublikerna Sydossetien och Abchazien och detta scenario, en rysk storövning som förberedelse inför faktiska krigshandlingar, oroade framförallt Polen och de baltiska staterna i samband med Zapad. Estlands president, Toomas Ilves, menade att NATO borde genomföra liknande militära landövningar på de baltiska ländernas territorier som svar på de ryska storövningarna.³

¹ Gunnar Jonsson, ”Rysk storövning i Östersjön”, *Dagens Nyheter*, publicerat: 17 augusti 2009, hämtat: 21 april 2010, adress: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/rysk-storovning-i-ostersjon-1.932709>.

² Mikael Holmström, ”Rysk storövning sprider oro”, *Svenska Dagbladet*, publicerat: 8 oktober 2009, hämtat: 21 april 2010, adress: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/rysk-storovning-sprider-oro_3625961.svd.

³ ”Estonia Suggests Responding to Zapad-2009 with NATO Drills”, Chartyja 97, publicerat: 13 oktober 2009, hämtat: 26 april 2010, adress: <http://charter97.org/en/news/2009/10/13/22744/>.

I juli 2010 genomförde Ryssland den största övningen någonsin i post-sovjetisk historia med avseende på antal deltagande. Den ägde rum i de östligaste delarna av landet, i Sibirien, Fjärran Östern och i Stilla havet. Övningen genomfördes under beteckningen Vostok 2010 (Öst 2010) och simulerade enligt övningssyftet angripande ”banditformationer” som hotade Rysslands säkerhet. Övningen var inte riktad mot något särskilt land eller militärpolitiskt block, men ett uppseendeväckande stort antal soldater och militära fordon mobiliserades till regionen för att slå tillbaka ett antal banditgrupperingar. Många analytiker hävdade i samband med övningen att den knappast var ämnad att eliminera endast små terroristgrupper. Motståndaren i övningen var i själva verket någon helt annan.

1.1 Syfte och frågeställningar

Ryska militära storövningar får mycket uppmärksamhet i svenska och andra västerländska medier samt i säkerhetspolitisk debatt. Uppfattningar om hot och reella hot är dock inte alltid samma sak. I denna rapport är en ambition att fundera över vilken hotbild Moskva anser sig behöva öva för att möta. Syftet är att belysa de säkerhetspolitiska aspekterna av de genomförda ryska storövningarna, samt vad den militära övningsverksamheten säger oss om de pågående förändringarna inom de ryska Väpnade styrkorna. Rapporten försöker besvara följande frågeställningar:

- Vilka scenarier övas?
- Hur förhåller sig syftet med övningarna med de genomförda övningsmomenten?
- Vad ville Ryssland uppnå med övningarna?

En militärövning kan genomföras av flera anledningar. Först och främst syftar en militärövning till att träna de egna förbanden och öva kunskaper och färdigheter. För det andra sänder de flesta militärövningar signaler, inte minst stora övningar gör det. Signalerna sänds såväl till den egna befolkningen som till utlandet och då särskilt till närliggande länder. För det tredje genomförs många militärövningar gemensamt med andra länder för att bygga eller stärka allianser. Detta är givetvis sant för Natoländerna men också för Ryssland och Vitryssland som stärkte sina militärpolitiska band under Zapad 2009. Dessa tre aspekter på varför övningarna genomfördes kommer att diskuteras i redogörelsen för varje övning.

1.2 Metod, avgränsningar och material

Studien är baserad på information från öppna källor. Fokus ligger på de fyra operativ-strategiska övningarna Zapad 2009, Ladoga 2009, Kavkaz 2009 och Vostok 2010. Dessa övningar stod i centrum för den ryska övningsverksamheten under 2009 och 2010. Övningsverksamheten under rubriken Osen (Höst) 2009 genomfördes i de västra och södra militärstrategiska riktningarna och där ingick Zapad, Ladoga och Kavkaz 2009. Vostok (Öst) 2010, som behandlas i slutet av studien, var den största övningen under 2010. Den är intressant då den belyser den östra strategiska riktningens betydelse för Ryssland. Moskvas syn på hotet i denna riktning har även betydelse för Västeuropa och Sverige ur ett säkerhetspolitiskt och militärstrategiskt perspektiv.

En jämförelse av dessa fyra övningar ger en större förståelse för vilka mål de ryska Väpnade styrkorna hade och hur utfallet från övningarna blev utifrån dessa mål. Studien identifierar den upplevda hotbilden i liksom hur dessa hot är bedömda och prioriterade av Ryssland ur ett regionalt och ett internationellt perspektiv. Den komparativa analysen är också intressant för att den identifierar framsteg och problem som Rysslands står inför i samband med de pågående förändringarna av de Väpnade styrkornas struktur och organisation. Denna studie gör inte anspråk på att belysa all rysk militär övningsverksamhet under 2009 eller 2010 utan är begränsad till de fyra övningar Ryssland beskrivit som ”operativ-strategiska övningar”. De var också de största och mest betydelsefulla övningarna som genomfördes i Ryssland enligt officiella uttalanden från det ryska Försvarsministeriet.

En stor del av källmaterialet består av officiella ryska källor samt publikationer som ges ut av Rysslands Försvarsministerium. Dessa tenderar att skildra övningsverksamheten utifrån den bild som Försvarsministeriet vill förmedla av sin verksamhet. Ett antal primärkällor såsom officiella dokument och tal ger också en god inblick i hur Försvarsministeriet och den militära ledningen planerade verksamheten, vilka mål de ville uppnå och hur de utvärderade övningsverksamheten. Detta ger dock inte hela bilden. Den bild som framträder av ryska medier och officiella dokument diskuteras också i ljuset av analyser som gjorts i väst samt i mer självständiga tidskrifter och medier i Ryssland.

Information från Rysslands Försvarsministerium och dess tidning *Krasnaja zvezda*, återger den officiella bilden. De ryska tidningarna *Nezavisimoje vojennoje obozrenije* och *Vojenno-promyslennyj kurer* ger generellt en mer nyanserad bild och källor från väst har också använts. *Stratfor Global Intelligence*, *The Military Balance*, artiklar från *The Jamestown Foundation – Eurasia Daily Monitor* och andra västerländska källor bidrar till att ge en mer heltäckande bild av övningsverksamheten. Tidigare rapporter från projektet för rysk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik (RUFS) vid FOI har också använts.

Förändringarna inom de Väpnade styrkorna är inte uppskattade av alla i Ryssland. På högre nivå är motståndare mot förändringarna uteslutna ur beslutsprocessen, men på en lägre nivå, bland journalister och analytiker, är kritiken stundtals hård. Den bild av övningsverksamheten som framträder bland fristående skribenter är ibland negativ och lyfter hellre fram problem än framgångar i övningarna. En balans av olika källor har så långt som möjligt eftersträvat för att ge en rättvisande bild av såväl framgångar som problem i de genomförda övningarna.

2 Rysk övningsverksamhet – bakgrund

Den operativ-strategiska övningsverksamheten under 2009 genomfördes under rubriken Osen (Höst) 2009 och började med övningen Kavkaz (Kaukasien) 2009 med start den 29 juni 2009 och avslutades med övningarna Zapad och Ladoga 2009 den 29 september 2009. Traditionellt i Ryssland, och framförallt under Sovjettiden, utgjordes de värnpliktigas tjänstgöringstid, som då var två år, av utbildningscykler på ett halvår. Varje utbildningscykel avslutades med en övning, en på våren och en på hösten. Värnpliktiga tjänstgörande utgjorde dock en minoritet av de deltagande soldaterna i de operativ-strategiska övningarna 2009, medan kontraktsanställda och officerare var i majoritet. I Vostok 2010 var emellertid en stor del av de deltagande värnpliktiga. Cirka 50 procent av de deltagande värnpliktiga soldaterna var nyinkallade och hade tillgodogjort sig mellan en veckas och en månads utbildning.⁴ Den första vårinkallelsen efter försvarsminister Anatolij Serdjukovs reformer inom de Väpnade styrkorna genomfördes mellan den 1 april och 15 juli 2009. Då inkallades 305 000 unga män till tjänstgöring.⁵

Ryssland avser att genomföra operativ-strategiska övningar i cykler om 3 år. År 2009 skedde det i västra Ryssland. I östra Ryssland genomfördes en stor övning 2010 och för 2011 är det de centrala delarna av Ryssland som kommer att övas i den operativ-strategiska övningen Tsentr (Center) 2011.⁶ Nästa stora operativ-strategiska övning i västra Ryssland skulle därmed troligen äga rum tidigast 2012. Precis som alla försvarsmakter har de ryska Väpnade styrkorna ett behov av att öva sin militära förmåga och övningsverksamheten har ökat i takt med Rysslands stärkta statsfinanser. Övningarna under 2009 hade en delvis experimentell karaktär då de Väpnade styrkorna utvärderade en ny förbandsstruktur och nya ledningssystem. På så sätt var övningsverksamheten under 2009 annorlunda mot tidigare år. Samtidigt genomfördes också

⁴ "Materialy vystuplenija natjalnika Generalnogo sjtaba Vooruzjennyh Sil RF – pervogo zamestitelja Ministra oborony RF general armii N.E. Makarova na press-konferentsii s predstaviteljami rossijskich SMI po itogam operativno-strategitjeskogo utjenija 'Vostok-2010' [Material från framträdandet vid en presskonferens av chefen för Generalstabens, förste vice försvarsminister, armégeneral N.E. Makarov om resultaten från övningen 'Vostok 2010']", Rysslands Försvarsministerium, hämtat: 2 augusti 2010, adress: <http://www.mil.ru/847/852/1153/1342/74879/index.shtml>.

⁵ Rolf-Inge Vogt Andresen, *Conscription and the New Russian Army*, 5 januari 2010, Norwegian Defence Research Establishment (FFI), FFI-rapport 2010/00029, s. 12.

⁶ "Strategitjeskije utjenija 'Tsentr-2011' utjut obstanovku v Tsentralnoj Azii [Den strategiska övningen 'Tsentr 2011' beaktar läget i Centralasien]", *Ria novosti*, publicerat: 14 juli 2010, hämtat: 12 augusti 2010, adress: http://www.rian.ru/defense_safety/20100714/254664634.html.

övningsmoment som var kända sedan många år tillbaka, om inte årtionden. Det gjordes troligen för att bibehålla den existerande förmågan.

2.1 Rysslands militärstrategiska riktningar

Rysk militärstrategi har ibland fokuserat på tre strategiska riktningar när det gäller militär verksamhet och försvar av Rysslands territorium. De tre riktningarna är väster, söder och öster. De tre strategiska riktningarna medför anpassningar för den ryska krigsmakten såväl sett till terräng och klimat som till vilken motståndare man förväntar sig att möta i en väpnad konflikt. I den västra strategiska riktningen, i Europa, förväntar man sig att möta en teknologiskt överlägsen motståndare i form av Nato. Genom samarbetet med Vitryssland och bildandet av den gemensamma Regionala grupperingen av styrkor (RGV(s)) får Vitryssland ses som en naturlig del av Rysslands västra strategiska riktning. Den södra strategiska riktningen innefattar Kaukasien, såväl de norra kaukasiska republikerna inom Ryssland som Georgien och resten av Sydkaukasien. Det huvudsakliga hotet mot Ryssland i söder utgörs av irreguljära truppformationer och asymmetriska motståndare, islamistiska rebeller och terrorister men också av reguljära förband i Georgien. I den östra strategiska riktningen, där Vostok 2010 genomfördes, finns Kina. De Väpnade styrkorna ser i den östra riktningen en motståndare i form av Kinas miljonarmé även om landet sällan eller aldrig nämns.⁷ Även Nordkorea är ett växande bekymmer för Ryssland i denna riktning.

Detta är ett förenklat sätt att beskriva hur Ryssland ser på hotbilden i olika geografiska väderstreck och det är värt att understryka att bilden inte är entydig. I den s.k. Vitboken från 2003, det ryska Försvarsministeriets policydokument för de Väpnade styrkorna, beskrevs fyra strategiska riktningar, den västra, den sydvästra, den sydöstra och den östra.⁸ I vissa fall har varje militärdistrikt omnämnts som en egen strategisk riktning medan det i rapporteringen från Ladoga 2009 ibland talades om övning i den nordvästra strategiska riktningen varför det i så fall skulle finnas fem. Det finns således flera sätt att beskriva de strategiska riktningarna och Rysslands militärstrategiska planering. I denna rapport kommer de tre ovan nämnda riktningarna i den gamla organisationen (före den 1 december 2010) med de befintliga militärdistrikten att användas för

⁷ Roger McDermott, "Zapad 2009 Rehearses Countering a NATO Attack on Belarus", *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 30 september 2009, hämtat: 10 mars 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35558](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35558).

⁸ Jan Leijonhielm (red), *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender 2005*, Stockholm, juni 2005, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R--1662--SE, s. 141.

att illustrera Rysslands militärstrategiska planering och riktningar: väst, syd och öst.

2.2 Militärdistrikt

Ett militärdistrikt (MD) är ett militäradministrativt geografiskt område. Under Boris Jeltsins tid som president fattades beslut om införandet av sex militärdistrikt mot tidigare åtta, vilket sedan genomfördes år 2000. De utgjorde därmed den militäradministrativa indelningen av det ryska territoriet. De ryska Marinstridskrafterna tillhörde inte militärdistrikt utan var självständiga objekt. Militärdistriktens indelning såg därmed ut som följer, från väst till öst: Leningrads MD, Moskvask MD, Volga-Urals MD, det Nordkaukasiska MD, Sibliens MD och Fjärran Österns MD.⁹

Karta 1: Rysslands militärdistrikt och mariner enligt indelningen från år 2000.

Enligt ett presidentdekret från 21 september 2010, skulle de sex militärdistrikten omdanas till fyra nya operativ-strategiska kommandon (OSK) den 1 december 2010 på basis av de nuvarande militärdistrikten och marinerna.¹⁰ Leningrads och

⁹ Carolina Vendil Pallin, *Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Decision Making*, London, Routledge, 2008, s. 124.

¹⁰ Ryska Federationens president, 'Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federatsii "O vojenno-administrativnom delenii Rossijskoj Federatsii"' [Ryska Federationens presidents dekret "Om militäradministrativa indelningen av Ryska Federationen"], publicerat: 20 september 2010, hämtat: 22 september 2010, adress: <http://graph.document.kremlin.ru/page.aspx?1:1298267>. Se även,

Moskvas militärdistrikt tillsammans med Östersjömarinen och Norra marinen blir OSK Väst med stab i Sankt Petersburg. I OSK Syd kommer det Nordkaukasiska militärdistrikt att ingå tillsammans med Svartahavsmarinen och Kaspiska flottiljen med stab i Rostov-na-Donu. Fjärran Österns militärdistrikt och den östliga delen av Sibliens militärdistrikt tillsammans med Stillahavsmarinen blir OSK Öst med stab i Chabarovsk. Den återstående delen av Sibliens MD och Volga-Urals MD blir OSK Center, med stab i Jekaterinburg.¹¹

Den 22 juli 2010 beslutade försvarsminister Anatolij Serdjukov vilka personer som skulle tillsättas som chefer för varje OSK.

- Generalöverste Arkadij Bachin blir chef för OSK Väst (tidigare chef för Volga-Urals MD)
- Generallöjtnant Aleksandr Galkin blir chef för OSK Syd (tidigare chef för det Nordkaukasiska MD)
- Amiral Konstantin Sidenko blir chef för OSK Öst (tidigare chef för Stillahavsflottan)
- Generallöjtnant Vladimir Tjirkin blir chef för OSK Center (tidigare chef för Sibliens MD)¹²

I samband med att fyra nya OSK upprättas tycks varje nytt OSK också bli en ny strategisk riktning. Efter att dessa förändringar trätt i kraft skulle Ryssland i så fall ha fyra strategiska riktningar: väst, öst, syd och center. Med avseende på övningarna i denna rapport kommer dock endast de tre riktningarna väst, öst och syd att användas.

Hur samverkan med andra kraftministerier, dvs. andra ministerier och myndigheter som förfogar över trupp, kommer att fungera med denna nya organisation återstår att se. Tidigare överensstämde Inrikestruppernas och Federala Säkerhetstjänstens (FSB) gränstrupper regionala organisatoriska

Roger McDermott, "New Russian Strategic Level Commanders: Makarov's Successor in the Making?", *Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 3 augusti 2010, hämtat: 3 augusti 2010, address: [http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36705&tx_ttnews\[backPid\]=484&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=36705&tx_ttnews[backPid]=484&no_cache=1).

¹¹ Aleksandr Chramtjichin, "Tjetyre vektora rossijskoj oborony [Det ryska försvarets fyra vektorer]", *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 21 maj 2010, hämtat 21 maj 2010, adress: http://nvo.ng.ru/forces/2010-05-21/1_4vectors.html.

¹² McDermott, "New Russian Strategic Level Commanders: Makarov's Successor in the Making?".

indelning med militärdistriktet rent geografiskt i högre utsträckning än vad som kommer att vara fallet efter den 1 december 2010. Samverkan mellan de Väpnade styrkorna och Inrikestrupperna övades i alla de operativ-strategiska övningarna under 2009–2010 (utom i Zapad 2009 som till största del genomfördes i Vitryssland). Övning i samverkan verkar vara en trend som kommer att fortsätta och förstärkas, och framtida studier kommer att visa hur Ryssland administrativt avser att lösa detta efter den 1 december 2010.

2.3 Övning på operativ-strategisk nivå

Att öva på operativ-strategisk nivå förutsätter i planeringen för övningen en ”väg till krig”, dvs. ett säkerhetspolitiskt scenario som tecknar en teoretisk, men tänkbar, väg till väpnad konflikt med en tänkt, men oftast icke namngiven, motståndare. I planeringen anges ett antal konfliktscenarier som sedan ligger till grund för övningens taktiska moment. De taktiska momenten genomförs av förbanden på marken medan den operativ-strategiska delen av övningen hamnar på bordet hos högre officerare som övas i att se hela bilden och lösa sina uppgifter i ett större perspektiv och då utifrån de konfliktscenarier som är angivna i övningsplaneringen.

Mycket förenklat kan sägas att en operativ-strategisk övning primärt ofta inte syftar till övning av soldater, pansarfordon och flygplan, bombanfall och luftlandsättningar av luftburen trupp – det som normalt står i fokus i rapportering från militära övningar. Operativ-strategisk nivå är den näst högsta militära ledningsnivån där de primärt övade är officerare på höga militära befattningar som tränas i sina roller som chefer i ett krigsliknande scenario. De högre militära befälhavarna övas i ledning, organisation och samverkan mellan förband ur olika försvarsgrenar och truppslag samtidigt som reella stridsmoment utförs i terrängen. En särskild omständighet med Zapad och de andra operativ-strategiska övningarna i denna studie var att ledning och samverkan visserligen övades, men också att brigadernas förmåga i den nya strukturen prövades och utvärderades. Detta gjorde att övningarna innefattade *de facto* nyttiga övningsmoment på marken även för soldaterna och officerare på lägre nivå.

Övningarna Zapad, Ladoga, Kavkaz och Vostok fick uppmärksamhet i press och ledde till en säkerhetspolitisk debatt på grund av antalet deltagande. Operativ-strategiska övningar genomförs dock oftare än vad som rapporteras i medier. Anledningen till att dessa som regel inte omnämns är att de har en stabsövningsmässig karaktär med spelade moment och förband. De är måhända inte lika intressanta att läsa om som övningar som innehåller konkreta truppförflyttningar och stridsskjutningar.

I den öppna rapporteringen om den militära övningsverksamheten uttalades ofta en rad olika syften med övningarna, vilka olika moment som skulle ingå, när de började och slutade, och den särskilda betydelsen av en viss manöver eller ett

visst moment. Komplexiteten i en övning ökar högre upp i organisationen. Datumerna för övningen är också flytande; för vissa personer i övningen började den en viss dag och en viss tid medan den för andra började tidigare eller senare, beroende på vilken nivå personen befinner sig i den militära hierarkin. Planläggning och förberedelser inför övningen, vilket är ett övningsmoment i sig, börjar för de högre officerarna långt tidigare än för de stridande förbanden. Varje övning är som regel tudelad och börjar med ett stabsövningsmoment där högre officerare planerar inför de taktiska momenten som sedan genomförs av soldaterna på marken i övningens aktiva fas.

Att öva operativ-strategiskt innebär således att förbanden leds på operativ-strategisk nivå. Inom de ryska Väpnade styrkorna utgjorde militärdistriktet basen för den operativ-strategiska ledningsnivån fram till den 1 december 2010. I den gamla organisationen hade sedan slutet av 2009 varje militärdistrikt ett OSK.¹³ För denna nivå gällde att befälhavaren för militärdistriktet var hemmahörande i Markstridskrafterna. Alla markförband i militärdistriktet var underställda chefen för militärdistriktet utom centrala resurser som de strategiska robottrupperna (RVSN), luftlandsättningsstrupperna (VDV), transportflyget och spaningsflyget. Chefen för militärdistriktet hade också territorialansvar för sitt militärdistrikt, var ansvarig för sin bestämda strategiska riktning och i händelse av krig eller väpnad konflikt underställdes samtliga vapengrenar och truppslag denna nivå utom ovan nämnda centrala resurser. I krigstid underställdes även trupp och personal tillhörande övriga så kallade kraftministerier militärdistriktet,¹⁴ men i fredstid var de underställda sina respektive centrala kommandon.¹⁵

Då de Väpnade styrkorna övade operativ-strategiskt utan samverkan med annat land eller på annat lands territorium, låg förbandsledningen hos militärdistriktet i det aktuella övningsområdet (t.ex. i Leningrads militärdistrikt) och ytterst befälhavaren för militärdistriktet. När Ryssland övade med Vitryssland förflyttades istället den gemensamma operativ-strategiska ledningen till ledningen för den vitrysk-ryska Regionala grupperingen av styrkor (RGV(s)),¹⁶

¹³ Viktor Litovkin, "Reforma armii sdelala zachod v prosjloje [Arméns reformer tog ett steg in i det förflutna]", *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 30 september 2009, hämtat 17 maj 2010, adress: <http://www.ng.ru/printed/231581>.

¹⁴ "V vojennoje vremja operativno-strategitjeskije komandovanija vozmut na sebja rukovodstvo vseimi silovymi strukturami [I krigstid tar de operativ-strategiska kommandona befälet över alla kraftministerier]", *Vojenno-promyslennyj kurer*, hämtat: 18 maj 2010, adress: <http://www.vpk-news.ru/news/actual/2394>. Kraftministerierna lyder direkt under presidenten och bland dem återfinns såväl ministerier som myndigheter, t.ex. FSB, Inrikesministeriet och MTJS. Se Carolina Vendil Pallin, *De ryska kraftministerierna: Maktverktyg och maktförsäkring*, Stockholm, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), juni 2006, FOI-R--2004--SE.

¹⁵ Litovkin, "Reforma armii sdelala zachod v prosjloje [Arméns reformer tog ett steg in i det förflutna]".

¹⁶ RGV(s) behandlas nedan under Zapad 2009.

kallad det Gemensamma regionala styrkekommandot.¹⁷ Detta var också ett av övningens uttalade syften, att öva och utvärdera den operativ-strategiska ledningen inom ramen för denna, relativt obeprövade, struktur. I krig, och under övning, förflyttades befälhavare från militärdistriktets operativa ledning i militärdistriktet till en insatsledning som var skild från de administrativa funktionerna. Detta var vad som skedde i Zapad då befälhavarna underställdes det Gemensamma regionala styrkekommandot, där förbandsledningen sköttes gemensamt med de vitryska motsvarigheterna.

Enligt den nuvarande modellen som gällde fram till den 1 december 2010 skulle varje militärdistrikt vara självförsörjande och kunna lösa uppgifter och konflikter inom sitt ansvarsområde i princip utan inblandning eller stöd från andra militärdistrikt.¹⁸ Detta får dock ses som en teoretisk konstruktion. Inom ramen för de genomförda övningarna genomfördes mobilisering av förband från andra militärdistrikt för att förstärka de redan på plats existerande resurserna. Detta gällde inte minst i Vostok 2010 där mobilisering var ett särskilt viktigt övningsmoment.

2.4 Omstruktureringen av de Väpnade styrkorna

De ryska Väpnade styrkorna inledde fr.o.m. hösten 2008 en process med genomgripande strukturella förändringar. Antalet officerare började minska med början från 2008 – med en reduktion från 355 000 officerare till 150 000 som mål under en treårsperiod – samtidigt som ledningsstrukturen gjordes om. Tidigare utgjordes ledningsstrukturen av fyra nivåer (militärdistrikt-armé-division-regemente), men omformades till en struktur med tre led (militärdistrikt (OSK)-armé-brigad). Syftet med förändringarna sades vara att skapa nya, lättroliga och insatsberedda förband med hög beredskap.¹⁹ Med dessa förändringar vill ledningen inom de Väpnade styrkorna komma bort från en massmobiliseringsarmé och på sikt uppnå en modern nivå av krigföring. För detta ändamål skulle 85 brigader skapas med ambitionen att ha en stående beredskap att kunna verka och lösa uppgifter inom en timme dygnet runt.

¹⁷ “Unified Command of Regional Forces Group of Belarus and Russia Launched Joint Staff Training”, Informacionno-Analitičeskij Portal Sojuznogo Gosudarstva [Unionsstatens Informations- och Analysportal], publicerat: 2 november 2009, hämtat: 27 april 2010, adress: <http://soyuz.by/en/?guid=55832>.

¹⁸ James Hackett (red.), “Russia”, *The Military Balance 2010*, Abingdon, The International Institute for Strategic Studies, 2010, s. 212.

¹⁹ Carolina Vendil Pallin, ”Serdjukovs reformering av de Väpnade styrkorna – huvuddragen”, FOI Memo 3143, publicerat: 25 mars 2010, hämtat 29 april 2010, adress: <http://www.foi.se/upload/projekt/RUFS/FOI%20memo%203143.pdf>.

Tidigare hade förbanden en beredskap att lösa uppgifter inom 24 timmar. Detta ska ses om en målsättning och ingenting som ännu är genomfört (eller ens möjligt att uppnå). Inom luftlandsättningsgrupperna (VDV) fortsatte dock divisionen att existera som militär enhet. I Ryssland fanns 2010 fyra VDV-divisioner.²⁰ Den nya brigadstrukturen och förbandens förmåga i fält samt förbandsledning var något ledningen inom de ryska Väpnade styrkorna ville öva och utvärdera under Zapad, Ladoga och Kavkaz 2009 liksom under Vostok 2010.

En ny beväpningsplan presenterades också med målet att utrusta förbanden med modern beväpning till 70 procent fram till 2020. Ett delmål som bestod i att modernisera beväpningen med ungefär 10 procent årligen angavs också i president Medvedevs årliga linjetal inför en utvidgad session inom Försvarsministeriet i mars 2010.²¹ Denna beväpningsplan stötte dock snart på patrull och takten i nyanskaffningen för de Väpnade styrkorna låg på ungefär 2 procent årligen enligt ryska uttalanden 2010. Storskaliga avskrivningar av materiel är planerade under 2013-2015 av tekniska skäl varför detta är en viktig fråga för Ryssland.²² Avskrivningarna i sig kan möjligen bidra till att vissa delar i beväpningsplanen uppfylls. Den 20 april 2010 kommenterade försvarsminister Anatolij Serdjukov vid ett förbandsbesök vid 5. gardesmotorskyttebrigaden i Taman försvarsindustrins roll i planen: ”Vi kommer endast att köpa den beväpning som är nödvändig för de Väpnade styrkorna. Vi [vill] stimulera [försvars]industrin att producera det som är viktigt för oss och dagens krav, inte vad de är vana vid och bekväma med att producera”. Premiärminister Vladimir Putin hade då redan medgivit i ett möte om försvarsindustrins framtid den 5 april 2010, att den ryska regeringen saknade en klar uppfattning om vilken typ av beväpning som fordrades och för vilka uppdrag.²³

2.5 Nya militärstrategiska prioriteringar i reformernas kölvatten

I kölvattnen av de pågående omstruktureringarna inom den ryska krigsmakten verkar den västliga strategiska riktningen ha minskat något i militär betydelse för

²⁰ 7. Novorossijsk (Nordkaukasiska MD), 76. Pskov (Leningrads MD), 98. Ivanovo och 106. Tula (Moskvas MD).

²¹ ”Rassjirennoje zasedanije kollegii Ministerstva oborony [Utvidgat sammanträde inom Försvarsministeriet]”, Rysslands presidentadministration, publicerat: 5 mars 2010, hämtat: 3 maj 2010, adress: <http://www.kremlin.ru/news/7039>. Se även: Roger McDermott, ”Medvedev’s Military Modernization Program Faces Crisis”, *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 27 april 2010, hämtat 10 maj 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36311](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36311).

²² McDermott, ”Medvedev’s Military Modernization Program Faces Crisis”.

²³ *Ibid.*

Ryssland. Nato omnämns i den nya militärdoktrinen, men anges vara en ”militär fara” istället för ett ”militärt hot”. Med denna kategorisering av Nato som ”militär fara” vill Ryssland troligen betona betydelsen av Nato som säkerhetspolitisk och militär aktör utan att Nato som aktör blir primärt dimensionerande för försvarsplaneringen och omstruktureringen av de Väpnade styrkorna.²⁴ Som ”militärt hot” utpekas t.ex. ”demonstration av militär styrka i samband med övningar i land som angränsar med Ryska Federationens territorium”.²⁵

Det är inte bara i retoriken som den västliga militärstrategiska riktningen kan tolkas som något mindre prioriterad för Ryssland. Förband och resurser prioriteras inte längre i väst i samma utsträckning och det finns en tydlig förskjutning av förband och materiel till de södra och östra militärdistrikten. En uppskattning från senare delen av 2009 ger vid handen att Leningrads och Moskvas militärdistrikt tilldelats ett betydligt mindre antal förband och mindre materiel än militärdistrikten i södra och östra Ryssland där också de flesta depåerna finns. Detta tyder på att en väpnad konflikt i väst inte ses som den mest överhängande faran, trots tongångarna i media där Ryssland ofta uttalar sig kritiskt och med misstänksamhet mot Nato.

I den västliga strategiska riktningen ingår Leningrads och Moskvas MD (militärdistrikt), de distrikt som deltog i Zapad och Ladoga tillsammans med enstaka förband från Volga-Urals MD. Totalt i Leningrads och Moskvas MD finns 17 brigader och 3 VDV-divisioner (luftlandsättningsdivisioner). Bara i Norra Kaukasiens MD finns 15 brigader, varav en är en luftburen brigad, tillsammans med 1 VDV-division. I den östra strategiska riktningen finns den största koncentrationen av förband och materiel och även det största antalet reservdepåer. Mycket tyder på att depåerna består av färdiga förbandssatser med snabbt gripbar materiel snarare än stora upplag. I den östra riktningen beräknas Ryssland ha 25 brigader och 12 reservdepåer.²⁶

En alternativ förklaring kan vara att Ryssland, i och med sina åtaganden enligt CFE-avtalet,²⁷ ville förflytta resurser öster om Ural där de inte skulle komma att omfattas av avtalet. Ryssland frångick dock sina åtaganden enligt CFE när avtalet suspenderades av Putin 2007. Möjligheten skulle därmed finnas för Ryssland att förflytta resurser västerut. En sammanvägd bedömning ger dock vid

²⁴ Carolina Vendil Pallin och Fredrik Westerlund, ”Rysslands militärdoktrin 2010 – övergripande analys”, FOI Memo 3097, publicerat: 9 februari 2010, hämtat 20 mars, adress: <http://www.foi.se/upload/RUFS/FOI%20MEMO%203097%20Rysslands%20militärdoktrin%202010.pdf>.

²⁵ *Vojennaja doktrina Rossijskoj Federatsii* [Ryska federationens militärdoktrin].

²⁶ Se bilaga 1 i denna rapport: Förband och reservdepåer fördelade på Rysslands militärdistrikt.

²⁷ Treaty on Conventional Armed Forces in Europe

handen att det snarare är militärstrategiska prioriteringar än åtaganden enligt CFE som har styrt fördelningen av materiel över landet. Ryssland önskar ett avtal om rustningskontroll i Europa, men missnöjet är stort med den nuvarande avtalskonstruktionen, då främst de s.k. ”flankbestämmelserna”. Dessa reglerar bland annat styrkekonzentrationen i Kaukasien, något som är av hög prioritet för Ryssland. De ovan nämnda depåerna är, som nämnts, av allt att döma heller inte rena materielupplag utan ”förbandssatser” med färdig materiel och skulle därför inte ha någon direkt koppling till CFE. Vad avser Kina, kan Ryssland motivera koncentrationen av depåer i Fjärran Östern med hänvisning till CFE som blir en trovärdig förklaring till grannen i öst, samtidigt som det uppfyller Rysslands militärstrategiska prioriteringar i regionen.

2.6 Rysk operativ-strategisk övningsverksamhet 2009 och 2010

Den största av de tre storskaliga militära övningar av operativ-strategisk karaktär som Ryssland genomförde under 2009 var Zapad som ägde rum den 18–29 september. Övningen skedde tillsammans med Vitryssland på både ryskt och vitryskt territorium och ett stort truppantal deltog i kombination med en stor mängd tung militär materiel. Zapad saknade vid tiden för övningen ”motstycke sedan Sovjetunionens sönderfall” enligt ryska källor och var av ”uteslutande defensiv” karaktär. Parallellt med Zapad 2009 genomfördes övningen Ladoga 2009 den 22–28 september 2009 i Leningrads militärdistrikt. Övningen täckte hela Leningrads militärdistrikt som sträcker sig från Östersjökusten och Kaliningrad till Sankt Petersburg ända upp till Murmansk och Barents hav. Kavkaz 2009 var, som namnet antyder, den stora operativ-strategiska övningen i den södra strategiska riktningen under 2009. Förutom de Väpnade styrkorna ingick även förband ur Inrikestrupperna, FSB:s gränstrupper och trupper från Ministeriet för civilförsvar och nödfallsåtgärder (MTjS) i syfte att öva hanteringen av politiskt omstörtande händelser i området. Vostok 2010 genomfördes i de östra militärdistrikten mellan den 29 juni och den 8 juli. Samtliga förband i Sibiriens och Fjärran Österns MD deltog i övningen tillsammans med Stillahavsmarinen. Vostok 2010 var, sedd till antalet deltagande, den största övningen sedan Sovjetunionens sönderfall och således större än Zapad 2009.

3 Zapad 2009

Som nämnts ovan, väntar sig Moskva i den västliga militärstrategiska riktningen att möta en teknologiskt överlägsen motståndare, huvudsakligen i form av Nato. Därför prioriterar Ryssland här bland annat förmågan att stå emot och själv genomföra elektronisk krigföring. Luftförsvaret är en viktig aspekt vid försvaret av västra Ryssland liksom förmågan hos förbanden att vara mobila och lättroliga. Ett krigsscenario i den västliga riktningen skulle i första hand innebära att motståndaren använde sig av precisionsattacker med fjärrstridsmedel som flygplan och robotar, åtminstone i inledningsskedet på konflikten. Detta är resurser som väst snabbt skulle kunna sätta in i början på en konflikt med Ryssland. Insatta markförband från Väst skulle vara aktuella först i ett senare skede och skulle sannolikt inte innebära strider vid en utpräglad front utan vid mindre, begränsade konfliktområden. Därmed blir lättroliga förband med förmåga att snabbt kunna förflyttas till dessa områden viktiga för Ryssland.

Geografiskt är Rysslands västliga riktning omfattande och sträcker sig från den södra gränsen mot Vitryssland och Ukraina till Barents hav i norr. Förbandsledning och samband över stora avstånd liksom förmågan att upprätthålla ett heltäckande nätverksbaserat luftförsvaret är här särskilt viktigt för de ryska Väpnade styrkorna. Nätverksbaserad krigföring är ett koncept som associeras i hög grad med omfattande elektronisk spaningsverksamhet samt sammanhållande kommunikation och automatiserad ledning i ett och samma nätverk. UAV-system och satellitspaningssystem, telekrig samt automatiserade lednings- och kommunikationssystem ses som centrala komponenter. Centralt inom nätverksbaserad krigföring är vidare att lednings- och informationssystem knyts samman för att mer effektivt kunna utnyttja befintliga resurser och vapensystem. Ett luftförsvaret blir många gånger mer effektivt om det sammanhålls av en och samma ledning i ett nätverk och ger en större överblick. Luftförvarsledning är ingen nyhet i sammanhanget för Ryssland, men att sammanhålla luftförvarsförmågan i ett automatiserat nätverk är nytt och prioriterat för de Väpnade styrkorna. För att Ryssland ska kunna upprätthålla ett effektivt luftförsvaret mot Väst är en sådan förmåga viktig. Likaså måste förmågan övas.

Zapad var den största militärövningen Ryssland genomförde under 2009. I övningen deltog sammanlagt cirka 12 500 soldater, såväl värnpliktiga som kontraktsanställda soldater från Rysslands och Vitrysslands försvarsmakter. Från rysk sida deltog 6 820 man i Zapad 2009, varav 1 800 värnpliktiga som

inkallades ur reserven enligt ryska tidningsuppgifter.²⁸ Zapad 2009 är ett samlingsnamn på en serie fristående övningar och militära manövrar på temat försvarsstrid som inte hade ett direkt övningstekniskt samband sinsemellan, men som förbandsleddes av en ledning och med samma ledningssystem. Generalstabschefen, armégeneral Nikolaj Makarov, sade att ”övningarna ingår organisatoriskt i en serie på 120 dagsmanövrar, planerade av Generalstaben för de ryska Väpnade styrkorna”.²⁹ Dessa dagsmanövrar var de taktiska moment som skulle övas inom ramen för övningens konfliktscenario. Zapad 2009 utgjorde, som tidigare nämnts, ett led i den strategiska övningsverksamheten Osen 2009, som innefattade hela den operativ-strategiska övningsverksamheten för 2009. Zapad var, sedd till storleken och antalet deltagande man, mer omfattande än hela Osen året före sammantaget. Under alla de sammantagna operativ-strategiska övningarna 2008, övades totalt 8 500 man.³⁰

Den 2 april 1997 undertecknade Ryssland och Vitryssland ett avtal om ”Vitrysslands och Rysslands Union”, eller Unionsstaten, som dock ännu inte hade ratificerats av det vitryska parlamentet vid tiden för Zapad.³¹ Trots politiska konflikter rörande t.ex. export av mjölkprodukter och obetalda gasräkningar har samarbetet mellan länderna fördjupats sedan 1997. Det har kommit att omfatta en rad frågor inom politik och ekonomi, tullverksamhet, valutafrågor, juridik samt kulturella och humanitära frågor och, inte minst, luftförsvarssamarbete.³² Den militära förlängningen av den rysk-vitryska unionsstaten³³ är den Regionala grupperingen av styrkor (RGV(s)). Denna truppformering är ställd till Unionsstatens förfogande från år 2000 och ska värna om Unionsstatens suveränitet och territoriella integritet. Initiativet till gemensamma unionsstyrkor

²⁸ Vitalij Denisov, “Gotovnost k oborone [Beredskap för försvar]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 22 september 2009, hämtat: 17 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/09/22_09/1_01.html; Vladimir Sulimov, “Zapad 2009 [Väst 2009]”, publicerat: 18 september 2009, hämtat: 17 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/09/18_09/2_03.html.

²⁹ ”Gensjtjab prodolzjajet podgotovku k utjenijam, kotoryje projudut na territorii Belorussii” [Generalstaben fortsätter förberedelserna för övningen som kommer hållas i Vitryssland], Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 16 juni 2009, hämtat: 15 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=63718.

³⁰ ”Vojennaja Osen” [Militär Höst], *Vojenno-promyslennyj kurer*, nr. 40 (14–20 oktober 2009) på nätet: <http://www.vpk-news.ru/40-306/qq/3289>, hämtat: 22 mars 2010.

³¹ ”Dogovor o Sojuze Belarusi i Rossii”, [Avtal om Vitrysslands och Rysslands Union], Informationsno-Analitičeskij Portal Sojuznogo Gosudarstva [Unionsstatens Informations- och analysportal], publicerat: 2 april 1997, hämtat: 23 april 2010, adress: <http://www.soyuz.by/ru/?guid=10441>.

³² Igor Plugatarev, ”Nebo na zapade nadezjno zasjtjisjtjeno [Himlen i väst är säkert skyddad]”, *Vojenno-promyslennyj kurer*, nr. 4 (3 februari–9 februari 2010), adress: <http://www.vpk-news.ru/4-320/2009-05-02-13-24-14/10924>.

³³ Unionsstaten är ännu inte ratificerad av Vitryssland och samarbetet är vid denna tidpunkt interimistiskt.

togs av Vitrysslands president Aleksandr Lukasjenko. Sammantaget utgörs RGV(s) av cirka 200 000 man. De vitryska Väpnade styrkorna i sin helhet är ställda till den regionala grupperingens förfogande, liksom förband från de ryska Väpnade styrkorna ur Moskvas militärdistrikt samt den ryska Östersjömarinen. Det är värt att notera att denna styrkegruppering är en papperskonstruktion. I det militära samarbetsavtalet står ovan nämnda förband till Unionsstatens förfogande, men i praktiken handlar det om betydligt färre förband. Det finns inga särskilt uppställda förband som står till Unionsstatens förfogande, utan endast reguljära förband ur de Väpnade styrkorna. Det var inom ramen för detta militära samarbete som Zapad 2009 genomfördes.

3.1 Det uttalade syftet med Zapad 2009

Enligt ryska medier hade en övning av denna storlek och komplexitet inte hållits sedan 1981, året då Zapad hölls för första gången. Syftet med övningen 1981 var deklarerat såsom defensivt, att öva försvar mot ”fientlig aggression” i samband med de politiska oroligheterna kring Solidaritetsrörelsen i Polen samma år. Zapad 1981 sågs av många som en generalrepetition inför en invasion, men ett politiskt maktskifte i Polen med undantagstillstånd som följd avstyrde eventuella planerade krigshandlingar från sovjetisk sida. Syftet med 2009 års övning framhölls också vara defensivt och att slå tillbaka ”fientlig aggression”. Hotet om aggression kom av allt att döma från Nato. På ytan verkade inte mycket ha förändrats sedan 1981. Det var alltså ett Natohot Ryssland och Vitryssland såg framför sig, inte minst Natos expansion österut. Ryska öppna källor var tydliga i sina kommentarer kring övningssyftet. Tidningen *Nezavisimoje vojennoje obozrenije* skrev att:

Man behöver inte gissa vem som slipar kniven åt Vitrysslands håll. Det säger sig självt att Natos strategi att expandera sitt block (och den östliga inriktningen för detta ’innäslände’ har man ännu inte satt stopp för i Bryssel) kommer att bemötas på ett motsvarande sätt i Vitryssland för att skydda landets suveränitet. ... Den moderna ”antiterror”-prägeln, som varit så populär för truppverksamhet de senaste femton åren, har det [från rysk och vitrysk sida] inte sagts ett ord om.³⁴

Rysslands Försvarsministerium angav att syftet var att öva och utvärdera främst förbandsledning och omgruppering av de ryska Väpnade styrkorna till vitryskt territorium liksom att där lösa av militära försvarsuppgifter inom ramen för RGV(s). Det betonades att styrkegrupperingen följde den inom Unionsstaten

³⁴ Igor Plugatarev, ”Vojennyj sojuz prikazal dalsje zjit [Den militära unionen har beordrats att leva vidare]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 9 oktober 2009, hämtat: 6 april 2010, adress: <http://nvo.ng.ru/printed/231940>.

fastställda militärdoktrinen. Övningen beskrevs också som uteslutande defensiv och syftande till ”att lokalisera och lösa väpnade konflikter, naturkatastrofer och katastrofer av teknogen natur för att säkerställa och bevara den strategiska säkerheten i den östeuropeiska regionen”.³⁵

Vidare framhöll Makarov att övningen syftade till att öva gemensam förbands- och stridsledning av Luftstridskrafterna (VVS), inklusive Luftvärnet (PVO), samt förbandsledning av styrkorna i RGV(s). Han underströk också vikten av att utreda övergången till ett nytt ledningssystem för de Väpnade styrkorna med nätverksbaserad krigföring som grund.³⁶ Inte minst skulle gemensamt luftförsvar och förbandsledning övas främst med avseende på luftvärnsrobotsystemet S-300.

Sammantaget speglade syftet med Zapad 2009 ambitionen hos de Väpnade styrkorna att övergå till en modernare struktur. Att genomföra en övergripande modernisering i förbandsstruktur, materiel och teknologi (framför allt vad avser förbands- och stridsledning), att öva detta och utvärdera resultaten i linje med reformerna inom Väpnade styrkorna utgjorde en tydlig ambition hos den militära ledningen. Samtidigt var scenariot som övades detsamma som det alltid varit: att mäta sig mot västmakterna och Nato. De militärpolitiska tongångarna kring övningsverksamheten hade heller inte förändrats mycket sedan kalla kriget. Retoriken talade sitt tydliga språk: en strävan efter en modern, högteknologisk krigsmakt som en sköld (och ett svärd) mot Nato.

3.2 Genomförda övningsmoment i Zapad 2009

Zapad 2009 genomfördes i två etapper. Den första etappen, den 8–11 september, bestod i organisation och planläggning av övningen, analys av övningsförhållanden och stabsarbete samt mobilisering och gruppering av trupp till övningsplats. Med mobilisering förstås i denna studie att försätta stående förband i stridsberedskap i syfte att utgruppera och lösa militära uppgifter. Förbanden, hemmahörande i Moskvas och Volga-Urals MD, omgrupperades med tågtransport till Vitryssland, men genomförde också marsch för egen maskin. Den

³⁵ ”Operativno-strategitjeskoje utjenije ’Zapad-2009’ [Operativ-strategiska övningen Zapad 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 8 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66313.

³⁶ ”Ob itogach pervogo etapa operativno-strategitjeskije utjenija ’Zapad – 2009’ [Om resultaten för den första etappen i operativ-strategiska övningen Zapad – 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 11 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66504.

andra etappen genomfördes den 23–29 september.³⁷ Under denna etapp utprovades och utvärderades effektiviteten hos det gemensamma lednings- och sambandssystemet hos RGV(s), det gemensamma luftförsvaret samt förbandsledningen av brigaderna vid försvarsstrid.

Materielen i Zapad 2009 var till största del producerad på 70- och 80-talen. Bepansrad materiel som stridsvagn T-80 och stridsfordon BMP-2 utgjorde en betydande del i de samlade ansträngningarna från Markstridskrafternas sida.³⁸ Vice försvarsministern, armégeneral Vladimir Popovkin, tillika chef för beväpning inom de Väpnade styrkorna, gjorde ett uppmärksammat uttalande i samband med den omtalade ”Mistral”-affären (det ryska planerade köpet av fyra franska helikopterbärande amfibiestridsfartyg).³⁹ Enligt Popovkin var de Väpnade styrkorna i behov av nya, moderna bepansrade fordon eftersom de gamla stridsfordonen var att betrakta som ”likkistor för soldaterna”.⁴⁰ Av intresse i sammanhanget är också ett senare uttalande av Popovkin där han kommenterade framtida anskaffning av pansarfordonet BTR-80. Sådana inköp var uteslutna, menade Popovkin, eftersom han själv inte visste hur man tog sig ut ur sidodörren på fordonet. Framtida anskaffning av stridsfordonet BMP-3 verkade inte heller aktuell då Popovkin noterade att soldaterna hellre färdades ovanpå fordonet än inuti det; ett vittnesmål om undermåligheten hos ryska pansarfordon.⁴¹ Andra uppgifter gjorde gällande att beställningar av inhemskt producerad militär materiel tidigare år gjordes på en låg nivå och då i syfte att stödja de ryska fabriker som producerar den.⁴² Dessa producenter är för sin överlevnad beroende av statliga beställningar.

Helikoptertyperna Mi-28N och Ka-52 samt attackflygplanet Su-34 var ny materiel av betydelse som användes i Zapad. Både Su-34 och Ka-52 uppträdde i enskilda exemplar och användes för första gången under stridsliknande förhållanden i övningen. Modellerna genomgår båda utprovning på flygbasen i

³⁷ ”18 sentjabrja natjinajetsia operativno-strategitjeskoje utjenije ’Zapad-2009’ [Den 18 september börjar operativ-strategiska övningen ’Zapad-2009’]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 25 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67025.

³⁸ ”Vojennaja Osen” [Militär Höst]”, *Vojenno-promysjlenyj kurer*.

³⁹ Den 21 juni 2010 befordrades Popovkin till förste vice försvarsminister.

⁴⁰ Vladimir Socor, “Mistral Case Presages Russian Shopping Spree for Western Military Technology: Part Two”, *The Jamestown Foundation – Eurasia Daily Monitor*, publicerat; 13 april 2010, hämtat: 15 april 2010, adress: [http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36260&tx_ttnews\[backPid\]=27&cHash=dd3a66f1f0](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=36260&tx_ttnews[backPid]=27&cHash=dd3a66f1f0).

⁴¹ McDermott, “Medvedev’s Military Modernization Program Faces Crisis”.

⁴² ”Tjto takoje sovremennaja armija Rossii? [Vad är den moderna ryska armén?]”, *Kommersant Vlast*, nr. 7, 21 februari 2005, hämtat: 9 mars 2010, på nätet: <http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=548978&print=true>.

Lipetsk. Helikopter Mi-28N hade sin premiär under liknande övningsförhållanden 2006 i den med Vitryssland gemensamma operativ-strategiska övningen Stjit Sojuza 2006 (Unionens Sköld 2006).⁴³

Under den andra etappen, på övningens sista dag, undersökte chefen för de ryska Luftstridskrafterna, generalöverste Aleksander Zelin, flygplanens och flygförarnas beredskap. Därefter övade helikopterbesättningar (Mi-24, Mi-28N, Mi-8) bekämpning av bepansrade markmål och luftlandsättning av luftburen trupp. Under luftlandsättningsmomentet övade flygplansbesättningar (Su-27, Su-24, MiG-29) understöd för markförbanden. Detta innefattade att behärska och försvara luftrummet runt luftlandsättningsplatsen och att genomföra anfall mot markmål. Även tunga och medeltunga bombflygplan deltog i detta moment (Tu-160, Tu-95MS, Tu-22M3). Soldater från de ryska luftlandsättningsgrupperna genomförde luftlandsättning av 700 värnpliktiga soldater och fällning av 9 bepansrade fordon.⁴⁴ Det är värt att notera att jaktstöd för de luftlandsatta förbanden ingick i detta övningsmoment. Kombinerat jakt- och attackstöd vid luftlandsättningar har aldrig övats tidigare varför detta är en nyhet i övningssammanhang. De Väpnade styrkorna har god förmåga att genomföra luftlandsättningar och VDV-förbanden anses kompetenta på detta område. Ryssland är en av få stormakter som behärskar storskaliga luftlandsättningar. Utan jakt- och attackstöd vid luftlandsättningar är denna förmåga emellertid inte fullgod och luftlandsättningarna är sårbara. Att detta nu övades i Zapad vittnar om en ökad taktisk förmåga hos dessa förband.

De ryska Luftstridskrafterna uppvisade betydande svagheter i kriget i Georgien 2008. Den bristande förmågan att precisionsbekämpa mål på ”stand-off”-avstånd⁴⁵ utanför fientligt närluftvärn och att verka i ”ur och skur” oavsett tid på dygnet tillsammans med en oförmåga att nedhålla motståndarens luftförsvar (SEAD – supression of enemy air defenses) ledde, med tanke på Rysslands militära överlägsenhet, till uppseendeväckande höga förluster. Enligt uppgift sköts 4–6 ryska stridsflygplan ned under kriget, däribland ett medeltungt bombflygplan av typen Tu-22M3.⁴⁶ Mot bakgrund av kritiken efter

⁴³ Plugatarev, ”Voennyj sojuz prikazal dalsje zjit [Den militära unionen har beordrats att leva vidare]”.

⁴⁴ ”Vojenno-vozduzjnyje sily Rossii segodnja zaversjajut aktivnuju fazu tretjego etapa OSU ’Zapad-2009’ [Idag avslutar Rysslands Luftstridskrafter den aktiva fasen i den tredje etappen av Zapad 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 29 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67434.

⁴⁵ Med ”stand-off”-avstånd åsyftas det avstånd på vilket ett luftanfall genomförs så att flygföraren ges tid att undvika inflygning i motståndarens närluftvärnsområden.

⁴⁶ Thom Shanker, ”Russians Melded Old-School Blitz with Modern Military Tactics”, *The New York Times*, publicerat: 17 augusti 2008, hämtat: 21 april 2010, adress: <http://www.nytimes.com/2008/08/17/world/europe/17military.html>.

Georgienkriget är det förvånande att luftstridsmomenten i Zapad 2009 inte visade på några större förändringar. Dessa moment genomfördes på liknande sätt som skett tidigare.

En automatiserad nätverksbaserad krigföringsförmåga är något ledningen vill anamma inom de ryska Väpnade styrkorna, enligt flera analytiker.⁴⁷ Med automatiserad nätverksförmåga avses i detta fall förmågan att sammanhålla sensorer och verkansmedel inom och mellan försvarsgrenar under en och samma automatiserade ledning. Generalstabschefen Makarov uttalade att ett av målen med Zapad 2009 var att utvärdera de ryska förbandens påbörjade övergång till en mer nätverksbaserad krigföringsförmåga. ”Inom ramen för denna övning har vi en rad allvarliga uppgifter framför oss. Framför allt att utvärdera övergången till ett nytt ledningssystem för de Väpnade styrkorna, i första hand baserat på en övergång till nätverksbaserad krigföring”.⁴⁸

Även om övningen till största del ägde rum på vitryskt territorium, i huvudsak på det 230. övningsfältet Obuz-Lesnovskij utanför Baranovitji, pågick övningsverksamhet parallellt på övningsfältet Asjuluk i närheten av Astrachan invid gränsen mot Kazakstan och kusten till Kaspiska havet, hundratals mil från den övriga verksamheten i Vitryssland. Här genomförde 6 flygplan från den 927. vitryska flygbasen tillsammans med luftförsvarförband utrustade med luftvärnsrobotsystemen S-300 (SA-20 Gargoyle), Osa, (SA-8 Gecko) och Buk (SA-11 Gadfly) stridskjutningar inom ramen för övningens plan och syfte. De omgrupperade vitryska luftvärnsförband och flygstyrkor som övades i Astrachan var tätt sammanlänkade med övningsverksamheten i övrigt och stod under samma förbandsledning som övriga förband i Vitryssland under Zapad 2009. Luftvärnsrobotförbanden stridsleddes med automatiserade ledningssystem under stridsskjutningsmomenten.⁴⁹

Anledningen till att ett så avlägset övningsfält användes i Zapad är möjligheten att på detta övningsfält genomföra skarp skjutning av långräckviddiga

⁴⁷ Jacob W. Kipp, “Ten Years of Anti-NATO Exercises by Russian and Belorussian Armed Forces”, *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 29 september 2009, hämtat: 8 mars 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35552&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=517e7edb6c](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35552&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=517e7edb6c); se även Dmitrij Litovkin, *Izvestija*, “Utjenija popali v seti [Övningen fastnade i nätet]”, publicerat: 28 september 2009, hämtat: 17 mars 2010, adress: <http://www.izvestia.ru/armia2/article3133510/>.

⁴⁸ Nikolaj Makarov, ”Ob itogach pervogo etapa operativno-strategitjeskije utjenija ’Zapad – 2009’ [Om resultaten för den första etappen i operativ-strategiska övningen Zapad – 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 11 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66504.

⁴⁹ Plugatarev, ”Voennyj Sojuz prikazal dalsje zjit [Den militära unionen har beordrats att leva vidare]”.

luftvärnsrobotsystem. De övningsfält som i första hand användes i Vitryssland är för små för att tillåta skarp skjutning av långräckviddiga vapensystem som S-300. Det är värt att notera att även om detta övningsmoment genomfördes på en plats som var isolerad från resten av övningen i Vitryssland, var det sammanknutet med övningsverksamheten i övrigt. En isolerad stridsskjutning av S-300 tillför inte något till den operativ-strategiska övningsverksamheten om den inte är sammankopplad med andra övningsmoment. Den ska förstås tillsammans med de andra flyg- och markstridsmomenten i övningen. I detta övningsmoment övade ryska och vitryska förband motanfall och luftvärnsrobotförbanden var delaktiga i detta moment som luftförsvarsstöd, trots det stora avståndet. Zapad framhölls som en övning med uteslutande defensivt syfte. Även om momenten var motanfall är det i praktiken fråga om anfallsstrid. Zapad innehöll med andra ord taktiska anfallsmoment.

Som nämnts ovan, fick framförallt Luftstridskrafterna kritik efter kriget i Georgien 2008. Därtill fanns allvarliga brister inom det ryska taktiska lednings- och sambandssystemet. Det rapporterades om tillfällen då ryska militära befäl blev tvungna att använda mobiltelefoner för att upprätta samband mellan förbanden, en omständighet som georgisk militär visserligen inte hade förmåga eller kapacitet att utnyttja, men som likväl vittnade om en svaghet hos de ryska Väpnade styrkorna. Eftersom underofficerare och soldater längre ned i hierarkin till stor del inte är vana eller har mandat att agera självständigt, medför bristande kommunikation högre upp i befälsordningen förödande konsekvenser för förbandens förmåga att verka.⁵⁰

I Zapad gjordes försök med nya sambandssystem som av ryska Försvarsministeriets tidning *Krasnaja zvezda* beskrevs som lyckade. Framförallt noterades framgångarna i övningen hos det gemensamma ledningssystemet för det ryska och vitryska luftförsvaret. Det elektroniska ledningssystemet som ofta benämns Sozvezdije (ryska för stjärnbild, konstellation) var något av en nyhet i detta sammanhang. Även om Vladimir Putin redan år 2000 gav det ryska försvarsindustriella komplexet i uppdrag att utforma ett nytt förbandsledningssystem fanns det vid tiden för Zapad 2009 inte ett färdigställt system. Det system som användes i övningen utprovades under experimentliknande förhållanden, men någon slutgiltig version som är klar att anskaffas för de Väpnade styrkorna finns ännu inte. Under övningen uppvisade systemet också en del barnsjukdomar, vilket vittnar om att det kommer att dröja innan systemet är klart att användas under andra förhållanden än rent övningsmässiga. Sozvezdije är namnet på den koncern, belägen i Voronezj söder

---

⁵⁰ Se även: "The Georgian Campaign as a Case Study", *Stratfor Global Intelligence*, publicerat: 12 februari 2009, hämtat: 10 mars 2010, adress: www.stratfor.com/analysis/20090211_part_4_georgian_campaign_case_study.

om Moskva, som fått i uppdrag att utveckla ett nytt förbandsledningssystem. Därav benämningen Sozvezdije på det nya systemet som egentligen går under namnet JeSU TZ.⁵¹

Det åt koncernen Sozvezdije givna uppdraget att utforma nya lednings- och sambandssystem för de Väpnade styrkorna är ett led i den ryska ambitionen att leda den militära utvecklingen mot modernisering och nätverksbaserad krigföringsförmåga, något som har framhållits som ett centralt, långsiktigt mål i Serdjukovs reformering av de Väpnade styrkorna.⁵² Koncernen är till sin överlevnad beroende av statliga beställningar och har sedan ett antal år tillbaka fått i uppdrag att utveckla telekommunikationsutrustning för den civila sektorn. Här kan nämnas bl.a. den ryska inhemska satsningen på mobilt telekom och den nya generationens 4G-nät. Bland utrustningen i utveckling inom Sozvezdije har nämnts taktisk kommunikationsutrustning, ledningssystem för luftförsvaret och utrustning för telekrig och övervakningssystem.⁵³ JeSU TZ är ett system som är tänkt att användas på operativ nivå. Systemet sammanhåller försvarsgrensöverskridande sensorer och vapensystem under en och samma ledning. Sozvezdije är dock inte det enda företaget inom sektorn telekommunikation och samband som arbetar med militära lednings- och sambandssystem avsedda för de Väpnade styrkorna.⁵⁴

Soldater som deltog i Zapad övade med det nya sambandssystemet Strelets (skytt). Strelets är ett digitalt automatiserat sambands- och ledningssystem, som att döma av ryska medier, är något av ett banbrytande genombrott inom samband och kommunikation för de Väpnade styrkorna. Systemet är datoriserat och automatiserat och används inom befälsordningen kompani-pluton-grupp till den enskilde soldaten. Makarov blev imponerad av systemet och sade i övningens slutskede att systemet framöver kommer att användas i utbildnings syfte och att

⁵¹ Viktor Mjasnikov, ”Putin natselivajet armiju na Internet [Putin riktar in armén på Internet]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 22 januari 2010, hämtat: 6 april 2010, adress: <http://nvo.ng.ru/printed/235953>. Se också Roger McDermott, ”Russian Perspectives on Network-Centric Warfare: the undeclared aim of Serdyukov’s Reform”, konferensbidrag till konferensen ”Russian Military Development” anordnad av FOI och FHS den 4–5 oktober 2010.

⁵² Roger McDermott, ”Russian Perspectives on Network-Centric Warfare: the undeclared aim of Serdyukov’s Reform”.

⁵³ Vadim Davydov, ”Sdelano v Rossii [Made in Russia]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 1 juli 2009, hämtat: 9 april 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/07/01_07/1_06.html.

⁵⁴ Denis Telmanov, ”Vladimir Putin nametil armijam ’Sozvezdije’ [Vladimir Putin har stakat ut Sozvezdijes väg till arméerna]”, *Gazeta*, publicerat: 19 januari 2010, hämtat: 13 april 2010, adress: <http://www.gzt.ru/Gazeta/novosti-v-gazete/283072.html>.

beslut kommer att fattas om att införa det i de Väpnade styrkornas reguljära beväpning.⁵⁵

Det finns andra ledningssystem än Strelets som de Väpnade styrkorna har använt i övningssammanhang. Lednings- och sambandssystemet Akveduk (akvedukt) har också förekommit. Det taktiska automatiserade sambands- och ledningssystemet Akveduk, som består av en mängd moduler för såväl soldater och fordon som ledningsplatser, utvecklas av Sozvezdije. Strelets är ett liknande system. Ett annat system som upphandlats av de ryska Väpnade styrkorna för militärt bruk inom luftförsvaret har också benämningen Strelets. Det är ett lednings- och målsökningssystem tänkt för den ryska inhemska produktionen av handburna luftvärnsrobotar av typen Iгла, men även för export till utländska system som Stinger och Mistral.⁵⁶

De UAV- och förbandsledningssystem som Ryssland förfogar över är föråldrade och motsvarar inte dagens teknologiska krav. Ryssland har möjligen inte som mål att behärska s.k. ”strid utan närkontakt”, men vill i alla fall ha förmåga att stå emot sådan krigföring. Som nämnts skulle Nato i inledningsskedet på en konflikt sätta in fjärrstridsmedel som flyg och robotar och Ryssland ser det som nödvändigt att behärska system som möjliggör ett effektivt försvar mot denna typ av anfall. De befintliga sambands- och ledningssystemen i de Väpnade styrkornas beväpning är otillräckliga för detta ändamål.

President Medvedev och Generalstabschefen Makarov förefaller nöjda med resultaten från övningarna, den nya materielen som uppvisades (däribland det nya sambands- och ledningssystemet ”Strelets”), övergången till den nya brigadstrukturen med väsentligt höjd beredskap på en timme (i alla fall i teorin) och det väl fungerande gemensamma ledningssystemet för RGV(s), men kritiska röster har höjts i debatten som följde de operativ-strategiska övningarna. Bland annat förekom kritik av bristfälliga system liksom av den nya brigadstrukturen, som ansåg vara allt annat än ändamålsenlig.⁵⁷ I den militärteoretiska tidskriften *Vojennaja mysl*, som utges av Generalstaben, hävdade författaren Michail Rastopsjin att Ryssland ligger minst ett decennium efter USA och Nato i vapentechnologi och utveckling. Zapad och Ladoga 2009 var endast uppvisningar

⁵⁵ Vitalij Denisov et al, ”Za nami Minsk i Moskva [Vi har Minsk och Moskva i ryggen]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 29 september 2009, hämtat: 17 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/09/29_09/3_02.html.

⁵⁶ Oruzjije Rossii, ””Strelets’, komplekt apparatury upravlenija i puskovyh modulej [”Strelets’, ledningsapparatur och avfyrningsmoduler]”, hämtat: 19 maj 2010, adress: <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049055056057124057057049.html>.

⁵⁷ Michail Rastopsjin, ”Voennaja Mysl protiv Generalnogo Sjtaba [”Vojennaja Mysl mot Generalstaben]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 12 mars 2010, hämtat: 31 mars 2010, adress: http://nvo.ng.ru/forces/2010-03-12/1_genshtab.html.

i användandet av föråldrad militär materiel och taktik, enligt denna analys.⁵⁸ Rastopsjin jämförde i sin artikel 2009 års ryska operativ-strategiska övningar med den USA-ledda Natokoalitionens militära kampanj i forna Jugoslavien. Redan då, menade författaren, visade USA och Nato prov på att de behärskar konceptet ”strid utan närkontakt”. Utan att passera gränsen för motståndarens närluftvärn kunde Nato genomföra precisionsbombningar på ”stand-off”-avstånd mot markmål, vilket var en viktig anledning till de militära framgångarna i kriget. Att tala om lättrorliga, mobila förband i den nya brigadstrukturen, deras uttalade förmåga till hög beredskap på endast en timme och bevisade framgångsrika uppträdande i de båda operativ-strategiska övningarna, är inte möjligt, menade Rastopsjin.

Våra övningar, Zapad 2009 m.fl., genomfördes tio år efter kriget i Jugoslavien. I dessa övningar utgjordes en stor del av materielen och beväpningen av vapentyper från 70- och 80-talen i det förra århundradet (...) Anfall mot fienden genomfördes med stridsvagn T-80, mot vilken det finns mycket dynamiska och effektiva typer av försvar, såsom utländska pansarvärnsrobotar. I luften eskorterades våra stridsvagnar av flygplan av typerna Su-24M och Tu-22M3 med gammal beväpning, vilken kräver inflygning i motståndarens luftförsvarszon för att slå mot mål.⁵⁹

Tidningen *Nezavisimoje vojennoje obozrenije* publicerade intressanta uppgifter avseende tågtransporten av förband från Volga-Ural till Vitryssland och Zapad 2009. Det rapporterades bl.a. att förbanden ur Volga-Urals militärdistrikt som skulle genomföra marsch per järnväg till Vitryssland hade så stora svårigheter att lasta stridsfordonen ombord på tågen att de nästan kom för sent till den avslutande delen av övningen. Orsaken var att de militära befälhavarna på brigadnivå saknade tillräckliga kunskaper och färdigheter för att genomföra transporten i tid. Svagheten låg hos brigadcheferna. Detta erkände ställföreträdande chefen för Generalstaben, generalöverste Vassilij Smirnov, som även menade att ”cheferna för de nyskapade brigaderna har dåliga färdigheter i att leda sina förband och, än värre, att utbilda sina underordnade officerare i detta”.⁶⁰ Ett av förbanden från ur Volga-Urals MD fick betyget underkänt efter avslutad övning.⁶¹ Ryssland har tidigare behärskat mobilisering per tåg väl. Om svårigheterna låg hos brigadcheferna, som Smirnov hävdade, var detta ett

---

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ ”Taktiku vozveli v strategiju [Taktiken befordrades till strategi]” *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 30 december 2009, hämtat: 17 maj 2010, adress: <http://www.ng.ru/printed/235399>.

⁶¹ Viktor Litovkin, ”Komandiry delajut stavku na katjestvo [Befälhavarna satsar på kvalitet]” *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 4 december 2009, hämtat: 17 maj 2010, adress: <http://www.ng.ru/printed/234284>.

ledningsproblem och svagheten låg då i brigadchefens ledning av förbandet. Om det istället var så att det var den praktiska lastningen av fordonen på tågen som var svårigheten är detta snarare ett fackkunskapsmässigt problem hos bataljonscheferna som i sådant fall saknar de praktiska kunskaperna som fordras för att placera fordonen på tågagnarna.

I hög utsträckning tycks Ryssland vara mån om att åtminstone under ett övergångsskede bevara den förmåga de Väpnade styrkorna besitter sedan tidigare. Zapad och Ladoga indikerar detta och i mars 2009, ett par månader före de operativ-strategiska övningarna, genomfördes en mindre taktisk övning på brigadnivå där strid i närkontakt med fienden övades vid försvarsstrid. Under 2009 var 1 200 liknande taktiska brigadövningar inplanerade. Denna övning vittnade om ett djupt rotat ryskt militärt tankesätt: två motorskyttebataljoner i linje, utrustade med stridsfordon BMP2 och stridsvagn T-72B, framryckte mot fienden med en tredje bataljon i reserv. Med eldunderstöd från artilleri skulle den första motorskyttelinjen inta fiendens positioner. Den fingerade ”fienden” besvarade elden med att flytta fram sina positioner och sin motoriserade skyttelinje. Efter en hård eldstrid besegrades slutligen motståndarens förband och de ryska motorskyttebataljonerna kunde ta mark och inta fiendens positioner.⁶²

Övningen var en uppvisning i traditionell sovjetisk storskalig krigföring – manöverkrigföring mot en tungt beväpnad, om än inte teknologiskt utvecklad, motståndare. Vilken motståndare man övade mot är dock oklart. En motståndare från Väst (med undantag för t.ex. Polen och de baltiska länderna) skulle inneha ett teknologiskt överläge och skulle troligen inte behöva möta de ryska styrkorna i närstrid. Terroristgrupperingar, eller ”banditformationer” som de ofta benämns i Ryssland, skulle knappast möta de ryska brigaderna i en öppen strid på ett fält och heller inte använda den materiel som det övades mot i det givna scenariot. Möjligen är en upprustad georgisk krigsmakt ett av få exempel på motståndare som passar denna profil. Liknande tillvägagångssätt i strid uppvisades i både Zapad och Ladoga. Även om de två övningarna officiellt framhölls som defensiva ingick tydliga motanfallsmoment. Att öva motanfall är i praktiken samma sak som att öva anfall.

Tanken att använda linjer för att flytta fram sina positioner förutsätter en krigsskådeplats med fronter, något som sällan förekommer i dagens rörliga och irreguljära konflikter. Inte minst präglades Rysslands senaste skarpa konflikt med Georgien 2008 av ett rörligt slagfält utan fronter i ordets gamla bemärkelse. Istället var fronten i kriget flytande och rörlig med höga krav på snabb anpassning från de ryska förbandens sida. Manövrarna i den ovan nämnda

---

⁶² Taras Rudyk, ”Vsej mosjtju brigady [Med brigadens fulla kraft]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 25 mars 2009, hämtat: 3 maj 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/03/25_03/3_04.html.

brigadövningen vittnade också om ett synsätt som knappast kan betraktas som effektivt sett till hur soldater och materiel som resurser används – förbanden flyttades fram för att möta fienden i en direkt och blodig närstrid. Detta får ses som långt ifrån exempelvis det amerikanska tankesättet om ”leave no man behind” och en låg tolerans för egna förluster. Det ryska sättet att föra krig på, och denna övning är som tidigare nämnts en av över tusen liknande planerade övningar, förutsätter en inneboende tanke om att soldater, liksom materiel, är förbrukningsbara resurser.

3.3 Lärdomar från Zapad 2009

Armégeneral Nikolaj Makarov redovisade den 5 oktober resultaten av de genomförda övningsmomenten i Zapad 2009. Inför en samlad presskår sade Makarov bland annat att:

Onekligen fanns det tillkortakommanden (...) Stridsaktiviteterna i fält kännetecknades för det första av en dynamisk, rörlig karaktär. För det mesta finns ingen klar definierad front för försvar eller anfall och därför förändras det taktiska uppträdandet i operativ mening. Med detta i åtanke är det viktigt att varje general och officer är medveten om detta. För det andra: för att strida under moderna förhållanden krävs modern materiel och beväpning. Till exempel utprovades nu det nya multirollplanet för jakt-attack Su-34, helikopter Mi-28N och Ka-52, de moderniserade jaktplanen Su-27SM och Su-24M2 samt attackflygplanet Su-25SM.⁶³

Citatet av Makarov vittnade återigen om det föråldrade synsättet på krigföring som existerar inom de Väpnade styrkorna. Detta får också ses som tämligen hård kritik mot de egna officerarnas oförmåga att anpassa sig till moderna förhållanden i krig. Vikten av att införskaffa modern beväpning underströks också av Makarov. Det var en kritik av den långsamma takt i vilken upprustningen av förbanden sker. Medvedev underströk i samband med Zapad att trots den ekonomiska krisen skulle avsteg inte göras från den militära övningsverksamheten. Han försäkrade vid ett möte med värnpliktiga som utmärkt sig under övningen, att den planerade övningsverksamheten kvarstod, och betonade dess viktiga roll i utvecklingen av den ryska krigsmakten. ”Det är ännu tidigt att dra några slutsatser [utifrån den genomförda övningen], utom en:

⁶³ Nikolaj Makarov, ”Ob itogach operativno-strategitjeskogo utjenija ’Zapad-2009’ [Om resultaten från den operativ-strategiska övningen Zapad 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 5 oktober 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67718.

utan denna typ av övningar är en utveckling inom de ryska Väpnade Styrkorna inom de närmaste åren omöjlig”.⁶⁴

Det är värt att notera att Ryssland och Vitryssland kunde enas kring planeringen och den hypotetiska ”väg till krig” som låg till grund för övningen trots sina meningsskiljaktigheter i andra frågor. Visserligen handlade det om en hypotetisk ”väg till krig”, men det är uppenbarligen lätt för Ryssland och Vitryssland att enas om att Nato är en gemensam ”militär fara”. Det är också politiskt genomförbart för de båda länderna att planera militärövningar. Nato var aldrig en uttalad motståndare i övningen och Zapad var inte uttalat riktad mot något särskilt land eller block, men det är tydligt att Nato var den hypotetiska motståndare som avsågs.

Samverkansgraden de ryska förbanden sinsemellan, liksom mellan de ryska och vitryska, förefaller ha ökat i och med övningen. Förmågan hos det gemensamma luftförsvaret förefaller också ha ökat efter en längre tids samarbete och övning på området. Den officiella retoriken vittnar om en önskan att ytterligare utveckla samarbetet mellan de båda ländernas väpnade styrkor och då framför allt samverka på luftförvarsområdet. Luftförsvaret är ett prioriterat område och officiellt har luftförvarsmomenten fått goda omdömen från såväl politiska som militära ledare i de båda länderna. Detta är till stor del baserat på luftförvarsrobotsystemet S-300.

Luftstridskrafterna genomgår förändringar inom ramen för de pågående reformerna inom de Väpnade styrkorna och även om vapengrenen, som tidigare nämnts, fick utstå hård kritik efter kampanjen i Georgien övades inte några nya moment, utan det var alltså luftunderstöd för markförbanden som övades. Att döma av rapporteringen från övningarna var precisionsbekämpning av markmål inte något som övades, utan i första hand bekämpning med konventionella ickestyrda luftvapen mot en tänkt motståndares koncentrerade styrkor. Det är dock orealistiskt att anta att Ryssland, inom ramen för de pågående förändringarna, skulle ha hunnit anskaffa den nya fordrade flygmaterielen och dessutom lära sig att behärska den på så kort tid.

De genomförda övningsmomenten, och rapporteringen från officiellt håll om dessa, tyder på att de ryska Väpnade styrkorna övade det de är bra på, dvs. traditionell frontstrid med tunga konventionella vapen mot en tänkt motståndare av samma kaliber. Motanfall var ett stående inslag i övningen och genomfördes på ett välbekant sätt. Detta tycks motsäga det faktum att den ryska militära ledningen tänker sig en Natomotståndare som är väsentligt högre utvecklad

---

⁶⁴ “Rossija, nesmotrja na krizis, ne otkazjetsia ot vojennyh utjenij [Ryssland avstår inte från militära övningar, den ekonomiska krisen till trots]”, RIA Novosti, publicerat: 9 september 2009, hämtat: 2 mars 2010, adress: www.rian.ru/defense_safety/20090928/186734497-print.html.

teknologiskt och som sannolikt inte skulle uppträda på det sätt de ryska Väpnade styrkorna övade inför. Onekligen är det Nato som Ryssland förväntar sig möta i den västliga strategiska riktningen, men övningsverksamheten är till synes inte anpassad efter detta faktum. Om ett skarpt agerande från Luftstridskrafternas bombflyg skulle genomföras på samma sätt som man övade skulle det inte vara någon svårighet för ett modernt, militärt utvecklat Natoland att skjuta ned dessa flygplan eftersom fullgott jaktflygsskydd saknades. Gruppering av de samlade styrkorna längs hela den tänkta fronten istället för koncentrerade, lättroliga förband med förmåga att snabbt omgruppera och med kort varsel lösa specifika uppgifter; anfall från luften mot fronten; framryckningar med motorskyttelinjer; luftlandsättningar och marina landstigningar med understöd från helikopter och artilleri – alla dessa moment i Ladoga och Zapad vittnade om traditionell krigföring liknande den som övades under Sovjettiden.

Det är möjligt att de Väpnade styrkorna övade inför vad de förväntar sig vara strid i ett senare skede av en konflikt och att precisionsbekämpning från luften och långräckviddiga robotvapen är något Ryssland förväntar sig att konfronteras med endast i inledningsskedet. För ett senare skede är markstrid med konventionella vapen det Ryssland ser framför sig och därför övades detta för att bibehålla en förmåga som anses lika nödvändig som högteknologisk krigföring över stora avstånd utan ”närkontakt”. Liknande agerande återfanns i Vostok 2010. En alternativ, om än mindre sannolik, tolkning är att Ryssland övade anfall mot f.d. Warszawapaktsländer (som inte är lika militärt teknologiskt utvecklade som andra västländer) innan Nato hunnit ingripa initialt på det sätt Ryssland tänker sig med fjärrstridsmedel. I ett sådant scenario skulle det övade agerandet från Markstridskrafterna framstå som mer adekvat om än inte modernt.

De reformer som sjuöversattes 2009 inom de Väpnade styrkorna har medfört drastiska förändringar inom förbandsstrukturerna. Målet är, som nämnts ovan, att i framtiden förfoga över ett mer insatsberett och mobilt försvar, med möjlighet att gruppera och lösa uppgifter inom en timme med en stående beredskap tjugofyra timmar om dygnet. För att åstadkomma detta gjordes brigaden till den huvudsakliga operativa enheten. Brigaden var den enhet som genomgående övades i Zapad inom Markstridskrafterna. För Luftlandsättningstrupperna var regementet fortfarande den operativa enheten.

Att alla förband ska vara stridsberedda med en timmes beredskap får anses som realistiskt och ingenting i rapporteringen från öppna källor styrker heller att denna målsättning uppnåddes i samband med övningen. Tidsramarna för förbandens uppställning liksom tidsåtgången för omgruppering till övningsplatserna avslöjades inte från officiellt håll. En rad orsaker talade också mot att mobilisering och gruppering genomfördes inom de uppställda tidsramarna. De ryska fordonsparkerna är ofta belägna mellan tio minuter och en timme från garnisonsområdena; för förbanden att bara ta sig från garnisonen till fordonsparken skulle alltså kunna ta cirka en timme. Därtill kommer

förberedelser i samband med uppstart av fordonen, vilket som regel tar mellan fem minuter och sex timmar beroende på typ av fordon och materiel. Särskilt stridsflygplan och annan flygmateriel tar lång tid att förbereda för start.⁶⁵ Att upprätthålla denna beredskap skulle också vara ekonomiskt kostsamt och psykiskt ohållbart för soldater och officerare.

Denna anpassning till mer flexibla och lättmanövrerade förband är tätt sammankopplad med det faktum att den militära ledningen förväntar sig möta den teknologiskt överlägsna motståndaren i den västra strategiska riktningen. Även när det gäller strid i Kaukasien i södra Ryssland finns klara fördelar med mindre förband. Motståndaren i väst kommer i hög grad använda sig av ”strid utan närkontakt”. För detta krävs mindre, mer mobila och flexibla enheter och brigaden är enligt ryska militära ledningen den bäst lämpade enheten. Makarov gav den 5 oktober 2009 sin syn på den gångna övningsverksamheten och på brigaden som ny operativ enhet: ”Den första slutsatsen man kan dra av övningen är att vi kunde lösa en rad uppgifter innefattande alla vapengrenarna (markstridskrafterna, flygstridskrafterna och de marina stridskrafterna) såväl på ryskt som vitryskt territorium. Jag måste säga att under Zapad 2009 bekräftades att vår syn på de ryska Väpnade styrkornas övergång till en ny struktur är riktig”.⁶⁶

Begreppet ”strid utan närkontakt” eller ”kontaktlös krigföring” är ett ryskt begrepp som egentligen är motsatsen till det sedan länge använda ryska konceptet ”strid i direkt närkontakt med fienden”. Det är ett gammalt begrepp som åsyftar ett krigsscenario där soldater och pansarfordon möter sin motståndare ”öga mot öga” och där direkt närstrid mellan soldater och bepansrad materiel är det huvudsakliga stridsmomentet. Resonemanget kring direkt närstrid för tankarna till gamla tiders bataljer där arméer möttes vid fronten. Strid i direkt närkontakt med fienden är i viss mån antitesen till den moderna krigföring som ledningen inom Försvarsministeriet eftersträvar. Nätverksbaserad krigföringsförmåga är ett viktigt inslag i modern krigföring, som är ett uttalat mål i den pågående moderniseringen av de Väpnade styrkorna. Samtidigt är det tydligt att en del återstår innan den ryska krigsmakten har nått hela vägen dit.⁶⁷

⁶⁵ Rastopsjin, “‘Voennaja Mysl’ protiv Generalnogo Sjtaba” [Tidskriften ”Militär tanke” mot Generalstaben].

⁶⁶ Nikolaj Makarov, ”Ob itogach operativno-strategitjeskovo utjenija ’Zapad-2009’ [Om resultaten från den operativ-strategiska övningen Zapad 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 5 oktober 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67718.

⁶⁷ Rudyk, ”Vsej mosjtjiu brigady [Med brigadens fulla kraft]”.

4 Ladoga 2009

Parallellt med Zapad 2009, där förband från Moskvas och Volga-Urals militärdistrikt övades på vitryskt territorium, övades också förband ur Leningrads militärdistrikt, förband ur Volga-Urals militärdistrikt samt Norra marinen och Östersjömarinen i operativ-strategiska övningen Ladoga 2009. Den hölls i den västliga strategiska riktningen (nordväst) i Leningrads militärdistrikt. Även förband från Inrikestrupperna, FSB och MTjS deltog. Ladoga utgjorde en integrerad del av Zapad ur ett operativ-strategiskt perspektiv, men genomfördes som en egen övning och var mindre sett till antalet deltagande trupp. Övningsledare för Ladoga var chefen för Markstridskrafterna, armégeneral Vladimir Boldyrev.⁶⁸ Ladoga och Zapad genomfördes parallellt för att ge de Väpnade styrkorna och andra kraftministerier möjlighet att öva militär förmåga längs hela den västliga strategiska riktningen, från Vitryssland till Kaliningrad och Sankt Petersburg ända upp till Barents Hav. En storskalig konflikt i väst, vilket var det de Väpnade styrkorna övade inför, skulle knappast vara begränsad till det vitryska territoriet. Tvärtom skulle hela den västliga ryska gränsen mot Europa beröras. Marina försvarsövningar i Östersjön och i Barents hav i norr parallellt med luftförsvar och markstrid inåt landet är logiska inslag då det övade scenariot var ett Natoangrepp i den västliga strategiska riktningen.

4.1 Det uttalade syftet med Ladoga 2009

Syftet med övningen Ladoga var enligt ett officiellt uttalande från armégeneral Boldyrev att ”öva frågor i samband med ledning av förband i försvarsstrid, landsättning av marina förband samt genomföra motanfall och strids-skjutningar”.⁶⁹ Boldyrev sade även att stridskrafterna under övningen skulle öva och ”utvärdera förbandens mobiliserings- och stridsberedskap vid gruppering till den nordvästra regionen och utvärdera deras förmågor vid utbildning och genomförande av förbandsomfattande stridskjutningar”.⁷⁰ Särskilt fokus i övningen låg på skydd och försvar av transport- och kommunikationsvägar samt

⁶⁸ ”Ob itogach pervogo etapa operativno-strategitjeskogo utjenija ’Zapad – 2009’ [Om resultaten från den första etappen i den operativ-strategiska övningen ’Zapad – 2009’]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 11 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66504.

⁶⁹ ”Glavnokomandujusjtij Suchoputnyimi vojskami v chode utjenij ’Ladoga-2009’ otsenit sostojanije bojevoj i mobilizatsionnoj gotovnosti v Severo-Zapadnom regione [Överbefälhavaren för Markstridskrafterna utvärderar beredskapen i den nordvästra regionen]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 22 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67110.

⁷⁰ *Ibid.*

på att säkerställa ”säkerheten för medborgarna i regionen”. Enligt Boldyrev skulle övningen ge förbandens befälhavare ökad praktisk erfarenhet av förbandsledning vid lösandet av väpnade konfliktsituationer och situationer där terroristgrupperingar agerar.⁷¹ Vilka terrorgrupperingar den militära ledningen förväntar sig möta i väst var dock oklart, men sannolikt övades dessa förband i anti-terroroperationer för att kunna grupperas i Nordkavkasien.

Även förbandsledning från Generalstaben ned till plutonsnivå var, enligt Boldyrev, en viktig fråga inom de Väpnade styrkorna.⁷² Generalstabschefen Makarov underströk att de två övningarna Ladoga och Zapad var två förenade övningar med gemensamt syfte och plan under ledning av Generalstaben.⁷³ Detta uttalande ska tolkas utifrån den ”väg till krig” som nämndes ovan i planeringen för övningarna. Att två separata övningar är sammanknutna och har ett gemensamt syfte ska förstås med avseende på konfliktscenariot ur ett större operativ-strategiskt perspektiv i övningsplaneringen snarare än ett taktiskt perspektiv på övningsfältet.

4.2 Genomförda övningsmoment i Ladoga 2009

Ladoga 2009 ägde rum på nio övningsfält i Leningrads militärdistrikt, varav två är marina.⁷⁴ Ladoga bestod av två etapper. Förutom det stora antalet övade soldater var Ladoga omfattande även sedd till den geografiska spridningen. Försvarsministeriet rapporterade att övningen ägde rum längs en 150 mil lång front och med ett övningsområdesdjup på 30 mil.⁷⁵ Förbanden i övningen var dock inte utgrupperade längs hela denna ”front” utan genomförde övningsmomenten på begränsade övningsfält spridda över Leningrads MD. I

⁷¹ *Ibid.*

⁷² ”Na utjenii ’Ladoga-2009’ issledujetsia samyj ostryj vopros v Rossijskoj armii – upravlenije ot Gensjtaba do vzvoda [I övningen Ladoga undersöks den viktigaste frågan i ryska armén – ledning från Generalstaben till plutonen]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 22 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67296.

⁷³ ”Ob itogach pervogo etapa operativno-strategitjeskogo utjenija ’Zapad – 2009’ [Om resultaten från den första etappen i den operativ-strategiska övningen ’Zapad – 2009’]”, Rysslands Försvarsministerium.

⁷⁴ ”Glavnokomandujusjtij Suchoputnymi vojskami v chode utjenij ’Ladoga-2009’ otsenit sostojanije bojevoj i mobilizatsionnoj gotovnosti v Severo-Zapadnom regione [Överbefälhavaren för Markstridskrafterna utvärderar beredskapen i den nordvästra regionen]”, Rysslands Försvarsministerium.

⁷⁵ ”Boleje tysiatji desantnikov i 30 jedinits tehniki budut desantirovany s samoljetov pod Pskovom na utjenii ’Ladoga-2009’ [Mer än 1000 luftlandsättnings soldater och 30 stridsfordon kommer fällas över Pskov i ’Ladoga 2009’]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 27 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67397.

Ladoga deltog sammanlagt 7 400 man. Övat stabsarbete, planläggning och förberedelser präglade den första etappen som varade mellan den 18 och 24 september 2009. Under denna tid omgrupperades de deltagande stridskrafterna till övningsområdet. Cirka 700 värnpliktiga i beredskap ur den 28. självständiga motorskyttebrigaden från Volga-Urals MD (Jekaterinburg) mobiliserades efter order på förbandet. Förbandet skickades hastigt till övningen på armégeneral Boldyrevs personliga order.⁷⁶

För en övning av så stort omfång som Ladoga 2009, där planläggningen för övningen och vilka förband som skulle delta måste ha bestämts långt i förväg, är det värt att notera att ett förband inkallades till övningen på Boldyrevs order. Denna händelse visade på ett välfungerande beredskapssystem i detta fall. Förbandet mobiliserades och omgrupperades till övningen inom de knappa tidsramar som fanns. Soldaterna omgrupperades med järnväg och marsch för egen maskin längs en sträcka på cirka 200 mil.⁷⁷ Den 28 september genomförde förbandet taktiska manövrar med stridsskjutning som planerat.⁷⁸ Mobiliseringen av detta förband i övningen bör troligen ses som en uppvisning av ett enskilt fall och bör inte tas som intäkt för att alla förband inom de Väpnade styrkorna har samma förmåga. Mobilisering var något Ryssland ville testa i övningen, men förbandet var troligen valt med omsorg.

I Ladoga övades för första gången i post-sovjetisk tid landstigning av marina förband från svävare på öppen kust. Landstigningen av 500 marininfanterister ur den 61. gardesmarininfanteribrigaden föregicks av massiva luftanfall från frontflygets bombflygplan, Su-24M i den norra delen av Leningrads MD, vid Barents Hav.⁷⁹ För första gången sedan Sovjetunionens upplösning övades landstigning även i Kaliningrad med marininfanterister från en landstigningsbataljon ur den 336. gardesmarininfanteribrigaden.⁸⁰ Övningsmomentet väckte

⁷⁶ "Na utjenii 'Ladoga-2009' isseldujetsia samyj ostryj vopros v Rossijskoj armii – upravlenije ot Gensjtaba do vzvoda [I övningen Ladoga undersöks den viktigaste frågan i ryska armén – ledning från Generalstaben till plutonen]", Rysslands Försvarsministerium.

⁷⁷ "Utjenije 'Ladoga-2009': v Leningradskij vojennyj okrug pribyvajut esjelony s Privolzjsko-Uralskoga vojennoho okruga [Övningen 'Ladoga 2009': till Leningrads MD anländer kolonner från Volga-Urals MD]", Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 18 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66916.

⁷⁸ "Grupповoj utjebno-bojevoj pusk dvuch raket 'Totja-U' na dalnost 52 km proizveden na utjenii 'Ladoga-2009', tsel porazjena [Stridsskjutning med två Totjka-U-robotar genomfördes i övningen Ladoga 2009, målet förstördes]", Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 28 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67421.

⁷⁹ Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 27 september 2009, hämtat 23 mars 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67394>.

⁸⁰ Dmitrij Semenov, "Baltijskoje vremja: otsjet po osobym tjasam [Baltisk tid: avstämning med särskilda klockor], *Krasnaja zvezda*, publicerat: 7 oktober 2009, hämtat: 18 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/10/07_10/2_01.html.

uppmärksamhet i ryska medier, men kritiker frågade sig hur momentet var tänkt att utveckla nätverksförmågan som de ansåg vara ett högre prioriterat övningsmål än att landsätta förband vid kusten. Andra kritiker noterade med anledning av detta övningsmoment att modern, nätverksbaserad krigföring associeras med högteknologisk spaning, UAV-system av hög standard, telekrig och ett utvecklat lednings- och sambandssystem som knyter samman dessa förmågor och ger information i realtid om förhållanden på krigsskådeplatsen. Så var t.ex. fallet 2003 vid USA:s inledande kampanj i Irak. Från officiellt håll fanns inga uppgifter som tydde på att detta fanns representerat i övningen.⁸¹

Stridsskjutningar på samtliga övningsfältet skedde under den andra etappen som började den 24 september 2009. Samtliga skedde på brigadnivå, med undantag för luftlandsättningsgrupperna som övade på regementsnivå. Stundtals genomfördes övningsmoment nattetid och i svåra väderförhållanden med starka vindar och regn, vilket utgjorde försvårande omständigheter för bl.a. luftlandsättningarna och fällningarna av pansarfordon. De genomfördes trots detta med goda resultat, enligt ett meddelande från det ryska Försvarsministeriet.⁸² Det är värt att notera att Ryssland för första gången genomförde luftlandsättningar i mörker. Detta moment i kombination med luftlandsättningarna i Zapad, som där hade jaktflygsskydd, visar på en väsentligt ökad förmåga hos Luftlandsättningsgrupperna. Inledningsvis rapporterades att ett 30-tal fordonsfällningar skulle ske. Därmed skulle totalt 20 flygplan ha krävts för luftlandsättningsmomentet. Luftlandsättningarna skedde med soldater ur 234. gardesluftlandsättningsregementet ur den 76. luftlandsättningsdivisionen och kom slutligen att innefatta 11 transportflygplan IL-76. Cirka 1 000 soldater och 11 stridsfordon av typen BMD-1 och BMD-2 luftlandsattes på Kislovos övningsfält.⁸³ Detta var således ett något mindre antal än vad som planerades från början.

Helikoptrar (Mi-8 och Mi-24) från Pskovs och Leningrads oblaster övade eldunderstöd för markförbanden och flygplan (Su-24 och MiG-25) från Murmansk och Leningrads oblaster genomförde anfall mot motståndarens luftförsvar. Totalt i Ladoga användes ett 40-tal flygfarkoster. Den 27 september genomfördes övningar i Barents Hav på två marina övningsfält tillhörande Norra

⁸¹ Viktor Litovkin, "Gremja ognjem, sverkaja bleskom stali [De strålade med dundrande eld]", *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 2 oktober 2009, hämtat 17 maj 2010, adress: <http://nvo.ng.ru/printed/231616>.

⁸² "Finalnyj akkord 'Ladogi-2009' [Sista versen för Ladoga 2009]", Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 27 september 2009, hämtat 23 mars 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67486>.

⁸³ "Bolee tysjatji desantnikov i 30 jedinits tehniki budut desantirovany s samoljetov pod Pskovom na utjenii 'Ladoga-2009' [Mer än 1000 luftlandsättnings soldater och 30 stridsfordon kommer fällas över Pskov i 'Ladoga 2009']", Rysslands Försvarsministerium.

marinen. Hangarfartyget Admiral Kuznetsov och ubåtsjaktfartyget Admiral Tjabanenko genomförde stridsskjutningar i övningen. Totalt övades 16 ytfartyg och 6 ubåtar varav 5 atomdrivna. I fartygsstridsgrupperna övades totalt 3 500 man. 1 200 marininfanterister deltog i övningen.⁸⁴

Under den andra och avslutande etappen av Ladoga övade de Väpnade styrkorna gemensamt med andra kraftministerier. Ryska Inrikesministeriet deltog med 33. självständiga specialbrigaden från det nord-västra regionala kommandot.⁸⁵ FSB:s gränstrupper från det regionala kommandot deltog också liksom det regionala centret från MTJS. Samverkansmomenten mellan de olika kraftministerierna beskrevs som framgångsrika från officiellt håll. På övningsfältet i Kamenka utanför Sankt Petersburg genomförde en självständig motorskyttebrigad från Jekaterinburg, ur Volga-Urals militärdistrikt, stridsskjutningar. Förbandet fick goda omdömen, i synnerhet då de befann sig i för dem okänd terräng. I *Krasnaja zvezda* framhövs i samband med detta moment (mot bakgrund av den påstådda ökade betydelsen av fjärrstridsmedel) att Markstridskrafternas har fortsatt stor betydelse för Rysslands militära framgångar.⁸⁶

Föreställningen att Markstridskrafterna håller på att fasas ut som vapengren inom de Väpnade styrkorna och att de i krig endast kommer vara av sekundär betydelse, att de huvudsakliga uppgifterna kommer att lösas av luft- och rymdstridskrafter, är grovt felaktig. I krig mot en stark motståndare är det orealistiskt att segra med endast sådana luft- och rymdstridskrafter (...) Det är inte för inte som det sägs att ett territorium inte kan anses vara erövrat eller befriat förrän soldatens stöveltramp hörs på det.⁸⁷

Ladoga kombinerade såväl klassisk försvarsstrid och förbandsskjutning inom de Väpnade styrkorna som övningar inom antiterror och samhällsskydd för Inrikestrupperna. Inrikestrupperna från det Nordvästra regionala kommandot övade strid mot sabotagegrupper och banditformationer och skulle därmed assistera och samverka med övriga förband i lösandet av en väpnad konflikt.⁸⁸

---

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ ”Natjalas aktivnaja faza utjenij ’Ladoga-2009’ [Den aktiva fasen i övningen Ladoga 2009 har börjat]”, *Baltinfo*, publicerat: 24 september 2009, hämtat: 4 mars 2010, adress: <http://www.baltinfo.ru/news/Nachalas-aktivnaya-faza-uchenii-Ladoga-2009-106248>.

⁸⁶ Leonid Chajremdinov, ”Bolsjije manjovry ’Ladoga-2009’ [De stora manövrarna ’Ladoga 2009’]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 7 oktober 2009, hämtat: 20 maj 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/10/07_10/2_02.html.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ Rysslands Inrikesministerium, publicerat: 19 augusti 2009, hämtat: 6 april 2010, adress: <http://www.mvd.ru/news/32301>. Se även: Inrikestrupperna i Ryssland, publicerat: 28 september 2009, hämtat: 17 maj 2010, adress: http://www.vvmvd.ru/news/2009/09/28/news_1788.html?cyear=&cmonth=.

Med den ryska termen ”banditformationer” åsyftas ett brett spektrum av tänkta motståndare som uppträder irreguljärt och i mindre grupperingar. Förövarna i terroraktionen i Moskvas tunnelbana (både de som genomförde dådet och de som planerade det) den 29 mars 2010 omnämndes t.ex. som banditformationer.⁸⁹ Vad som i Väst generellt skulle betraktas som ”counter-insurgency” beskrivs i Ryssland ofta som strid mot banditformationer.

Inrikestrupperna genomförde övningsmoment inom anti-terror där typiska delmoment som blockering och inbrytning ingick. Ett mindre samhälle som hade ockuperats av terrorister belägrades av specialförbanden och fritagning av gisslan övades. Andra övningsmoment innefattade skydd av samhällsviktiga objekt som vägar och kraftstationer.⁹⁰ Ställföreträdande överbefälhavaren för Inrikestrupperna, generalöverste Evgenij Lazebin, menade att samverkan mellan de olika kraftministerierna kommer att bli allt viktigare i och med bildandet av nya OSK. Samverkan kommer att utgöra en naturlig del av den militära utbildningen.⁹¹ Hur väl samverkan i Ladoga 2009 fungerade tillsammans med den FSB och MTjS är oklart. Några resultat från utfallet av de gemensamma övningsmomenten rapporterades inte från officiellt håll. Istället får det faktum att gemensamma övningsmoment faktiskt genomfördes ses som ett steg framåt på samverkansområdet. Ett övningsmoment inom anti-terror mot banditformationer i Petersburgsregionen kan förefalla långsökt i västra Ryssland där sådana grupperingar inte agerar, men övningsmomentet var ett tillfälle för Inrikestrupperna att samöva med de Väpnade styrkorna. Dessutom övade den 33. brigaden möjligen inför en framtida placering i Kaukasien. Brigaden har tidigare tjänstgjort i Tjetjenien.⁹²

Det rapporterades relativt lite om resultaten av övergången till nätverksbaserad krigföringsförmåga trots att syftet med Ladoga sades vara bland annat att utvärdera denna process.⁹³ Av allt att döma höll ryska UAV-system inte måttet i Ladoga. Civila utvecklare för den inhemska UAV-produktionen deltog i övningen och fungerade även som operatörer av farkosterna eftersom utbildad militär personal för att sköta UAV-verksamheten saknades.⁹⁴

⁸⁹ Aleksandr Tichonov, ”Terroristam posjtjady ne budet [För terroristerna finns ingen nåd]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 14 maj 2010, hämtat: 17 maj 2010, adress: http://www.redstar.ru/2010/05/14_05/1_01.html.

⁹⁰ ”Posle Ladogi 2009 [Efter Ladoga 2009]”, *Vojenno-promyslennyj kurer*, nr. 40 (14–20 oktober 2009), hämtat: 17 maj 2010, adress: <http://www.vpk-news.ru/40-306/2009-05-02-13-24-27/3274>.

⁹¹ Chajremdinov, ”Bolsjije manevry ’Ladoga-2009’ [De stora manövrarna i ’Ladoga 2009’]”.

⁹² ”Brigada operativnogo naznatjenija MVD otpravitsja v Tjetnju [Inrikesministeriets operativa brigad skickas till Tjetjenien]”, *Baltinfo*, publicerat: 23 november 2005, hämtat 4 mars 2010, adress: <http://www.baltinfo.ru/news/n12435>.

⁹³ Litovkin, ”Gremja ognjem, sverkaja bleskom stali [De strålade med dundrande eld]”.

⁹⁴ *Ibid.*

Generalöverste Aleksander Zelin, chefen för de ryska Luftstridskrafterna, hade tidigare vägrat att underteckna en order om införande av inhemskt producerade UAV-system i de ryska Luftstridskrafterna. De uppvisade enligt honom inte tillräckliga prestanda med avseende på flyghöjd; kvaliteten på den inhämtade informationen var otillräcklig och tiden de kunde tillbringa i luften för kort. Generallöjtnant Valerij Jevnevitj, chefen för det Centrala direktoratet för militär utbildning och tjänstgöring, var av annan åsikt och menade att de UAV-system som användes i Zapad 2009 hade fungerat väl samt att den vitryske försvarsministern, generalöverste Leonid Maltsev, varit mycket nöjd med farkosternas kapacitet liksom med den information som de levererade.⁹⁵

4.3 Lärdomar från Ladoga 2009

Såväl Ladoga som Zapad var en styrkeuppvisning gentemot Nato. Övningarna var omfattande och oroade många omkringliggande länder i området. Retoriken mot Nato har också från rysk sida stundtals varit hård. Det kan dock vara värt att notera att t.ex. militärdoktrinen beskriver Nato som en ”militär fara” snarare än ett ”militärt hot” och detta i kombination med planerade omfördelningar av förband och resurser till östliga och sydliga militärdistrikt i Ryssland, kan tyda på en framtida omprioritering av hotbilden.

Ur operativ-strategisk synvinkel var Zapad och Ladoga intressanta eftersom ett av syftena var att öva förbandsledning från Generalstaben ned till plutonsnivå. Dock fanns tecken på att det alltjämt handlade om operativ planering med karta och penna på Generalstaben som låg till grund för det militära agerandet. Förbandsledning från Generalstaben ned till plutonsnivå försvårar ett mobilt och dynamiskt agerande i fält samtidigt som tidsperioderna från beslut till agerande förlängs avsevärt. Tidigare har ryska befälhavare inte haft mandat eller förmåga att agera självständigt i fält. Att döma av övningarna Zapad och Ladoga förändrades detta inte under övningsåret 2009.

Utifrån ett notifierings- och observatörsperspektiv var det gynnsamt för Ryssland och Vitryssland att ha två separata övningar (Zapad och Ladoga) vid samma tidpunkt och i samma geografiska område. I Zapad deltog 12 500 man. I enlighet med Wiendokumentet från 1999 måste en övning av denna storlek och omfattning notifieras då mer än 9 000 man deltog.⁹⁶ Gränsen enligt dokumentet för skyldighet att inbjuda observatörer till övningen går dock vid 13 000 man. Zapad och Ladoga genomfördes enligt uttalanden från Generalstabschefen Nikolaj Makarov parallellt och hade ett gemensamt övergripande syfte. Likväl var det

⁹⁵ Litovkin, ”Komandiry delajut stavku na katjestvo [Befälen satsar på kvaliteten]”.

⁹⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Vienna Document 1999 of the negotiations on confidence- and security building measures.

inte en och samma militärövning utan två separata, med gemensamt syfte och i samma strategiska riktning. Antalet man uppgick till 20 000 man om man räknar samman antalet soldater och officerare i både Zapad och Ladoga 2009. Tagna tillsammans skulle Ryssland och Vitryssland således ha haft helt andra skyldigheter. Samtidigt är det värt att notera att det från vitrysk sida knappast fanns ett intresse i att öva i Ryssland inom ramen för övningssyftet i Ladoga 2009. Inte heller Ryssland har något intresse av att bedriva all övning tillsammans med Vitryssland. Ryssland och Vitryssland lyckades enas om övningsupplägget för Zapad 2009 och genomföra övningen gemensamt, men i fallet Ladoga var det möjligt att Ryssland helt enkelt ville genomföra övningen utan utländskt deltagande.

5 Kavkaz 2009

I den södra militärstrategiska riktningen finns framförallt Georgien, men även de sydliga republikerna Dagestan, Tjetjenien, Karatjajevo-Tjerkessien, Ingusjien och Nordossetien som ingår i Ryssland. Av särskild betydelse i den södra riktningen för Ryssland är förmågan att bedriva strid mot irreguljära förband och miliser. Efter kriget mot Georgien 2008 är också misstron från rysk sida mot den georgiska statsledningen fortsatt stor. Krigen i Tjetjenien under 90-talet, kriget mot Georgien 2008 och regelbundna terroråd i de södra republikerna gör detta till en orolig region. Särskilt viktigt för den ryska krigsmakten i området är förmågan att kunna samverka på ett fungerande sätt med andra kraftministerier, i första hand med Inrikestrupperna, FSB och MTjS.

Under ledning av Generalstabschefen Makarov genomfördes den operativ-strategiska övningen Kavkaz 2009 mellan den 29 juni och den 6 juli 2009. I övningen deltog cirka 8 500 soldater och officerare. Förutom de Väpnade styrkorna deltog Inrikestrupperna från det Nordkaukasiska regionala kommandot, FSB:s gränstrupper från det regionala direktoratet och trupper från MTjS. Dessutom övades Svartahavsmarinen, den Kaspiska flottiljen och förband från den marina basen i Novorossijsk.⁹⁷ Cirka 200 stridsvagnar, 450 bepansrade fordon och 250 artilleripjäser av olika kaliber fanns med i övningen. Kavkaz 2009 var den första övningen som genomfördes i den operativ-strategiska övningsserien Osen (Höst) 2009. Enligt Försvarsministeriet kunde de deltagande förbanden i övningen med kort varsel uppvisa förmåga att övergå till skarpa stridsuppgifter.⁹⁸ Med detta uttalande avsågs ett skarpt agerande mot Georgien. Kavkaz 2009 genomfördes över ett stort geografiskt område, i praktiken omfattande det hela den södra delen av Ryssland inklusive gränsen mot Georgien. Övningen genomfördes i Krasnodar och Stavropol, i Astrachans, Volgograds och Rostovs oblaster samt i republikerna Nordossetien, Ingusjien, Dagestan, Karatjajevo-Tjerkessien och Tjetjenien.⁹⁹

⁹⁷ ”Obsjtjaja tjslennost vojsk, utjastvujusjtjich v operativno-strategitjeskom utjenii ’Kavkaz-2009’, sostavit okolo 8 500 tjelovek [Antalet deltagare i Kavkaz 2009 uppgår till 8500 man]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 29 juni 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64151.

⁹⁸ ”Kavkaz-2009 [Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 1 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64256.

⁹⁹ ”V Severo-Kavkazskom vojennom okruge prodolzjajetsia operativno-strategitjeskoje utjenije ’Kavkaz-2009’ [I det Nordkaukasiska MD fortsätter övningen Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 2 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64316.

5.1 Det uttalade syftet med Kavkaz 2009

I övningsscenariot för Kavkaz 2009 försökte terrorister och banditgrupperingar att ta sig över Rysslands södra gräns, såväl över land som till havs. Dessa internationella terrorgrupperingar hade för avsikt att upprätta träningsläger och baser i bergen för att därifrån destabilisera regionen och bedriva omstörtande verksamhet mot det ryska samhället i form av terrordåd mot viktiga energi- och transportleder, andra strategiska objekt. I förlängningen var dessa terroristgrupperingars mål att genomföra ett våldsamt övertagande av ett antal regioner i Ryssland. Till havs övades moment i syfte att bekämpa piratverksamhet och tjuvfiske. Syftet med övningen var enligt Försvarsministeriet att förhindra terror- och banditformationer från att nå sina mål genom att ”likvidera” terroristerna.¹⁰⁰

I en artikel i *Krasnaja zvezda* beskrevs utförligt vilken motståndare man förväntade sig möta i den södra strategiska riktningen och syftet med övningsverksamheten i området:

Georgien, som i augusti 2008 fick nådastöten, återupprättar aktivt sin militära potential och avstår i samband med detta inte från aggressiva yttringar gentemot Abchazien och Sydossetien. Dessa två omständigheter måste tas med i beräkningen i samband med utformandet av den militära utbildnings- och övningsverksamheten på förbanden i det Nordkaukasiska militärdistriktet. Övade uppgifter kan när som helst bli skarpa.¹⁰¹

De pågående strukturella förändringarna inom de Väpnade styrkorna sades till viss del vara ett resultat av de lärdomar som drogs av kriget mot Georgien 2008. Kavkaz 2009 genomfördes mot bakgrund av dessa förändringar i syfte att utvärdera hur väl de hade implementerats och vad som ännu återstod att förbättra och utveckla.¹⁰² Syftet med Kavkaz sades också vara att ”avskräcka angriparen”, underförstått Georgien.¹⁰³ Liksom i övningarna Zapad och Ladoga övades förbandsledning och samband inom den för övningen uppställda ”Sammansatta grupperingen av styrkor” och de Väpnade styrkornas nya struktur.¹⁰⁴

¹⁰⁰ ”Kavkaz-2009 [Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium.

¹⁰¹ Jurij Borodin, ”Ekzamen na profprigodnost [Slutbetyg på professionell lämplighet]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 20 november 2009, hämtat 23 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/11/20_11/1_02.html.

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Pavel Felgenhauer, ”Before the summit, the U.S. forgives Russia for invading Georgia”, *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 2 juli 2009, hämtat: 8 mars 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35213](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35213).

¹⁰⁴ Ryska – Sozdannaja obedinnaja gruppirovka vojsk (sil).

5.2 Genomförda övningsmoment i Kavkaz 2009

Kavkaz 2009 syftade till att öva operationer inom anti-terror, men onekligen sågs även georgisk militär som en tänkbar motståndare. Ryska Försvarsministeriet rapporterade att Kavkaz 2009 genomfördes i två etapper. Den första etappen bestod av planläggning och förberedelser inför de övade anti-terroroperationerna. Mobilisering och utgruppering av de deltagande förbanden till respektive övningsplatser skedde också under den första etappen. Stabsledningen för den ”Sammansatta grupperingen av styrkor”, dvs. den för övningen sammansatta övergripande operativa ledningen, slutförde planeringsmomentet i den första övningsetappen den 2 juli 2009, varpå den aktiva fasen av övningen började.¹⁰⁵ Under den första etappen av övningen utgrupperades de deltagande fartygsgrupperna till utgångspositionerna för övningen. Samtidigt säkrade och skyddade marininfanteriförbanden viktiga objekt av betydelse för Svartahavsmarinen och den Kaspiska flottiljen med fältarbeten och fortifikation.

De marina övningsmomenten omfattade framför allt piratbekämpning – en relevant uppgift att öva med tanke på Rysslands åtaganden i Adenviken och kampen mot somaliska pirater. Under detta moment övades i första hand strid mot mindre motorbåtar, ett scenario som hämtades från erfarenheterna utanför Somalias kust. Marininfanteriet och specialförband övade fritagning av gisslan som hölls av pirater mot lösensumma. Momentet innefattade ett våldsamt ingripande mot piraterna som tillfångatogs och överlämnades till de rättsskipande myndigheterna. Fartygsgrupper genomförde minröjning med minröjningsfartyg, där upptäckta ytminor oskadliggjordes med eldgivning. Det tyder på att röjdykare och en mer utvecklad minkrigsföringsförmåga saknades. Andra övningsmoment under Kavkaz 2009 innefattade nödhjälpsåtgärder och livräddning för skeppsbrutna och fartyg i nöd. Generellt omnämndes denna övningsverksamhet för de marina stridskrafterna som anti-terrorverksamhet.¹⁰⁶

Specialförband ur de Väpnade styrkorna från det Nordkaukasiska MD genomförde under den första etappen spaningsuppgifter för att lokalisera

¹⁰⁵ ”V Severo-Kavkazskom vojennom okruge prodolzajetsia operativno-strategitjeskoje utjenije ’Kavkaz-2009’ [I det Nordkaukasiska MD fortsätter övningen Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 2 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64316.

¹⁰⁶ ”Sily Tjernomorskogo flota, Kaspijskoj flotolii i Novorossijskoj vojenno-morskoj bazy na utjenii ’Kavkaz-2009’ [Styrkor från Svartahavsmarinen, Kaspiska flottiljen och marinbasen i Novorossijsk i övningen ’Kavkaz 2009’]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 4 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64371.

banditformationer och träningsläger tillhörande dessa.¹⁰⁷ Många övningsmoment innefattade taktiska stridsskjutningsövningar på brigadnivå. Vissa kritiker menade dock att övningarna under Kavkaz 2009 var påfallande lika de som genomfördes under Kavkaz 2008 där strid i bergsmiljö i första hand övades för markförbanden och utan dynamiska taktiska stridsförhållanden.¹⁰⁸ Behovet av att upprätta en mobil, lättroblig förmåga underströks efter kriget mot Georgien, men de nya brigadenheterna övade fortfarande frontstrid mot en samlad motståndare. Problem fanns också med att hantera motståndarens flanker, enligt Boldyrev. Trots detta gav han förbanden betyget godkänt efter övningen.¹⁰⁹

”Blockering”, eller snarare belägring, av områden där terrorister tagit kontroll, övades i syfte att isolera den tänkta motståndaren. Liknande moment övades längs den södra gränsen där motståndaren planerade att tränga igenom i ett invasionsliknande scenario. Efter detta följde som regel anfall mot motståndaren med ”alla tillgängliga medel för att tillfoga motståndaren maximal skada”, innefattande artilleri och eldunderstöd från bombflygplan och attackhelikoptrar.¹¹⁰

Från officiellt håll rapporterades att ett ”komplicerat system med måltavlor” hade skapats för att så långt som möjligt efterlikna en skarp situation.¹¹¹ Grundläggande soldatutbildning genomfördes inom ramen för Kavkaz 2009 på ett flertal förband. Värnpliktiga övade skjutning med sina personliga vapen och granatkastare samt beväpningen på pansarfordonen. Dessa moment torde ses som grundläggande och i första hand tillhörande det allra första utbildningsskedet för värnpliktiga soldater.¹¹² Momenten kan också ha varit en del av de värnpliktigas slutövning som förlagts samtidigt med Kavkaz. Övningsverksamhet ägde dessutom rum på de nyligen upprättade baserna i Sydossetien och Abchazien där övningsfält för infanteri, stridsfordon och stridsvagnar har anlagts. Denna verksamhet syftade till att öva mindre enheter att verka såväl dagtid som nattetid, enligt Boldyrev.¹¹³ Övningsmomenten i de georgiska utbrytarrepublikerna var okomplicerade och småskaliga. Större övningsmoment i dessa områden hade

¹⁰⁷ ”Kavkaz-2009 [Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 1 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64256.

¹⁰⁸ Roger McDermott, ”The Restructuring of the Modern Russian Army”, *Journal of Slavic Military Studies*, vol. 22, nr. 4, oktober 2009, s. 497.

¹⁰⁹ *Ibid.* s. 495.

¹¹⁰ ”Utjenija 'Kavkaz-2009' [Övningen Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 5 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64370.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² ”Kavkaz-2009 [Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 1 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64256.

¹¹³ McDermott, ”The Restructuring of the Modern Russian Army”, s. 496.

väckt mer uppmärksamhet och uppfattats som mer hotfulla. De får betraktas som en avvägd politisk markering mot Tbilisi.

De deltagande förbanden från Luftstridskrafterna i Kavkaz 2009 övade i första hand eldunderstöd till förbanden på marken, men även bekämpning av luftmål. Ett ”komplicerat system med måltavlor” hade skapats också för flygförarna.¹¹⁴ Luftlandsättningsförband från basen i Novorossijsk övade mot tänkta banditformationer som attackerade södra Ryssland från havet. Förbanden utgrupperades i förbandskolonner och med sjötransport till övningsområdet, dock inte genom luftlandsättning, varför Luftlandsättningsstrupperna i Kavkaz 2009 närmast agerade i rollen som marininfanteri.¹¹⁵

5.3 Lärdomar från Kavkaz 2009

Det uttalade syftet med övningen Kavkaz 2009 var att öva för anti-terroroperationer, att utvärdera den nya förbandsstrukturen och att pröva nya sambands- och ledningssystem. Dock syftade Kavkaz även till att åstadkomma en avskräckande effekt för den politiska ledningen i Tbilisi och att markera att aggressioner mot Sydossetien och Abchazien inte kommer att tolereras. Tidningen *Trud* citerade en anonym, högt uppsatt källa inom Försvarsministeriet, som hävdade att den Georgien redan återställt en stor del av den militära förmågan som gick förlorad i kriget i augusti 2008.¹¹⁶

I själva verket genomförs Kavkaz 2009 för att hålla kallt vatten på Michail Saakashvilis fantasier [om nya väpnade konflikter i regionen]. Han har inte avstått från idéer om nya äventyr gentemot Sydossetien och Abchazien (...) Georgien är måhända inte redo för en militär revansch [under 2009], men planerna på att återta territorierna kan mogna redan fram till sommaren 2010.¹¹⁷

Georgiens ställföreträdande utrikesminister kallade övningen för en ”farlig provokation” och menade vidare att ”genomförandet av en sådan övning mot bakgrund av den explosiva situationen [i regionen] bara leder till nya spänningar”.¹¹⁸

¹¹⁴ ”Utjenija ’Kavkaz-2009’ [Övningen Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 4 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64369.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ ”Gruzii pokazjut ’Kavkaz-2009’ [Kavkaz 2009 visas upp för Georgien]”, *Trud*, publicerat: 30 juni 2009, hämtat: 27 maj 2010, adress: http://www.trud.ru/article/30-06-2009/224725_gruzii_pokazhut_kavkaz-2009.html.

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ ”Tbilisi Says Russian Drills ’Dangerous Provocation’”, *Civil Georgia*, publicerat: 29 juni 2009, hämtat: 28 maj 2010, adress: <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=21176>.

Terrorister och banditformationer är således inte den enda motståndare Ryssland förbereder sig för i den södra riktningen. Georgien uppfattas fortfarande som en oberäknelig aktör som man måste demonstrera militär styrka inför. Observatörer som följde uppladdningen inför Kavkaz 2009 varnade för att denna övning, liksom den som genomfördes 2008, kunde leda till nya strider i Georgien i syfte att ”göra färdigt” jobbet som man påbörjade 2008. Spänningarna på båda sidor om de kaukasiska bergen är fortsatt höga och i takt med att Georgien återställer sin forna krigsmakt kan misstron mellan de bägge länderna öka ytterligare.

Även om Ryssland övade terrorbekämpning hade de taktiska övningsmomenten i Kavkaz mer likheter med operationer inom ”counter-insurgency”. Ryssland mötte i Kavkaz de tänkta terrorgrupperingarna med frontstrid, artilleribeskjutning och flyganfall; ett taktiskt agerande som bär likheter med agerandet i kriget i Tjetjenien. Dessa övningsmoment är föga behjälpliga i kampen mot terrorism. Kampen mot terrorister är heller inte i första hand en uppgift för de Väpnade styrkorna utan snarare en för Inrikestrupperna och FSB. En upprustad georgisk motståndare får ses som den troligaste motståndaren i övningsscenariot för Kavkaz.

6 Vostok 2010

Den östra militärstrategiska riktningen är, som nämnts ovan, den i vilken Ryssland väntar sig att möta en miljonarmé med beväpning och materiel som moderniseras i snabb takt. Kina är den huvudsakliga tänkta motståndaren i ett konfliktscenario i denna riktning även om Ryssland aldrig pekar ut Kina i dokument eller officiella tal. Av betydelse för den östra militärstrategiska riktningen är förmågan för förbanden i Sibiriens och Fjärran Österns militärdistrikt att genomföra fördröjningsstrid och hålla ut till mobilisering av extra resurser till området kan ske. De resurser som är snabbt gripbara i området är otillräckliga för att möta ett storskaligt hot från Kina. Förhållandet mellan Ryssland och Kina det omvända i militär teknologisk utveckling jämfört med Ryssland och Nato. Ryssland innehar än så länge ett teknologiskt överläge gentemot Kina.

Även om Ryssland skulle mobilisera Markstridskrafterna i sin helhet till de östra delarna av landet är det osäkert om det skulle räcka för att avvärja ett kinesiskt storskaligt konventionellt anfall. Kina har fem militärdistrikt och med endast de två närmast gränsande distrikten, Xinjiangs och Pekings militärdistrikt, är Kina redan överlägset Ryssland i fråga om konventionella markstridskrafter i siffror. Därtill kan Kina mobilisera de återstående tre distrikten till konfliktområdet utan att stå inför samma logistiska transportproblem som Ryssland.¹¹⁹ En sådan mobilisering i Ryssland av soldater skulle förutsätta en storskalig inkallelse av soldater från reserven och en snabb gruppering av dessa till konfliktområdet i öst per järnväg och med flyg. Detta förutsätter givetvis att Ryssland inte behöver trupp i andra riktningar samt att Kina kan använda alla sina resurser mot Ryssland. Järnvägen som står till förfogande är den Transsibiriska järnvägen som dock är sårbar och lätt att slå ut. Förmågan att likväl mobilisera reservister och få fram förband till regionen, trots utslagen järnväg, blir då viktig att öva.

Vostok 2010 genomfördes mellan den 29 juni och den 8 juli 2010 i den östliga strategiska riktningen under ledning av Generalstaben och var årets största militära övning. Sett till antalet deltagande soldater och numerären i den deltagande materielen var Vostok också större än Zapad 2009. I övningen ingick 5 000 bepansrade fordon och 40 fartyg, däribland den tunga atomdrivna robotkryssaren Pjotr Velikij från Norra marinen och robotkryssaren Moskva från Svartahavsmarinen. Några exakta uppgifter om antalet deltagande man gavs inte

---

¹¹⁹ Aleksandr Chramtjichin, ”Neadekvatnyj ’Vostok’ [Icke adekvat ’Öst’]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 23 juli 2010, hämtat 2 augusti 2010, adress: http://nvo.ng.ru/news/2010-07-23/1_vostok.html.

från officiellt håll och antalet deltagare kunde kraftigt variera från dag till dag.¹²⁰ Den sammantagna informationsbilden ger dock vid handen att ungefär 20 000 soldater och officerare deltog i Vostok.

De deltagande förbanden övades i Sibiriens och Fjärran Österns militärdistrikt, som ställde samtliga förband och stridskrafter i distrikten till förfogande, medan de marina momenten genomfördes i Stilla havet av Stillahavsmarininen. Elva övningsfält i Sibiriens och Fjärran Österns militärdistrikt användes i övningen, 3 övningsfält för luftstridskrafterna och luftförsvaret och samliga 4 övningsfält för Stillahavsmarininen. Övningen genomfördes vid en ofördelaktig tidpunkt i de värnpliktigas utbildning eftersom cirka hälften av de deltagande värnpliktiga soldaterna var nyinkallade och bara hade fullgjort en veckas till en månads militär utbildning.¹²¹

6.1 Det uttalade syftet med Vostok 2010

Liksom i fallen Zapad, Ladoga och Kavkaz utpekades inte något land eller militär allians som motståndare i Vostok 2010. Tvärtom underströk högt uppsatta politiska och militära ledare, däribland Makarov, att syftet med Vostok 2010 var att öva bekämpning av banditformationer i den östliga strategiska riktningen.¹²² ”Övningen är av uteslutande defensiv karaktär och syftar till att garantera säkerheten och försvaret av statens nationella resurser i Fjärran Östern mot den övade motståndaren”, hävdade Makarov.¹²³ I likhet med tidigare beskrivna övningar skulle man under Vostok 2010 dessutom utvärdera övergången till den nya brigadstrukturen samt utprova nya ledningssystem på såväl operativ som operativ-strategisk nivå. Avsikten var också att öva förbandens förmåga att agera

¹²⁰ ”Stenografitjeskij ottjet o press-konferentsii natjalnika Generalnogo sjtaba VS RF – pervogo zamestitelja Ministra oborony RF generala armii N.E. Makarova [Stenografisk rapport från presskonferensen med Generalstabschefen, första vice försvarsminister, armégeneral N.E. Makarov]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 28 juni 2010, hämtat: 28 juni 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/51384/74325/74404/index.shtml>.

¹²¹ ”Materialy vystuplenija natjalnika Generalnogo sjtaba Vooruzjennyh Sil RF – pervogo zamestitelja Ministra oborony RF general armii N.E. Makarova na press-konferentsii s predstaviteljami rossijskich SMI po itogam operativno-strategitjeskogo utjenija ’Vostok-2010’ [Material från framträdandet vid en presskonferens av chefen för Generalstabens, förste vice försvarsminister, armégeneral N.E. Makarov om resultaten från övningen ’Vostok 2010’]”, Rysslands Försvarsministerium, hämtat: 2 augusti 2010, adress: <http://www.mil.ru/847/852/1153/1342/74879/index.shtml>.

¹²² ”Stenografitjeskij ottjet o press-konferentsii natjalnika Generalnogo sjtaba VS RF – pervogo zamestitelja Ministra oborony RF generala armii N.E. Makarova [Stenografisk rapport från presskonferensen med Generalstabschefen, första vice försvarsminister, armégeneral N.E. Makarov]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 28 juni 2010, hämtat: 28 juni 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/51384/74325/74404/index.shtml>.

¹²³ *Ibid.*

i isolerade och avlägsna delar i östra Ryssland. Efter övergången till en ettårig tjänstgöringsperiod från tidigare två år för värnpliktiga, fanns det också ett behov av att kontrollera utbildnings- och färdighetsnivån hos soldater med endast ett års utbildning.¹²⁴ För de nyinryckta värnpliktiga soldaterna torde övningen ha varit av begränsad nytta (och de var i sin tur antagligen av begränsad nytta för övningen). Officiella företrädare framhöll dock att de hade utbildats på rekordtid för att få någon behållning av övningen. Mobilisering av förband till östra Ryssland från avlägsna västliga delar av landet var ett uttalat syfte med Vostok 2010 liksom att öva framkomlighet och övervinna vattenhinder och floder. Syftet för de marina förbanden sades vara att verka mot pirater och annan olaglig verksamhet till sjöss, däribland tjuvfiske.

6.2 Genomförda övningsmoment i Vostok 2010

Inför Vostok 2010 skedde mobilisering av förband och truppförflyttningar över stora avstånd i Ryssland. Den 30 juni transporterades delar ur 28. självständiga motorskyttebrigaden ur Volga-Urals militärdistrikt, en bataljonsstridsgrupp med lätt beväpning, med lufttransport från Jekaterinburg till flygbasen Vozdvizjenka i Primorskij Kraj, en sträcka på cirka 500 mil. Fyra flygplan av typen IL-76 ur transportflyget användes för detta ändamål.¹²⁵ Ett flertal attackflygplan omgrupperades också till östra Ryssland (5 SU-34 och 19 SU-24) och flög oavbrutet med mellan 2-3 lufttankningar på vägen. Flygmoment som innefattar lufttankning är sällsynta i Ryssland och övas sällan. Till övningen mobiliserades samtliga av de fem SU-34 som genomgår utprovning på flygbasen i Lipetsk.¹²⁶ Att de Väpnade styrkorna övade långdistansflygning med lufttankning kan förknippas med att antalet aktiva flygfält kommer att reduceras kraftigt (från nuvarande 245 till 27) den 1 december 2010 i samband med skapandet av de fyra nya operativ-strategiska kommandona.¹²⁷

Från Norra marinen omgrupperades den tunga atomdrivna robotkryssaren Pjotr Velikij till Stilla havet. Samma sak skedde med den tunga robotkryssaren Moskva som normalt tillhör från Svartahavsmarinen. Båda fartygen hade tidigare

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ Chramtjichin, "Neadekvatnyj 'Vostok' [Icke adekvat 'Öst']".

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ Sergei Blagov, "Russia Boosts Far Eastern Security", *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 16 juli 2010, hämtat 2 augusti 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36630&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=94516aa722](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36630&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=94516aa722).

samövat med Indien före anslutningen till Vostok i Stilla havet.¹²⁸ Även om syftet med de marina övningarna sades vara att verka mot pirater och olaglig verksamhet till sjöss rapporterade ryska tidningar att övningsmomenten ägde rum utanför detta syfte. Tunga robotkryssare som Pjotr Velikij och Moskva är heller inte krigsfartyg som är lämpade för den typ av piratbekämpning som sker i Adenviken utanför Somalias kust utom möjligen i rollen som stabsfartyg.

Ubåtsjakt var ett övningsmoment också i Vostok. Den 1 juli 2010 genomförde såväl större som mindre ubåtsjaktfartyg minläggning i Japanska havet samt övade ubåtsjakt tillsammans med flera stödfartyg och omkring 20 flygplan och helikoptrar från Stilla havets marinen. Marinen genomförde även landstigningsmoment med marininfanteri.¹²⁹ Den instabila situationen på Koreahalvön motiverade möjligen dessa övningsmoment, men Ryssland hade också ett egenintresse i att öva ubåtsjakt. Sänkningen av det sydkoreanska fartyget Cheonan har lett till ökad vaksamhet mot det oberäkneliga Nordkorea. Samtidigt utvecklas Kinas ubåtsvapen i snabb takt, till viss del med Rysslands hjälp. Till år 2015 planerar Ryssland att exportera ett 40-tal ubåtar av kiloklass, bl.a. till Kina, Indien och Iran.¹³⁰ Skyddet av ryska fartyg i Stilla havet mot fientliga ubåtar har blivit en allt viktigare fråga för Ryssland.

Övningsmoment som innefattade gruppering av förband över vattenhinder var ett viktigt inslag och stämde väl överens med övningens syfte att öva gruppering och framkomlighet för mobiliserade förband. En motorskyttebrigad och en stridsvagnsbrigad transporterades över floden Onon i Zabajkal, som har en bredd på 560 meter och ett djup på 4 meter. Momentet beskrevs av Makarov vid en presskonferens som väl genomförd och han bedömde att soldaterna och officerarna hade visat stor skicklighet och säkerhet.¹³¹ Vid detta övningsmoment deltog inbjudna observatörer från Kina och Ukraina, vars åsikter om övningen var av stor betydelse, menade Makarov. Tidningen *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, som också hade journalister på plats vid momentet, tecknade dock en

¹²⁸ "Russian missile cruiser to make port call in India", RIA Novosti, publicerat: 28 april 2010, hämtat: 2 augusti 2010, adress: http://en.rian.ru/military_news/20100428/158785469.html.

¹²⁹ Roger McDermott, "Virtual Defense of the Russian Far East: Vostok 2010", *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 6 juli 2010, hämtat: 6 juli 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36580&tx_ttnews\[backPid\]=381&cHash=90aa9540d9](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36580&tx_ttnews[backPid]=381&cHash=90aa9540d9).

¹³⁰ "Russia may export up to 40 diesel submarines by 2015", RIA Novosti, publicerat: 24 juni 2010, hämtat 17 augusti 2010, adress: http://en.rian.ru/military_news/20090624/155340341.html.

¹³¹ "Materialy vystuplenija natjalnika Generalnogo sjtaba (...) [Material från framträdandet vid en presskonferens av chefen för Generalstaben (...)]", Rysslands Försvarsministerium.

annan bild av momentet: två stridsvagnar och ett stridsfordon sjönk till botten och besättningarna evakuerades till stranden.¹³²

Den tänkta motståndaren i Vostok sades, som nämnts ovan, vara banditformationer. På övningsfältet Sergejevskij i Fjärran Österns MD övade motorskyttebrigader försvarsstrid. Momentet var traditionell försvarsstrid längs på förhand utgrupperade skyttelinjer med understöd från artilleri. *Krasnaja zvezda* beskrev momentet som snarlikt det legendariska försvaret av Moskva 1941 då generalmajor Ivan Panfilov försvarade vägen Volkolamskoje in till Moskva mot de tyska angriparna.¹³³ Vilken typ av banditformationer Ryssland förväntar sig att strida mot på detta sätt är oklart. De taktiska momenten hade liksom i Zapad och Ladoga inslag av motanfall.

Järnvägstrupperna deltog i Vostok och övade framför allt reparation av järnvägsavschnitt som i övningen hade förstörts eller saboterats av motståndaren. Trupptransport med järnväg hade stor betydelse i övningen, men järnvägen är sårbar och lätt att slå ut på åtminstone ett dussintal ställen över floder och andra känsliga platser. Här blir det då kritiskt att behärska och därmed öva järnvägsreparation i kombination med luftförsvar. Luftförsvarsförband från Sibiriens militärdistrikt transporterades med järnväg över stora avstånd med luftrobotsystemet BUK 1-M (SA-11 Gadfly). Tre bataljoner som bestod av totalt 500 tjänstgörande och 100 robotpjäser genomförde denna tågmarsch och avslutade sedan med marsch för egen maskin till sina förutbestämda positioner.¹³⁴

De flyg- och luftförsvarsmoment som genomfördes var även de snarlika de i Zapad och Ladoga 2009. Tunga attackflygplan (Su-34, Su-24) genomförde flyganfall mot banditformationer på övningsfältet Telemba i övningen. Skarp skjutning av luftrobotsystemet S-300 (SA-20 Gargoyle) mot övningsmålen Korsjun och Strizj genomfördes också på samma övningsfält. I Vostok användes även spaningsflyget med flygplanstyperna A-50 och An-12 som radarbevakade övade angripare från luften innan de sköts ned.¹³⁵ Alexander Zelin, chefen för

¹³² ”Opjat bez protivnika? [Än en gång utan motståndare?]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 7 juli 2010, hämtat: 7 juli 2010, adress: http://nvo.ng.ru/concepts/2010-07-02/2_red.html.

¹³³ Andrej Bondarenko, ”Vostok-2010: mozaika boja [Vostok 2010: stridens mosaik]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 6 juli 2010, hämtat: 6 juli 2010, adress: http://www.redstar.ru/2010/07/06_07/2_01.html.

¹³⁴ ”Podrazdelenija vojsk PVO SibVO na utjenii ’Vostok-2010’ provedut bojevyje strelby s ispolzovanijem novych mobilnych punktov upravlenija [Förband från Luftförsvaret i Sibiriens MD genomför stridsskjutningar med hjälp av nya mobila ledningsplatser]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 2 juli 2010, hämtat: 2 juli 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=74567>.

¹³⁵ McDermott, ”Virtual’ Defense of the Russian Far East: Vostok 2010”.

Luftstridskrafterna, meddelade också att två S-400 (SA-21 Growler) luftvärnsrobotsystem skulle användas i övningen. Systemen skulle ställas till det operativ-strategiska kommandots förfogande i övningen.¹³⁶ Att S-400, som är det modernaste luftvärnsrobotsystemet i operativ tjänst, tilldelades övningen vittnar än en gång om Fjärran Österns ökade betydelse för Ryssland samt om systemens rörlighet. (S-400 användes inte under 2009 års övningar.) Systemen kunde grupperas till östra Ryssland, om än i endast två exemplar. Det var också tydligt att banditformationer inte var den motståndare Ryssland uteslutande övade mot. Banditformationer har inte tillgång till attackflygplan och strategiska luftvärnsrobotsystem som S-400 används endast mot motståndare av högre kaliber. Allt talar för att Ryssland övade mot ett kinesiskt luftanfall.

Det är särskilt värt att notera att stridsskjutningen av luftvärnsrobotsystemet S-300 i Vostok även avsåg markmål.¹³⁷ S-300 har tidigare inte noterats ha använts i bekämpning av sådana mål. I övningen bekämpades spanings- och sabotageförband med S-300 och från övningen rapporterades att S-300 har möjlighet att slå mot såväl mark- som sjösmål.¹³⁸ Användningen av S-300 på detta sätt ger nya perspektiv på Zapad 2009 där S-300 användes i luftförsvarsmomenten. Det finns inga uppgifter som tyder på att S-300 användes på liknande sätt i Zapad, men det är onekligen intressant att ett vapensystem som från rysk sida framhålls som uteslutande defensivt vid luftförsvaret även kan användas mot markmål. Detta ger också nya perspektiv på de S-300-plattformar som finns i Kaliningrad. Även uppgifterna om ett S-300-batteri i Abchazien ställs i ny dager då detta system har en räckvidd som i detta fall når långt in i Georgien.¹³⁹ Från Kaliningrad når S-300 ut till mitten av Östersjön.

Den Bakre tjänsten och Direktoratet för beväpning övade i Vostok inför en framtida planerad sammanslagning av de två funktionerna. Chefen för Bakre

¹³⁶ "Russia: Air Force Sending 2 S-400 Systems to Far East", *Stratfor Global Intelligence*, publicerat: 13 juli 2010, hämtat 11 augusti 2010, adress:

http://www.stratfor.com/sitrep/20100713_russia_air_force_sending_2_s_400_systems_far_east.

¹³⁷ Pavel Felgenhauer, "Russia Seeks to Impose New ABM Treaty on the US by Developing BMD", *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 16 juli 2010, hämtat 27 augusti 2010, adress:

[http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36624&tx_ttnews\[backPid\]=484&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=36624&tx_ttnews[backPid]=484&no_cache=1).

¹³⁸ "Vostok-2010": Natjalo, kulminatsija epilog [Vostok 2010: Början, kulminering, epilog]", *Vojenno-promysjlennyj kurer*, nr. 29 (28 juli–3 augusti 2010), hämtat: 16 augusti 2010, adress: <http://www.vpk-news.ru/27-343/cis/vostok-2010-nachalo-kulminatsija-epilog>.

¹³⁹ "Russia, Georgia: Imagery of Suspected S-300 Battery in Abkhazia", *Stratfor Global Intelligence*, publicerat: 13 augusti 2010, hämtat 13 augusti 2010, adress:

http://www.stratfor.com/analysis/20100812_russia_georgia_imagery_suspected_s_300_battery_abkhazia.

tjänsten, generalöverste Dmitrij Bulgakov, hävdade att ”det finns en klar duplicering av funktionerna” hos de två strukturerna och att idealet vore för de två att slås samman till en enda underhållstjänst.¹⁴⁰ En väl fungerande logistik och underhållsfunktion är kritisk för att Ryssland ska kunna bibehålla en effektiv förmåga i de östliga delarna av landet. Mobilisering, underhåll och att snabbt få fram materiel och resurser till regionen är en förutsättning för att Ryssland ska kunna garantera den nationella säkerheten i Fjärran Östern. Sammanslagningen kommer att utgöra ytterligare ett led i omformningen av de Väpnade styrkorna till en mindre, snabbare och mer kompakt organisation.

De Strategiska robottrupperna (RVSN) deltog i övningen, men genomförde inga stridsskjutningar. Truppslagets enda övningsmoment bestod i närskydd av de egna förbanden från sabotage- och terroristgrupper. Skarp skjutning av Totjka-robotar genomfördes dock i Vostok och med god precision, något som annars varit en svaghet hos vapenslaget. Ryska medier rapporterade att Ryssland övade med taktiska kärnvapen under Vostok. I övningen användes en mina med fingerad kärnvapenladdning som detonerades i övningens slutskede.¹⁴¹ En kärnvapenladdad mina är ett defensivt vapen som används för att slå ut storskaliga förband. Sannolikt skulle ett sådant vapen i en skarp situation användas vid gränsen mot Kina för att fördröja motståndarens framryckning. En mina av sådan kaliber används inte mot enstaka soldatgrupperingar eller fordon utan mot hela förband. Övningen med minan var simulerad. Ett sådant övningsmoment syftar till att öva ledningsnivåerna och befälsordningen inför detonandet av ett sådant vapen samt till att öva signalerandet till förbanden i området att ett sådant vapen kommer användas. Alla omständigheter kring vapnets användning övas utom den faktiska detonationen.

6.3 Lärdomar från Vostok 2010

Vostok 2010 var en storövning i Fjärran Österns MD. Även om Ryssland hävdade att man övade mot banditformationer är det tydligt även Kina är ett hot som bekymrar Ryssland. Den ryska politiska ledningen talar inte om Kina som en motståndare. Istället hålls det strategiska partnerskapet med Kina samt samarbete inom Shanghai Cooperation Organisation (SCO) fram av Moskva. I militärdoktrinen framgår vem som är motståndaren i väst (Nato), i syd (rebeller, terrorister) men inte i öst. En beskrivning av en motståndare som skulle passa in

¹⁴⁰ Dmitrij Bulgakov, ”Tyl: 310 let na marsje [Bakre tjänsten: 310 år på marsch]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 31 juli 2010, hämtat: 2 augusti 2010, adress: http://www.redstar.ru/2010/07/31_07/2_08.html.

¹⁴¹ ”Vostok-2010”: Natjalo, kulminatsija, epilog [Vostok 2010: Början, kulminering, epilog]”, *Vojenno-promyslennyj kurer*.

mer specifikt på den kinesiska krigsmakten saknas också. I händelse av en väpnad konflikt med Kina skulle massiva resurser behöva mobiliseras till de östra militärdistrikten. Detta var också ett viktigt inslag i övningen då Luftstridskrafterna omgrupperade flera flygplan utan mellanlandning över vidsträckta avstånd för att spara tid och för att öva inför att antalet aktiva ryska flygbaser decimeras. Omgruppering av markförband med lufttransport skedde också över stora avstånd i övningen, om än inte alls i den numerär som skulle fordras i en skarp situation. I övningen transporterades endast en bataljonsstridsgrupp utan tung materiel till östra Ryssland.

I en verklig krissituation utgör transportflyget en viktig del av mobiliseringen. Ryssland är ett av få länder med förmåga att med kort varsel ställa ett stort antal transportflygplan till förfogande. Övningen Mobilnost 2004 syftade till att öva storskalig transport av förband från västra till östra Ryssland. Till övningens förfogande ställdes omkring 50 flygplan som sedan flög cirka 800 man till de östra regionerna i Ryssland. Övningen var förvisso planerad i förväg, men flygplanen uppställdes utan särskilda förberedelser för mobiliseringsmomentet i övningen.¹⁴² Transportflyget har god förmåga att i tid omgruppera resurser till de östra regionerna i Ryssland. I händelse av en konflikt med Kina skulle de emellertid vara otillräckliga. I ett sådant läge skulle samtliga resurser inom de Väpnade styrkorna behöva mobiliseras. Den direkta flygväg som övades i Vostok skulle heller inte fungera i en skarp situation med Kina. Flygning via omvägar skulle bli nödvändiga för att undvika fientligt luftförsvar, något som skulle ta tid och fördröja mobiliseringen. Kina förfogar dock inte över så avancerade luftförsvarssystem som S-300 eller S-400. Mobilisering och transport per järnväg skulle kunna förvandlas till en flaskhals. Ryssland måste använda sig av den Transsibiriska järnvägen och den del av järnvägen som sträcker sig mellan Tjita, Chabarovsk och Vladivostok är belägen nära gränsen med Kina och sårbar.

Den omgrupperade bataljonsstridsgruppen utrustades med tyngre materiel och fordon på plats ur de reservdepåer som finns uppställda i de östra militärdistrikten. Östra Ryssland är också den del av landet som har i särklass flest sådana depåer,¹⁴³ vilket är ett tydligt tecken på att storskalig mobilisering och inkallelse från reserven är den strategi Ryssland skulle använda i ett skarpt läge. Här tyder mycket på att de reservdepåer Ryssland har inte är rena upplagsdepåer med materiel och fordon utan är depåer med förbandssatser av materiel. Med andra ord har depåerna färdiga konfigurationer av materiel som är snabbt gripbara och klara att användas. Detta är också en förutsättning för att

¹⁴² Jan Leijonhielm (red), *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender 2005*, Stockholm, juni 2005, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), FOI-R-1662-SE, s. 156.

¹⁴³ Se bilaga 1 - Fördelning av förband och reservdepåer över Rysslands militärdistrikt.

mobilisering och omgruppering ska kunna genomföras effektivt och på kort tid. Depåer som endast består av materielupplag skulle inte kunna användas operativt på detta sätt. Färdiga förbandskonfigurationer av materiel är en förutsättning för att fordonen och utrustningen är mer eller mindre startklara. Inget extra underhåll fordras.

Inkallelse från reserven förefaller inte ha övats i Vostok. Mobilisering och omgruppering utan tung materiel går många gånger snabbare att genomföra än om tung materiel och fordon skulle behöva tas med i beräkningen under sådana transporter. Luftlandsättningsförband är en viktig resurs i detta avseende. Luftlandsättningsstrupperna kan snabbt förflyttas till regionen och agera som en första buffert mot Kina till dess att ytterligare resurser når fram till området.

I händelse av en väpnad konflikt med Kina kan Ryssland bara hoppas på att mobilisera så mycket resurser som möjligt så snabbt som möjligt till regionen. Ryssland måste härda ut till dess att en diplomatisk lösning på konflikten kan nås eller till det att pressen från omvärlden tvingar Kina att avbryta de militära handlingarna. Ryssland vill ha förmåga att klara sitt försvar så länge som möjligt med konventionella stridsmedel, vilket övningen visade. De strategiska robottrupperna genomförde inga skjutningar men taktiska kärnvapen i form av en fingerad kärnvapenladdad mina användes. I en konflikt är minan placerad på det egna territoriet och används bara i händelse av en storskalig invasion. Mot banditformationer kan en sådan "bataljonsmina" aldrig komma ifråga. En sådan skulle också eskalera konflikten i mindre utsträckning än andra typer av kärnvapen, t.ex. strategiska kärnvapen. Ur ett rent defensivt perspektiv är användning av ett sådant vapen motiverat från rysk sida i händelse av kinesisk aggression.

7 Slutsatser – Övningsverksamhet 2009 och 2010

I de operativ-strategiska övningarna återspeglades det uttalade syftet med övningen inte alltid i de faktiska övningsmomenten. Att öva mot banditformationer var ett stående inslag i alla övningar utom i Zapad. Termen tycks närmast syfta till att undvika att utpeka en stat som motståndare. Den tunga atomdrivna robotkryssaren Pjotr Velikij övar knappast mot banditer och tjuvfiskare i Stilla havet. Inte heller är det troligt att en ”bataljonsmina” skulle användas mot banditer. Överlag fanns en viss diskrepans mellan vad Ryssland sade att övningarna syftade till och vad som sedan övades. De i förväg beskrivna övningsmomenten var ibland inte desamma som de som sedan genomfördes. Övningsmoment ingick också i övningarna som inte var anmälda från officiellt håll. Detta understryker vikten av att studera ryska militärövningar i detalj för att förstå vilka hot Ryssland ser samt vilken militär förmåga landet vill ha för att möta dessa.

De ryska Väpnade styrkorna genomgår stora strukturella förändringar. Kriget i Georgien 2008 visade på tydliga svagheter i förbandsstruktur, materiel och ledningssystem som gjorde den högsta politiska och militära ledningen än mer medveten om behovet av förändring och modernisering. Det är dock en process som kommer att ta tid och under en period kommer de Väpnade styrkorna att leva i två världar. Från högre nivå finns en ambition att omdana den militära förmågan till att passa verklighetens krav på lättroblig och högteknologisk strid, men det kommer att dröja innan befäl har utbildats och nya kunskaper nått ut till och anammats på förbanden. Under denna period är det troligt att Ryssland i viss mån vinnlägger sig om att behålla gamla färdigheter i väntan på att de Väpnade styrkorna omdanats. Den gamla tidens militära föreställning om konflikter baserade på fronter och storskaliga flyg- och pansaranfall mot en tungt beväpnad motståndare kommer därför att fortsätta att spela en roll under omställningsprocessen.

I viss utsträckning finns således denna åskådning kvar hos truppförande befäl. Det taktiska uppträdandet i alla de operativ-strategiska övningarna vittnar om en hög tolerans för egna förluster, sett till såväl soldater som materiel, eftersom förbanden i hög utsträckning utsätts för direkt eldgivning från nära håll i de övade momenten. Riskabla passager över floder, som övades i Vostok 2010, med ett par kapsejsade stridsvagnar och chockade besättningar som följd, hindrade inte företrädare från Generalstaben att hävda att momentet utförts väl. Endast omfattande förändringar inom det militära utbildningsväsendet skulle på sikt kunna förändra detta synsätt på krigföring. Luftstridskrafterna saknar i stor utsträckning förmåga att verka från ”stand-off”-avstånd utanför fientliga

närluftvärnsområden och utsätts därmed i ett hypotetiskt krigsscenario med en teknologiskt utvecklad motståndare för en hög risk att bli nedskjutna.

För de ryska Väpnade styrkorna är markbunden närstrid alltid ett stående inslag i övningsverksamheten och ingick i alla de operativ-strategiska övningarna. Det är tydligt att Ryssland vill behärska teknologi som åtminstone ger en förmåga att stå emot mer avancerade fjärrstridsmedel som robotar och långräckviddiga luftanfall, men utformningen av övningsverksamheten överlag tyder på att Ryssland i ett senare skede av ett konfliktscenario fortfarande väntar sig markbundna närstrider. Flera decennier av invanda tankemönster och rutiner förändras inte till en ny försvarsstruktur över en natt. Samtidigt ska påpekas att det sedan Sovjetunionens sönderfall gått 20 år, och en modern, mer effektiv rysk krigsmakt existerar ännu inte. Tidigare förändringar och försök till reformer i de militära och försvarsindustriella sektorerna sedan Sovjetunionens upplösning har varit tungrodda och ineffektiva. Detta gör de senaste reformerna under 2009 än mer häpnadsväckande med avseende på den snabba takt i vilken de genomförts och de förändringar som också skett. Än återstår dock mycket att göra, inte minst med tanke på den föreslagna beväpningsplanen till år 2020. Mycket tyder på att denna del av moderniseringen kommer ta tid och vara svår genomförbar. I Ryssland finns en tradition av att landet ska vara självförsörjande och att det ryska försvarsindustriella komplexet producerar det som de Väpnade styrkorna behöver. En förskjutning har skett där det försvarsindustriella komplexet istället producerar den materiel den alltid producerat och där Ryssland istället tycks vända sig mot väst i syfte att importera materiel och teknologi som är bättre anpassad efter de Väpnade styrkornas krav. En klar bild saknas dock av vad förbanden i stort fordrar och takten i nyanskaffningen är lägre än det uppställda målet. I de studerade övningarna finns bara ett fåtal exempel på användande av ny materiel.

Under en tid kommer de Väpnade styrkorna att behöva öva både nytt och gammalt. Det gamla kommer att övas för att vidmakthålla den förmåga som finns, samtidigt som nya inslag kommer att övas under experimentliknande förhållanden för att utveckla den nya organisationsstrukturen. Detta innebär för Ryssland att de framöver kommer att öva på två teknologiska fronter. Å ena sidan finns den materiel som är beprövad sedan ett par decennier tillbaka (motorskyttefordon, stridsvagnar och artilleripjäser), å den andra finns en ambition att anskaffa modern högteknologisk materiel för att kunna verka inom ramen för nätverksbaserad krigföring, då framförallt nya ledningssystem, men även annan materiel som är tänkt att användas för att stötta nätverksförmågan, bl.a. UAV-system med högre prestanda. Här kan nämnas den ryska anskaffningen av israelisk teknologi. En stor del av denna materiel förutsätter dock en helt annan typ av fackkunskaper hos operatörerna och ännu är det oklart hur personalfrågan ska lösas med avseende på detta. Att använda sig av värnpliktiga för att hantera sådan krävande utrustning är uteslutet då

inlärningskurvan är för hög i förhållande till den korta tjänstgöringstiden för värnpliktiga.

Ryssland tycks trots officiell retorik vara mer bekymrat över sin granne i öst än i väst. Storleken och komplexiteten i Vostok 2010 var större för ryska förband än under Zapad och Ladoga 2009 sammantaget. Koncentrationen av permanent stationerade förband i öst planeras också öka mångfaldigt i förhållande till förbanden med placering i de västra regionerna. Antalet reservdepåer för materiel är många gånger fler i öst än i väst, vilket vittnar om att det är till denna region mobilisering av förband liksom inkallelser från reserven skulle komma att ske.

Den stora planerade operativ-strategiska militärövningen för 2011 är Tsentr 2011 (Center). Den kommer att genomföras huvudsakligen i det som fram till 2010 varit Volga-Urals och Sibiriens MD och framförallt öva inför ett potentiellt politiskt sammanbrott i de centralasiatiska länderna. Efter att förre presidenten Kurmanbek Bakiyevs våldsamt avlägsnades från makten i april 2010 har Kirgizistan skakats av våldsamma upplopp och instabilitet som hotade själva landets existens. Scenariot för Tsentr 2011 väntas vara planerat med detta som bakgrund. Tsentr 2011 kommer att genomföras inom ramen för det nya OSK Center som träder i kraft den 1 december 2010. Antalet deltagande förband eller soldater hade inte tillkännagivits hösten 2010, men hela OSK Center väntades delta i övningen. Mobilisering av enstaka förband eller delar ur förband var ett stående inslag under alla de operativ-strategiska övningarna under 2009 och 2010. Detta övningsmoment kommer troligen att återkomma 2011 i Tsentr. På tre år kommer Ryssland därmed ha övat alla de fyra strategiska riktningarna som landets nya ledningsorganisation förutsätter: den västliga och sydliga 2009, den östliga 2010 och den nya centrala riktningen 2011.

Övningsverksamheten har under senare år ökat i storlek och komplexitet. Ökade försvarsanslag har lett till att Ryssland kan genomföra fler, större och mer komplexa övningar. Skulle anslagen minska är stora övningar av operativ-strategisk karaktär det första som försvinner eftersom sådana övningar är kostsamma att genomföra. Med en bibehållen eller ökad nivå på anslagen har dock Ryssland möjlighet att genomföra storövningar över hela territoriet och därmed utveckla sin styrkeprojektion i närområdet. Rysslands ökade förmåga till styrkeprojektion kan leda till ökade spänningar, men militära storövningar i sig ger inte nödvändigtvis grund för oro utan måste sättas in i en säkerhetspolitisk kontext.

Bilaga 1: Förband och reservdepåer fördelade på Rysslands MD¹⁴⁴

Formation	Militärdistrikt (MD)						Totalt
	Lenin-grad	Moskva	Nord-kaukasien	Volga-Ural	Sibirien	Fjärran Östern	
Stridsvagnsbrig.	-	2	-	1	1	-	4
Motorskyttebrig. (BMP)	-	1	3	2	4	5	15
Motorskyttebrig. (BTR)	-	2	2	2	1	-	7
Motorskyttebrig. (MT-LBV)	3	-	4	-	-	2	9
”Skyddsbrig”.	-	-	-	-	-	1	1
VDV-divisioner	1	2	1	-	-	-	4
Luftburna brig.	-	-	1	1	1	1	4
Reservdepåer (Materiel för stridsvagnsbrig.)	-	1	-	-	-	-	1
Reservdepåer (Materiel för motorskyttebrig.)	1	1	-	-	5	7	14
Specialförbandsbrig.	1	1	2	1	1	1	7
Robotbrig.	1	2	1	2	1	2	9
Artilleribrig.	1	2	1	1	2	2	9
Raketartilleribrig.	-	1	1	-	1	1	4
Totalt	6 brig. 1 VDV-div 1 depå	11 brig. 2 VDV-div 2 depåer	15 brig. 1 VDV-div	10 brig.	12 brig. 5 depåer	15 brig. 7 depåer	69 brig. 15 depåer 4 VDV-div.

¹⁴⁴ Ivan Konovalov, “The ‘New-Look’ Russian Army”, *Moscow Defense Brief*, nr. 4, 2009, CAST – Centre for Analysis of Strategies and Technologies, Ryssland.

Bilaga 2: Övade förband

I denna bilaga redovisas de förband som enligt uppgifter i massmedia deltog i de operativ-strategiska övningarna Zapad och Ladoga. Denna förteckning gör inte anspråk på att vara heltäckande eller komplett, men ger en övergripande bild av vilka förband som deltog i vilken övning och var de övades geografiskt. Informationsbilden för Kavkaz och Vostok över vilka förband som deltog och var de övade var inte lika god som för Zapad och Ladoga. Någon förteckning över förbanden i dessa övningar finns därför inte. I Kavkaz genomfördes övningsmoment i alla de ryska republikerna i det Nordkaukasiska MD. I Vostok övades samtliga förband från Sibiriens MD, Fjärran Österns MD och Stillahavsmarinens. Någon god bild över var de övades geografiskt står dock inte att finna i öppna källor.

Uppgifterna är hämtade från ryska Försvarsministeriet (mil.ru), *Krasnaja zvezda* (KZ), *Nezavisimoje vojennoje obozrenije* (NVO), *Izvestija* (Izv.) och *Baltinfo.ru*.

2 a) Deltagande ryska förband i Zapad 2009

Övningsledare – Chefen för Generalstaben, Nikolaj Makarov

Markstridskrafterna	Övades i:	Källor
4. självständiga stridsvagnsbrigaden ur 20. armén (Moskvas MD)	”230. Obuz-Lesnovskij”, Baranovitji	KZ
9. självständiga motorskyttebrigaden ur 20. armén (Moskvas MD)	”230. Obuz-Lesnovskij”, Baranovitji	KZ
15. självständiga motorskyttebrigaden ur 2. armén (Samara, Volga-Urals MD)	”227. Borisovskij”, Minsk	NVO, Izv.
21. självständiga motorskyttebrigaden ur 2. armén (Samara, Volga-Urals MD)		Izv.
23. självständiga motorskyttebrigaden ur 2. armén (Samara, Volga-Urals MD)		Izv.

Luftstridskrafterna	Övades i:	Källor
62. luftvärnsrobotbrigaden	”174. Domanovo”	

115. luftvärnsrobotbrigaden (S-300)	”Asjuluk”, Astrachan	<i>KZ</i>
14. gardesjaktflygregementet		<i>KZ</i>
29. luftvärnsrobotbrigaden (Buk)	”Asjuluk”, Astrachan	<i>KZ</i>

Luftlandsättningstrupperna	Övades i:	Källor
51. luftlandsättningsregementet ur 106. luftlandsättningsdivisionen (Tula)	Djagilevo, Rjazan	mil.ru
217. luftlandsättningsregementet ur 98. gardesluftlandsättningsdivisionen (Ivanovo)		

2 b) Deltagande vitryska förband i Zapad 2009

Markstridskrafterna	Övades i	Källor
11. självständiga mekaniserade gardesbrigaden	”230. Obuz-Lesnovskij”, Baranovitji	mil.ru
50. självständiga mekaniserade brigaden		mil.ru
38. självständiga mobila brigaden	”38. Brest”	mil.ru
6. mobila brigaden		<i>NVO</i>
7. ingenjörsgementet		<i>KZ</i>

Luftstridskrafterna	Övades i	Källor
927. jaktflygbasen (MiG-29)	”210. Ruzjany”, ”Asjuluk”, Astrachan	mil.ru, <i>KZ</i>

206. attackflygbasen (Su-25)	”210. Ruzjany”	mil.ru
377. gardesluftvärnsrobotregementet (S-200)	”Telemba”, Tjita	KZ
825. gardesluftvärnsrobotregementet (S-200)	”Telemba”, Tjita	KZ

Övningsfält i Zapad 2009	Land	Källor
230. Obuz-Lesnovskij	Vitryssland	mil.ru
174. Domanovo	Vitryssland	mil.ru
210. Ruzjany	Vitryssland	KZ
38. Brest	Vitryssland	KZ
206. Neman	Vitryssland	NVO
Gozjskij	Vitryssland	NVO
227. Borisovskij	Vitryssland	NVO
Asjuluk	Ryssland, Astrachan	mil.ru
Telemba	Ryssland, Tjita	mil.ru

2 c) Deltagande förband i Ladoga 2009

Övningsledare – Chefen för Markstridskrafterna Vladimir Boldyrev

Förband	Övades i:	Källor
28. självständiga motorskyttebrigaden (Volga-Urals MD)	”Kamenka”	KZ

25. självständiga motorskyttebrigaden	”Strugi-Krasnye” ”Kamenka”	mil.ru, <i>KZ</i>
138. självständiga motorskyttebrigaden, Leningrads MD	”Kamenka”	mil.ru
200. självständiga motorskyttebrigaden	”Petjenga”	mil.ru
336. gardesmarininfanteribrigaden	”Chmeljovka”	<i>KZ</i>
61. marininfanteribrigaden	”Rybatjij”	<i>KZ</i>
326. markrobotbrigaden	”Luga”	mil.ru

Luftlandsättningsgrupp (76. luftlandsättningsdivisionen, Pskov)	Övades i	Källor
234. gardesluftlandsättningsregementet (Chef: Överste Igor Vinogradskij)	Luftlandsattes vid ”Luga” Luftlandsattes vid ”Kislovo” Genomförde marsch (9 mil) till ”Strugi-Krasnye”	mil.ru

Inrikestrupperna	Övades i	Källor
33 självständiga specialbrigaden, Nordvästra regionala kommandot	”Petrodvorets”, Inrikestruppernas övningsfält	Balt- info.ru

Övningsfält i Ladoga 2009	Stad	Källor
Strugi-Krasnyje	Pskov	mil.ru
Luga	Sankt Petersburg	mil.ru
Kamenka	Sankt Petersburg	mil.ru
Kislovo	Pskov	mil.ru
Rybatjij	Kola (Murmansk)	mil.ru
Petjenga	Murmansk	mil.ru
Chmeljovka	Kaliningrad	mil.ru
Vyborg	Sankt Petersburg	
Petrodvorets	Sankt Petersburg	

Litteraturlista

Officiella ryska källor

”18 sentiabrja natjinajetsia operativno-strategitjeskoje utjenije ’Zapad-2009’” [Den 18 september börjar operativ-strategiska övningen ”Zapad-2009”], Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 25 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67025.

”Aktivnaja faza utjenija ’Ladoga-2009’ natjinajetsia na severo-zapade Rossii [Den aktiva fasen för övningen Ladoga 2009 börjar i nordvästra Ryssland]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 19 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67254.

”Boleje tysjatji desantnikov i 30 jedinits tehniki budut desantirovany s samoljetov pod Pskovom na utjenii ’Ladoga-2009’ [Mer än 1000 luftlandsättningsoldater och 30 stridsfordon kommer fällas över Pskov i ’Ladoga 2009’]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 27 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67397.

”Dogovor o Sojuze Belarusi i Rossii”, [Avtal om Vitrysslands och Rysslands Union], Informatsionno-Analitikeskij Portal Sojuznogo Gosudarstva [Unionsstatens Informations- och analysportal], publicerat: 2 april 1997, hämtat: 23 april 2010, adress: <http://www.soyuz.by/ru/?guid=10441>.

”Finalnyj akkord ’Ladogi-2009’ [Sista versen för Ladoga 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 27 september 2009, hämtat 23 mars 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67486>.

”Gensjtjab prodolzjajet podgotovku k utjenijam, kotoryje projdut na territorii Belorussii” [Generalstaben fortsätter förberedelserna för övningen som kommer att hållas i Vitryssland], Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 16 juni 2009, hämtat: 15 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=63718.

”Glavnokomandujusjtijij Suchoputnymi vojskami v chode utjenij ’Ladoga-2009’ otsenit sostojanije bojevoj i mobilizatsionnoj gotovnosti v Severo-Zapadnom regione [Överbefälhavaren för Markstridskrafterna utvärderar beredskapen i den nordvästra regionen]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 22 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67110.

”Gruppovoj utjebno-bojevoj pusk dvuch raket ’Totja-U’ na dalnost 52 km proizveden na utjenii ’Ladoga-2009’, tsel porazjena [Stridskjutning med två Totjka-U-robotar genomfördes i övningen Ladoga 2009, målet förstördes]”,

Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 28 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67421.

”Kavkaz-2009 [Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 1 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64256.

”Materialy vystuplenija natjalnika Generalnogo sjtaba Vooruzjennyh Sil RF – pervogo zamestitelja Ministra oborony RF general armii N.E. Makarova na press-konferentsii s predstaviteljami rossijskich SMI po itogam operativno-strategitjeskogo utjenija ’Vostok-2010’ [Material från framträdandet vid en presskonferens av chefen för Generalstaben, förste vice försvarsminister, armégeneral N.E. Makarov om resultaten från övningen ’Vostok 2010’]”, Rysslands Försvarsministerium, hämtat: 2 augusti 2010, adress: <http://www.mil.ru/847/852/1153/1342/74879/index.shtml>.

”Na utjenii ’Ladoga-2009’ issledujetsia samyj ostryj vopros v Rossijskoj armii – upravlenije ot Gensjtaba do vzvoda [I övningen Ladoga undersöks den viktigaste frågan i ryska armén – ledning från Generalstaben till plutonen]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 22 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67296.

”Ob itogach operativno-strategitjeskogo utjenija ’Zapad-2009’ [Om resultaten från den operativ-strategiska övningen Zapad 2009]”, Chefen för Generalstaben Armégeneral Nikolaj Makarov, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 5 oktober 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67718.

”Ob itogach pervogo etapa operativno-strategitjeskogo utjenija ’Zapad – 2009’ [Om resultaten för den första etappen i operativ-strategiska övningen Zapad – 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 11 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66504.

”Obsjtjaja tjislennost vojsk, utjastvujusjtjich v operativno-strategitjeskom utjenii ’Kavkaz-2009’, sostavit okolo 8500 tjelovek [Antalet deltagare i Kavkaz 2009 uppgår till 8500 man]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 29 juni 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64151.

”Operativno-strategitjeskoje utjenije ’Zapad-2009’ [Operativ-strategiska övningen Zapad 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 8 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66313.

Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Vienna Document 1999 of the negotiations on confidence- and security building measures.

”Podrazdelenija vojsk PVO SibVO na utjenii ’Vostok-2010’ provedut bojevyje strelby s ispolzovanijem novych mobilnych punktov upravlenija [Förband från Luftförsvaret i Sibiriens MD genomför stridsskjutningar med hjälp av nya mobila ledningsplatser]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 2 juli 2010, hämtat: 2 juli 2010, adress:

<http://www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=74567>.

”Rassjirennoje zasedanije kollegii Ministerstva oborony [Utvidgat sammanträde inom Försvarsministeriet]”, Presidentadministrationen, publicerat: 5 mars 2010, hämtat: 3 maj 2010, adress: <http://www.kremlin.ru/news/7039>.

Ryska Federationens president, ’Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federatsii “O vojenno-administrativnom delenii Rossijskoj Federatsii”’ [Ryska Federationens presidents dekret “Om militäradministrativa indelningen av Ryska Federationen], publicerat: 20 september 2010, hämtat: 22 september 2010, adress: <http://graph.document.kremlin.ru/page.aspx?1;1298267>.

”Sily Tjernomorskogo flota, Kaspijskoj flotilii i Novorossijskoj vojenno-morskoj bazy na utjenii ’Kavkaz-2009’ [Styrkor från Svartahavsmarinen, Kaspiska flottiljen och marinbasen i Novorossijsk i övningen ’Kavkaz 2009’]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 4 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64371.

”Stenografitjeskij ottjet o press-konferentsii natjalnika Generalnogo shtaba VS RF – pervogo zamestitelja Ministra oborony RF generala armii N.E. Makarova [Stenografisk rapport från presskonferensen med Generalstabschefen, första vice försvarsminister, armégeneral N.E. Makarov]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 28 juni 2010, hämtat: 28 juni 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/51384/74325/74404/index.shtml>.

“Unified Command of Regional Forces Group of Belarus and Russia Launched Joint Staff Training”, Informationsno-Analititjeskij Portal Sojuznogo Gosudarstva [Unionsstatens Informations- och Analysportal], publicerat: 2 november 2009, hämtat: 27 april 2010, adress: <http://soyuz.by/en/?guid=55832>.

”Utjenija ’Kavkaz-2009’ [Övningen Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 4 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64369.

”Utjenija ’Kavkaz-2009’ [Övningen Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 5 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64370.

”Utjenije ’Ladoga-2009’ dostiglo kulminatsii – shtaby pristupili k upravleniju realnymi dejstvijami vojsk [Övningen Ladoga 2009 har nått kulmen – staberna påbörjade ledningen av reella övningsmoment]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 27 september 2009, hämtat 23 mars 2010, adress: <http://www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67394>.

”Utjenije ’Ladoga-2009’: v Leningradskij vojennyj okrug pribyvajut esjelony s Privolzjsko- Uralskogo voennogo okruga [Övningen ’Ladoga 2009’: till Leningrads MD anländer kolonner från Volga-Urals MD]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 18 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=66916.

”Utjenija ’Ladoga-2009’ pokazali, tjto uroven vzaimodejstvija VS i VV znatjitelno vyros [Övningen Ladoga 2009 visade att samverkansnivån mellan de Väpnade styrkorna och Inrikestrupperna höjts avsevärt]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 19 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67309

Vojennaja doktrina Rossijskoj Federatsii [Ryska federationens militärdoktrin], 5 februari 2010.

”Vojenno-vozduzjnyje sily Rossii segodnja zaversjajut aktivnuju fazu tretogo etapa OSU ’Zapad-2009’ [Idag avslutar Rysslands Luftstridskrafter den aktiva fasen i den tredje etappen av Zapad 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 29 september 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=67434.

”V Severo-Kavkazskom vojennom okruge prodolzjajetsia operativno-strategitjeskoje utjenije ’Kavkaz-2009’ [I det Nordkaukasiska MD fortsätter övningen Kavkaz 2009]”, Rysslands Försvarsministerium, publicerat: 2 juli 2009, hämtat: 23 mars 2010, adress: www.mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=64316.

Rysslands Inrikesministerium, publicerat: 19 augusti 2009, hämtat: 6 april 2010, adress: <http://www.mvd.ru/news/32301>

Inrikestrupperna i Ryssland, publicerat: 28 september 2009, hämtat: 17 maj 2010, adress: http://www.vvmvd.ru/news/2009/09/28/news_1788.html?cyear=&cmonth

Artiklar, bokkapitel, monografier, konferensbidrag och internetkällor

Blagov, Sergei, ”Russia Boosts Far Eastern Security”, *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 16 juli 2010, hämtat 2 augusti 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36630&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=94516aa722](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36630&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=94516aa722)

Bondarenko, Andrej, ”’Vostok-2010’: mozaika boja [Vostok 2010: stridens mosaik]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 6 juli 2010, hämtat: 6 juli 2010, adress: http://www.redstar.ru/2010/07/06_07/2_01.html.

Borodin, Jurij, ”Ekzamen na profprigodnost [Slutbetyg på professionell lämplighet]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 20 november 2009, hämtat 23 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/11/20_11/1_02.html.

Bulgakov, Dmitrij, ”Tyl: 310 let na marshe [Bakre tjänsten: 310 år på marsch]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 31 juli 2010, hämtat: 2 augusti 2010, adress: http://www.redstar.ru/2010/07/31_07/2_08.html.

Chajremdinov, Leonid, ”Bolsjije manjovry ’Ladoga-2009’ [De stora manövrarna ’Ladoga 2009’]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 7 oktober 2009, hämtat: 20 maj 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/10/07_10/2_02.html.

Chramtjichin, Aleksandr, ”Tjetyre vektora rossijskoj oborony [Det ryska försvarets fyra vektorer]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 21 maj 2010, hämtat 21 maj 2010, adress: http://nvo.ng.ru/forces/2010-05-21/1_4vectors.html.

--- ”Neadekvatnyj ’Vostok’ [Icke adekvat ’Öst’]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 23 juli 2010, hämtat 2 augusti 2010, adress: http://nvo.ng.ru/news/2010-07-23/1_vostok.html.

Davydov, Vadim, ”Sdelano v Rossii [Made in Russia]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 1 juli 2009, hämtat: 9 april 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/07/01_07/1_06.html.

Denisov, Vitalij, ”Gotovnost k oborone [Beredskap för försvar]”, *Krasnaja zvezda*, publicerat: 22 september 2009, hämtat: 17 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/09/22_09/1_01.html.

Denisov, Vitalij *et al.*, ”Za nami Minsk i Moskva [Vi har Minsk och Moskva i ryggen]”, *Krasnaja zvezda*, Publicerat: 29 september 2009, Hämtat: 17 mars 2010, Adress: http://www.redstar.ru/2009/09/29_09/3_02.html.

Felgenhauer, Pavel, ”Before the Summit, the U.S. Forgives Russia for Invading Georgia”, *Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 2 juli 2009, hämtat: 8 mars 2010, adress: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35213](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35213).

Felgenhauer, Pavel ”Russia Seeks to Impose New ABM Treaty on the US by Developing BMD”, *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 16 juli 2010, hämtat 27 augusti 2010, adress: [http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36624&tx_ttnews\[backPid\]=484&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=36624&tx_ttnews[backPid]=484&no_cache=1).

Hacket, James (red.), *The Military Balance 2010*, Abingdon, The International Institute for Strategic Studies (IISS), 2010.

Holmström Mikael, ”Rysk storövning sprider oro”, *Svenska Dagbladet*, publicerat: 8 oktober 2009, hämtat: 21 april 2010, adress:

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/rysk-storovning-sprider-oro_3625961.svd

Jonsson Gunnar, ”Rysk storövning i Östersjön”, *Dagens Nyheter*, publicerat: 17 augusti 2009, hämtat: 21 april 2010, adress:

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/rysk-storovning-i-ostersjon-1.932709>.

Kipp, Jacob W., “Ten Years of Anti-NATO Exercises by Russian and Belorussian Armed Forces”, *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 29 september 2009, hämtat: 8 mars 2010, adress:

[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35552&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=517e7edb6c](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35552&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=517e7edb6c)

Konovalov, Ivan, “The ‘New-Look’ Russian Army”, *Moscow Defense Brief*, nr. 4, 2009, CAST – Centre for Analysis of Strategies and Technologies.

Leijonhielm, Jan (red), *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender 2005*, Stockholm, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), juni 2005, FOI-R--1662--SE.

Litovkin, Dmitrij, ”Utjenija popali v seti [Övningen fastnade i nätet]”, *Izvestija*, publicerat: 28 september 2009, hämtat: 17 mars 2010, adress: <http://www.izvestia.ru/armia2/article3133510/>.

Litovkin, Viktor, “Reforma armii sdelala zachod v prosjloje [Arméns reformer tog ett steg in i det förflutna]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 30 september 2009, hämtat 17 maj 2010, adress: <http://www.ng.ru/printed/231581>.

Litovkin, Viktor, ”Komandiry delajut stavku na katjestvo [Befälhavarna satsar på kvalitet]” *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 4 december 2009, hämtat: 17 maj 2010, adress: <http://www.ng.ru/printed/234284>.

Litovkin, Viktor ”Gremja ognjem, sverkaja bleskom stali [De strålade med dundrande eld]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 2 oktober 2009, hämtat 17 maj 2010, adress: <http://nvo.ng.ru/printed/231616>.

McDermott, Roger, ”Zapad 2009 Rehearses Countering a NATO Attack on Belarus”, *Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 30 september 2009, hämtat: 10 mars 2010, adress:

[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35558](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35558).

McDermott, Roger, ”New Russian Strategic Level Commanders: Makarov’s Successor in the Making?”, *The Jamestown foundation - Eurasia daily monitor*, publicerat: 3 augusti 2010, hämtat: 3 augusti, 2010, adress:

[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36705](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36705).

McDermott, Roger, “Medvedev’s Military Modernization Program Faces Crisis”, *The Jamestown Foundation – Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 27 april 2010, hämtat 27 april 2010, adress:

[http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36311&tx_ttnews\[backPid\]=27&cHash=5221b7dd99](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=36311&tx_ttnews[backPid]=27&cHash=5221b7dd99).

McDermott, Roger, "The Restructuring of the Modern Russian Army", *Journal of Slavic Military Studies*, vol. 22, nr. 4, oktober 2009, s. 485–501.

McDermott, Roger, "Virtual Defense of the Russian Far East: Vostok 2010", *The Jamestown Foundation - Eurasia Daily Monitor*, publicerat: 6 juli 2010, hämtat: 6 juli 2010, adress:

[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36580&tx_ttnews\[backPid\]=381&cHash=90aa9540d9](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36580&tx_ttnews[backPid]=381&cHash=90aa9540d9).

Roger McDermott, "Russian Perspectives on Network-Centric Warfare: the undeclared aim of Serdyukov's Reform", konferensbidrag till konferensen "Russian Military Development" anordnad av FOI och FHS den 4–5 oktober 2010.

Mjasnikov, Viktor, "Putin natselivajet armiju na Internet [Putin riktar in armén på Internet]" *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 22 januari 2010, hämtat: 6 april 2010, adress: <http://nvo.ng.ru/printed/235953>.

Plugatarev, Igor, "Nebo na zapade nadezjno zasjtjstjtjeno" [Himlen i väst är säkert skyddad], *Vojenno-promysjlennyj kurer*, nr.4 (3–9 februari 2010), adress: <http://www.vpk-news.ru/4-320/2009-05-02-13-24-14/10924>.

Plugatarev, Igor, "Vojennyj sojuz prikazal dalsje zjit [Den militära unionen har beordrat att leva vidare]", *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 9 oktober 2009, hämtat: 6 april 2010, adress: <http://nvo.ng.ru/printed/231940>.

Rastopsjin, Michail, "'Voennaja Mysl' protiv Generalnogo Sjtaba [Tidskriften 'Militär tanke' mot Generalstaben]", *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 12 mars 2010, hämtat: 31 mars 2010, adress: http://nvo.ng.ru/forces/2010-03-12/1_genshtab.html.

Rudyk, Taras, "Vsej mosjtjiu brigady [Med brigadens fulla kraft]", *Krasnaja zvezda*, publicerat: 25 mars 2009, hämtat: 3 maj 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/03/25_03/3_04.html.

Semenov, Dmitrij, "Baltijskoje vremja: otstjet po osobym tjasam [Baltisk tid: avstämning med särskilda klockor]", *Krasnaja zvezda*, publicerat: 7 oktober 2009, hämtat: 18 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/10/07_10/2_01.html.

Shanker, Thom, "Russians Melded Old-School Blitz with Moderna Military Tactics", *The New York Times*, publicerat: 17 augusti 2008, hämtat: 21 april 2010, adress: <http://www.nytimes.com/2008/08/17/world/europe/17military.html>.

Socor, Vladimir, "Mistral Case Presages Russian Shopping Spree for Western Military Technology: Part Two", *The Jamestown Foundation – Eurasia Daily*

Monitor, publicerat; 13 april 2010, hämtat: 15 april 2010, adress: [http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36260&tx_ttnews\[backPid\]=27&cHash=dd3a66f1f0](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=36260&tx_ttnews[backPid]=27&cHash=dd3a66f1f0).

Sulimov, Vladimir, "Zapad 2009 [Väst 2009]", *Krasnaja zvezda*, publicerat: 18 september 2009, hämtat: 17 mars 2010, adress: http://www.redstar.ru/2009/09/18_09/2_03.html.

Telmanov, Denis, "Vladimir Putin nametil armijam 'Sozvezdije'" [Vladimir Putin har stakat ut Sozvezdijes väg till arméerna], *Gazeta*, publicerat: 19 januari 2010, hämtat: 13 april 2010, adress: <http://www.gzt.ru/Gazeta/novosti-v-gazete/283072.html>.

Tichonov, Aleksandr, "Terroristam posjtjady ne budet [För terroristerna finns ingen nåd]", *Krasnaja zvezda*, publicerat: 14 maj 2010, hämtat: 17 maj 2010, adress: http://www.redstar.ru/2010/05/14_05/1_01.html.

Vendil Pallin, Carolina, *Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Decision Making*, London, Routledge, 2009.

Carolina Vendil Pallin, *De ryska kraftministerierna: Maktverktyg och maktförsäkring*, Stockholm, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), juni 2006, FOI-R--2004--SE.

Vendil Pallin, Carolina, "Serdjukovs reformering av de Väpnade Styrkorna – huvuddragen", FOI Memo 3143, publicerat: 25 mars 2010, hämtat 29 april 2010, adress: <http://www.foi.se/upload/projekt/RUFS/FOI%20memo%203143.pdf>.

Vendil Pallin, Carolina och Westerlund, Fredrik, "Rysslands militärdoktrin 2010 – övergripande analys", FOI Memo 3097, publicerat: 9 februari 2010, hämtat 20 mars, adress: <http://www.foi.se/upload/RUFS/FOI%20MEMO%203097%20Rysslands%20militärdoktrin%202010.pdf>.

Vogt Andresen, Rolf-Inge, *Conscription and the New Russian Army*, 5 januari 2010, Norwegian Defence Research Establishment (FFI), FFI-rapport 2010/00029.

Nyhetsartiklar

"Brigada operativnogo naznatjenija MVD otpravitsia v Tjetjnju [Inrikesministeriets operativa brigad skickas till Tjetjenien]", *Baltinfo*, publicerat: 23 november 2005, hämtat 4 mars 2010, adress: <http://www.baltinfo.ru/news/n12435>.

"Estonia Suggests Responding to Zapad-2009 with NATO Drills", *Charitya 97*, publicerat: 13 oktober 2009, hämtat: 26 april 2010, adress: <http://charter97.org/en/news/2009/10/13/22744/>.

“The Georgian Campaign as a Case Study”, *Stratfor Global Intelligence*, publicerat: 12 februari 2009, hämtat: 10 mars 2010, adress: www.stratfor.com/analysis/20090211_part_4_georgian_campaign_case_study.

”Gruzii pokazjut ’Kavkaz-2009’ [Kavkaz 2009 visas upp för Georgien]”, *Trud*, publicerat: 30 juni 2009, hämtat: 27 maj 2010, adress: http://www.trud.ru/article/30-06-2009/224725_gruzii_pokazhut_kavkaz-2009.html.

”Natjalas aktivnaja faza utjenij ’Ladoga-2009’ [Den aktiva fasen i övningen Ladoga 2009 har börjat]”, *Baltinfo*, publicerat: 24 september 2009, hämtat: 4 mars 2010, adress: <http://www.baltinfo.ru/news/Nachalas-aktivnaya-faza-uchenii-Ladoga-2009-106248>.

”Opjat bez protivnika? [Än en gång utan motståndare?]”, *Nezavisimoje vojennoje obozrenija*, publicerat: 7 juli 2010, hämtat: 7 juli 2010, adress: http://nvo.ng.ru/concepts/2010-07-02/2_red.html.

Oruzjije Rossii, ”’Strelets’, komplekt apparatury upravlenija i puskovykh modulej [’Strelets’, ledningsapparat och avfyrningsmoduler]”, hämtat: 19 maj 2010, adress: <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049055056057124057057049.html>.

”Posle Ladogi 2009 [Efter Ladoga 2009]”, *Vojenno-promyslennyj kurer*, nr. 40 (14–20 oktober 2009), hämtat: 17 maj 2010, adress: <http://www.vpk-news.ru/40-306/2009-05-02-13-24-27/3274>.

”Rossija, nesmotrja na krizis, ne otkazjetsia ot vojennykh utjenij [Ryssland avstår inte från militära övningar, den ekonomiska krisen till trots]”, *Ria novosti*, publicerat: 9 september 2009, hämtat: 2 mars 2010, adress: www.rian.ru/defense_safety/20090928/186734497-print.html.

“Russia: Air Force Sending 2 S-400 Systems to Far East”, *Stratfor Global Intelligence*, publicerat: 13 juli 2010, hämtat 11 augusti 2010, adress: http://www.stratfor.com/sitrep/20100713_russia_air_force_sending_2_s_400_systems_far_east.

“Russia, Georgia: Imagery of Suspected S-300 Battery in Abkhazia”, *Stratfor Global Intelligence*, publicerat: 13 augusti 2010, hämtat 13 augusti 2010, adress: http://www.stratfor.com/analysis/20100812_russia_georgia_imagery_suspected_s_300_battery_abkhazia.

“Russia may export up to 40 diesel submarines by 2015”, *Ria novosti*, publicerat: 24 juni 2010, hämtat 17 augusti 2010, adress: http://en.rian.ru/military_news/20090624/155340341.html.

”Russian missile cruiser to make port call in India”, *Ria novosti*, publicerat: 28 april 2010, hämtat: 2 augusti 2010, adress: http://en.rian.ru/military_news/20100428/158785469.html.

”Tbilisi Says Russian Drills ’Dangerous Provocation’”, *Civil Georgia*, publicerat: 29 juni 2009, hämtat: 28 maj 2010, adress: http://www.civil.ge/eng/_print.php?id=21176.

”Strategitjeskije utjenija ’Tsentri-2011’ utjut obstanovku v Tsentralnoj Azii [Den strategiska övningen ’Tsentri 2011’ beaktar läget i Centralasien]”, *Ria novosti*, publicerat: 14 juli 2010, hämtat 12 augusti 2010, adress: http://www.rian.ru/defense_safety/20100714/254664634.html.

”Taktiku vozveli v strategiju [Taktiken befordrades till strategi]” *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, publicerat: 30 december 2009, hämtat: 17 maj 2010, adress: <http://www.ng.ru/printed/235399>.

”Tjto takoje sovremennaja armija Rossii? [Vad är den moderna ryska armén?]”, *Kommersant vlast*, No. 7, 21 februari 2005, hämtat: 9 mars 2010, på nätet: <http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=548978&print=true>.

”’Vostok-2010’: Natjalo, kulminatsija epilog [Vostok 2010: Början, kulminering, epilog]”, *Vojenno-promysjlennyj kurer*, nr. 29, (28 juli 10–3 augusti 2010), hämtat: 16 augusti 2010, adress: <http://www.vpk-news.ru/27-343/cis/vostok-2010-nachalo-kulminatsija-epilog>.

”Vojennaja Osen” [Militär Höst], *Vojenno-promysjlennyj kurer*, nr. 40 (14–20 oktober 2010), hämtat: 22 mars 2010, adress: <http://www.vpk-news.ru/40-306/qq/3289>.

”V vojennoje vremja operativno-strategitjeskije komandovanija vozmut na sebja rukovodstvo vseimi silovymi strukturami [I krigstid tar de operativ-strategiska kommandona befälet över alla kraftministerier]”, *Vojenno-promysjlennyj kurer*, hämtat: 18 maj 2010, adress: <http://www.vpk-news.ru/news/actual/2394>.

FOI-publikationer 2008–2010 om Ryssland

2010

Oxenstierna, Susanne (2010) *Russia – A Nuclear energy super Power?* FOI-R--3049--SE, November 2010.

Ekström, Markus (2010) *Rysk operativ-strategisk övningsverksamhet under 2009 och 2010*, FOI-R--3022--SE, November.

Hedenskog, Jakob (2010) *Naval Strategies in the Black Sea Region*, FOI-R--2881--SE, October, 2010.

Bergstrand, Bengt-Göran (2010) *Economic and Military Expenditures Trends since 1990 for the Russian Federation and for EU and NATO*. FOI Memo 3202, May 2010.

Roffey, Roger (2010) *Biotechnology in Russia: Why is it not a Success Story?* FOI-R--2986--SE, April 2010.

Westerlund, Fredrik (2010) *Små steg mot en ny värld - Perspektiv på NPR och START*, FOI Memo 3166, april 2010.

Vendil Pallin, Carolina (2010) *Serdjukovs reformering av de Väpnade styrkorna – huvuddragen*, FOI Memo 3143, april 2010.

Westerlund, Fredrik (2010) *Russian Intelligence Gathering for Domestic R&D – Short Cut or Dead End for Modernisation?* FOI Memo 3126, april 2010.

Heickerö, Roland (2010) *Emerging Cyberthreats and Russian Views on Information Warfare and Information Operations*, FOI-R--2970--SE, March 2010.

Harriman, David (2010) *Brussels without Muscles: Exploring the EU's Management of its Gas Relationship with Russia*, FOI-R--2969--SE, March 2010.

Vendil Pallin, Carolina; Westerlund, Fredrik (2010) *Rysslands militärdoktrin 2010*, FOI Memo 3097, februari 2010.

2009

Oxenstierna, Susanne (2009) *The Russian Economy in 2009: Steep Decline Despite Crisis Management*, FOI-R--2853--SE, December 2009.

Westerlund, Fredrik (2009) *Rustningskontroll i det 21 århundradet*, FOI Memo 2905, december 2009.

Westerlund, Fredrik (2009) *Övergripande ledning och organisation av den ryska försvarsindustrin 2008*, FOI Memo 2903, november 2009.

Westerlund, Fredrik (2009) *Rysk Försvarsmaterielproduktion 2006-2007*, FOI Memo 2731, oktober 2009.

Oxenstierna, Susanne (2009) *Russia in Perspective: Scenarios of Russia's Economic Future 10 to 20 Years Ahead*, FOI-R--2774--SE, June 2009.

Kölstad, Henrik (2009) *White Russia - Xenophobia, Extreme Nationalism and Race radicalism as Threats to Society*, FOI-R--2592--SE, April 2009.

Leijonhielm, Jan et al. (2009) *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective: Ambitions and Challenges in 2008 – Summary and Conclusions from a Study for the Swedish Ministry of Defence*, FOI-R--2759--SE, February 2009.

Leijonhielm, Jan m.fl. (2009) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*, FOI-R--2707--SE, januari 2009.

2008

Hedenskog, Jakob (2008) *Crimea after the Georgian Crisis*, FOI-R--2587--SE, November 2008.

Oldberg, Ingmar (2007) *The Shanghai Cooperation Organisation: Powerhouse or Paper Tiger?* FOI-R--2301--SE, June 2007.

Bladel, Joris van (2008) *The Dual Structure and Mentality of Vladimir Putin Power Coalition: A legacy for Medvedev*, FOI-R--2519--SE, May 2008.

Löfstrand, Maria (2008) *Rysk identitet: Ryska medborgares syn på hot, sitt land och sin omvärld*, FOI-R--2503--SE, april 2008.

Niklasson, Charlotte (2008) *Russian Leverage in Central Asia*, FOI-R--2484--SE, April 2008.

Konnander, Vilhelm (2008) *Ryssland – en suverän demokrati?*, FOI-R--2501--SE, april 2008.

Holmberg, Carl (2008) *The Struggle for Bureaucratic and Economic Control in Russia*, FOI-R--2504--SE, April 2008.

Roffey, Roger (2008) *EU-Russian Partnership to Reduce Bio-Threats and Fight Disease Outbreaks*, FOI-R--2493--SE, March 2008.

Holmberg, Carl (2008) *Managing elections in Russia – Mechanisms and problems*, FOI-R--2474--SE, February 2008

Larsson, Robert L. (2008) *Energikontroll: Kreml, Gazprom och rysk energipolitik*, FOI-R-2445--SE, januari 2008.

FOI-rapporter kan beställas av Christina Bergström

E-post: chrber@foi.se

Telefon: 08-555 030 51

Rapporter utgivna de senaste åren finns tillgängliga som PDF-dokument på RUFSS-projektets hemsida: <http://www.foi.se/rufs>

Under 2009 och 2010 genomförde Ryssland fyra stora militärövningar av operativ-strategisk karaktär. Denna studie beskriver, analyserar och kommenterar de fyra storövningarna mot bakgrund av de pågående förändringarna inom Rysslands Väpnade styrkor.

Under 2009 genomfördes Zapad, Ladoga och Kavkaz i de västra och södra strategiska riktningarna och i den ryska Fjärran Östern genomfördes Vostok under sommaren 2010. Zapad 2009 var då den ägde rum den största i sitt slag efter Sovjetunionens upplösning. Under 2010 blev istället Vostok den största övningen i postsovietisk historia.

Det från officiellt håll uttalade syftet med övningarna stämde inte alltid överens med de genomförda övningsmomenten och i övningarna ingick också taktiska moment som inte hade anmälts i förväg. Det fanns i viss utsträckning en diskrepans mellan övningarnas uttalade syften och de genomförda momenten. Sammantaget ger en analys av Rysslands övningar under 2009 och 2010 en bild av vilka motståndare Moskva anser det angeläget att öva mot liksom vilka förmågor man prioriterar, men den ger också inblickar i de svårigheter och framgångar som Ryssland har i arbetet med att reformera sina Väpnade styrkor.

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

FOI
Totalförsvarets forskningsinstitut
Försvarsanalys
164 90 Stockholm

Tel: 08-55 50 30 00
Fax: 08-55 50 31 00

www.foi.se